

**Betænkning
angående
ansættelse i stillinger
i folkekirken m.m.**

*afgivet af det af Kirkeministeriet
den 28. januar 1987 nedsatte udvalg*

Det administrative Bibliotek
Slotsholmsgade 12
1216 København K

Betænkning nr. 1182

København 1989

Publikationen kan købes i boghandelen eller hos
Statens Informationstjeneste
Postboks 1103, 1009 København K.
Telefon 33 92 92 28 - Postgirokonto nr. 1 09 14 25.
Ved fremsendelse af check eller ved indbetaling
på giro til Statens Informationstjeneste
undgås ekspeditionsgebyr.

ISBN 87-503-7985-4
Ki 00-143-bet.
Schultz Grafisk A/S, København

Indholdsfortegnelse

	Side
Indledning	7
<i>1. del. Tværgående betragtninger m. v. og udvalgets lovudkast</i>	<i>11</i>
Kapitel 1. Folkekirke­ens personalegrupper.	
Folkekirke­ens hovedpersonalegrupper	
1.1. Gejstlighed og kirkefunktionærer	12
1.2. Forholdet mellem præster og kirkefunktionærer	12
2. Andre personalegrupper	16
Kapitel 2. Udvalgets udkast til lov om ansættelse i stillinger i folkekirken.	17
<i>2. del. Betænkning afgivet af underudvalget vedrørende præster og provster.</i>	<i>23</i>
Indledning	24
Kapitel 1. Ansættelse i præste- og provstestillinger.	
1.1. Præstestillinger	25
1.1.1. Sognepræstestillinger	25
1.1.1.1. De nugældende regler	25
1.1.1.2. Underudvalgets forslag	26
1.1.2. Hjælpepræstestillinger og vikariater	32
1.1.3. Præstestillinger med særlige opgaver	33
1.2. Præsteløftet	34
1.3. Provstestillinger	34
1.3.1. Provster	34
1.3.2. Domprovster	38
1.3.3. Værnsprovster	39
Kapitel 2. Tjenestemandslovens særbestemmelser for folkekirke­ens tjenestemænd.	
2.1. Indledende bemærkninger	41
2.2. Gennemgang af de enkelte bestemmelser	41
2.2.1. Ansættelsesområdet (§§ 40, stk. 1,41 og 42).	42
2.2.2. Tjenesteboliger	45
2.2.3. Opslag	47
2.2.4. Ansættelse på prøve	48
2.2.5. Tjenestemandslovens §8	51
Kapitel 3. Afsked fra præstestilling.	
3.1. Historisk indledning	52
3.2. Gældende ret	52
3.2.1. Hovedbestemmelser	52
3.2.2. Uansøgt afsked	53
3.2.2.1. Alder	53
3.2.2.2. Helbredsgrunde	53
3.2.2.3. Disciplinærforseelser m.v.	54

	Side
3.2.2.4. Andre forhold	54
3.2.2.5. Tjenestemandslovens § 43.	58
3.2.2.5.1. Bestemmelsens historie	58
3.2.2.5.2. Bestemmelsens anvendelse	61
3.2.2.5.3. Udvalgets overvejelser og forslag	63

Kapitel 4. Disciplinærfølgning imod præster og provster.

4.1. Historisk indledning	65
4.1.1. Tidligere behandling af fornyelse af gejstlig jurisdiktion.	65
4.1.2. Tjenestemandssystemets udvikling	67
4.2. Gældende ret	69
4.3. De gejstlige retter og procedurereglerne ved disse.	70
4.3.1. Provsteretten	70
4.3.2. Landemoderetten	72
4.3.3. Højesteret	72
4.4. Kritik af de gejstlige retter.	73
4.5. Udvalgets overvejelser og forslag	74

Kapitel 5. Biskopper.

5.1. Ansættelse	79
5.2. Tjenestemandslovens særbestemmelser	79

Bilag:

Bilag nr. 1. Udkast til lov om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v.	80
Bilag nr. 2. Udkast til cirkulære om opslag af stillinger i folkekirken som præst og provst	84
Bilag nr. 3. Udkast til cirkulære om menighedsråds medvirken ved ansættelse i præstestillinger m.v.	86
Bilag nr. 4. Menighedsrådsloven af 1922, jf. lovbekendtgørelse nr. 758 af 7. december 1987.	89
Bilag nr. 5. Kirkeministeriets cirkulære om internt opslag af provstestillinger i folkekirken	94
Bilag nr. 6. Ekstrakt af lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken	95
Bilag nr. 7. Aftale af 15. august 1975 om større ansættelsesområder	96
Bilag nr. 8. Udkast til cirkulære om ansættelse på prøve i tjenestemandstillinger som præst og provst	97

3. del. Betænkning afgivet af underudvalget vedrørende kirke- og kirkegårdsfunktionærer. 99

Kapitel 1. Ansættelse og afskedigelse.

1.1. Tjenestemandstillinger	100
1.1.1. Særbestemmelserne i tjenestemandslovens §§ 40-42.	100
1.1.2. Ansættelseskompetence	100
1.1.3. Afskedigelseskompetence	100
1.2. Ikke-tjenestemandstillinger	101
1.2.1. Gældende regler	101
1.2.2. Udvalgets overvejelser og forslag	102

Kapitel 2. Løn- og ansættelsesvilkår m.v.

2.1.	Kompetence til at fastsætte generelle bestemmelser m.v.	.103
2.1.1.	Gældende regler.	.104
2.1.2.	Udvalgets forslag.	.104
2.2.	Forhandlingsrettigheder.	.104
2.2.1.	Gældende regler.	.104
2.2.2.	Udvalgets forslag.	.104
2.3.	Understøttelse.	.105
2.3.1.	Gældende regler.	.105
2.3.2.	Udvalgets forslag.	.105
2.4.	Tjenesteboliger.	.105
2.4.1.	Gældende regler.	.105
2.4.2.	Udvalgets forslag.	.106

Indledning

Den 28. januar 1987 tilskrev daværende kirkeminister Mette Madsen den daværende departementschef i Kirkeministeriet Maria Topp således:

»Jeg anmoder Dem herved om at indtræde som formand for et udvalg, som jeg agter at nedsætte med den opgave at udarbejde forslag til en ansættelseslov for folkekirken, omfattende samtlige personalegrupper i folkekirken bortset fra biskopper. Udvalget må i forslaget indarbejde de regler, der er opretholdt i tidligere lovgivning ved menighedsrådsloven og lov om folkekirkens økonomi. Udvalget anmodes om at overveje, om særlige regler er ønskelige for ansættelse i stillinger, hvis stillingsindhold helt eller i det væsentlige består i betjening af en særlig institution eller befolkningsgruppe (studerende m.v.).

I udvalgets arbejde vil kunne inddrages sådanne bestemmelser vedrørende personalegruppernes ansættelsesforhold, som det anses for naturligt at optage i en ansættelseslov, i hvilken forbindelse det skønnes særligt påkrævet at overveje, om det kan anses for hensigtsmæssigt at opretholde de gejstlige retter i deres nuværende form. Såfremt dette skønnes at være tilfældet, anmodes udvalget om at udarbejde forslag til nutidige regler om procesmåden ved disse retter. Udvalget bedes i det hele overveje, i hvilket omfang der er behov for bevarelse af særreglerne for folkekirkens tjenestemænd i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken.

Som medlemmer af udvalget vil blive udpeget repræsentanter for tjenestemandorganisationerne, menighedsrådene og biskopperne samt yderligere repræsentanter for Kirkeministeriet. Såfremt udvalget anser det for ønskeligt for at fremme arbejdet at nedsætte underudvalg, vil underudvalgene kunne supplere sig i fornødent omfang.«

Som medlemmer af udvalget blev udpeget:

Repræsentanter for kirkeministeriet:

Departementschef Maria Topp (formand)
Kontorchef Kristian Bagger
Kontorchef Asger Jørgensen
Kontorchef Finn Langager Larsen
Fuldmægtig Ellinor Bagger,
nu kontorchef ved Roskilde stiftsadministration

Repræsentant for biskopperne:

Biskop Helge Skov, Ribe

Repræsentant for Den Danske Præsteforening:

Sognepræst - senere provst - Knud Møller

Repræsentant for Danmarks Kordegneforening:

Kordegn Tove Schjellerup

Repræsentant for Danmarks Kirketjenerforening:

Kirketjener Gurli Vang

Repræsentant for Foreningen af Danske Kirkegårdsledere:

Kirkegårdsleder Ib Christensen

Repræsentant for Landsbygraverforeningen for Danmark:

Graver Niels Bach Nielsen

Repræsentant for Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer:

Gårdejer Henning Rasmussen

Repræsentant for Foreningen af Præliminære Organister:

Organist Egon Mortensen

Repræsentant for Dansk Organist- og Kantorsamfund:

Cand.jur. Merete C. Kjær

Efter departementschef Maria Topps fratræden er Kirkeministeriets nuværende departementschef, dr.jur. Preben Espersen, den 1. januar 1988 indtrådt som formand for udvalget.

Endvidere er organist Kai Ole Bøggild indtrådt som medlem af udvalget den 12. april 1988 i stedet for Merete C. Kjær.

Endelig er sognepræst Kjeld Holm indtrådt i udvalget efter provst Knud Møllers død den 18. november 1988.

Som sekretær for udvalget udpegedes fuldmægtig i Kirkeministeriet Aase Garvin. Sekretariatet udvidedes senere med fuldmægtig i Kirkeministeriet Merete C. Kjær og overassistent Helle Bisgaard.

På udvalgets første møde den 10. september 1987 nedsattes underudvalg, der skulle behandle de emner, som omfattes af kommissoriet, for henholdsvis præster samt provster og kirke- og kirkegårdsfunktionærer.

Underudvalgene fik følgende sammensætning:

Underudvalget vedrørende præster og provster:

Kontorchef Asger Jørgensen

Kontorchef Kristian Bagger

Fuldmægtig Ellinor Bagger

Biskop Helge Skov

Provst Knud Møller - senere sognepræst Kjeld Holm

Gårdejer Henning Rasmussen

Sekretær: Fuldmægtig Aase Garvin, Kirkeministeriet

I forbindelse med omstrukturering af Kirkeministeriets kontorinddeling udtrådte kontorchef Asger Jørgensen af underudvalget den 1. januar 1989.

Underudvalget vedrørende kirke- og kirkegårdsfunktionærer er:

Kontorchef Finn Langager Larsen
Gårdejer Henning Rasmussen
Kordegner Tove Schellerup
Kirketjener Gurli Vang
Kirkegårdsleder Ib Christensen
Graver Niels Bach Nielsen
Organist Egon Mortensen
Cand.jur. Merete C. Kjær

Sekretær: Fuldmægtig Carsten Dalsgaard Jørgensen, Kirkeministeriet

Der blev givet underudvalgene bemyndigelse til at supplere sig efter egen vedtagelse. I overensstemmelse hermed har underudvalget vedrørende præster og provster suppleret sig med biskop Bertil Wiberg, Roskilde, provst P.E. Severin, Danmarks Provsteforening, sekretariatschef, cand.jur. Asger Gewecke, Den danske Præsteforening og forretningsfører Anker Honoré, Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer. Underudvalget vedrørende kirke- og kirkegårdsfunktionærer har suppleret sig med konsulent Keld Danielsen, Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer.

De spørgsmål, der ikke dermed var henlagt til underudvalgene, har været behandlet i plenarforsamlingen.

I konsekvens af udvalgets arbejds måde er betænkningen udformet i tre dele, hvoraf 1. del i kapitel 1 refererer behandlingen i plenarforsamlingen og kapitel 2 indeholder udvalgets udkast til en ansættelseslov for folkekirken. I 2. og 3. del er optaget de af underudvalgene afgivne betænkninger med bilag, som plenarforsamlingen har lagt uændret til grund.

Udvalget har afsluttet sit arbejde den 19. juni 1989.

København, den 19. juni 1989

Ellinor Bagger
Kristian Bagger
Kai Ole Bøggild
Ib Christensen
Preben Espersen (formand)
Kjeld Holm
Asger Jørgensen

Finn Langager Larsen
Egon Mortensen
Niels Bach Nielsen
Henning Rasmussen
Helge Skov
Tove Schellerup
Gurli Vang

Aase Garvin
Merete C. Kjær
(udvalgets sekretærer)

1. Del

Tværgående betragtninger m.v. og udvalgets lovudkast

Kapitel 1

Folkekirkens personalegrupper

*Folkekirkens hovedpersonalegrupper.
1.1. Gejstlighed og kirkefunktionærer.*

Folkekirkens personale kan henføres til to hovedgrupper, nemlig gejstligheden og kirke- og kirkegårdsfunktionærene. Hertil følger sig mindre grupper såsom medhjælp for menighedsråd og provstiuvalgene samt stiftsadministrationernes personale.

De to hovedgrupper adskiller sig bl.a. ved deres forskellige placering i folkekirkens strukturelle opbygning. Kirke- og kirkegårdsfunktionærene er i hovedsagen antaget med henblik på opfyldelse af de forpligtelser, som påhviler menighedsrådene ifølge lovgivningen til vedligeholdelse og drift af kirke og kirkegård m.m., og som altså vedrører rammerne for kirkens hovedformål: Evangeliets forkyndelse.

Kirkens forkyndelse, sakramentsforvaltningen og de kirkelige handlinger hører ikke under menighedsrådenes virksomhed (jf. menighedsrådslovens § 25 modsætnings vis), men er gejstlighedens selvstændige ansvarsområde. Ganske vist udøver menighedsrådene gennem indstilling om ansættelse i præstestillinger og ved stemmeafgivning ved bispevalg samt gennem andre afgørelser en betydelig indflydelse på personvalg og rammer, men når disse udtrykkelige beføjelser er udøvet, er menighedsrådets ansvar og kompetence ophørt. Ved menighedsrådslovens § 31 er præsterne således udtrykkeligt gjort uafhængige af menighedsrådene i deres embedsvirksomhed.

Denne grundlæggende forskel mellem de to hovedpersonalegrupper har udvalget lagt til grund i sit arbejde og ikke søgt anfægtet. Det har dermed også været naturligt at behandle ansættelsesreglerne selvstændigt for hver gruppe for sig i særlige underudvalg. Resultaterne af de nedsatte underudvalgs arbejde er optaget i 2. del (Gejstligheden) og 3. del (Kirkefunktionærer), hvortil udvalget henviser. I nærværende kapitel tilføjes nogle supplerende bemærkninger om hovedpersonalegruppernes indbyrdes forhold og det øvrige personale i folkekirken.

1.2. Forholdet mellem præster og kirkefunktionærer

Den organisatoriske forskel mellem de to personalegrupper kan under ugunstige omstændigheder lede ind i fastlåste konflikter.

For det første kan det konstateres, at der ikke er fastsat regler om, i hvilket omfang en præst har krav på bistand i sin tjeneste. En undtagelse udgør dog Kirkeministeriets cirkulære af 20. februar 1989 om sekretærhjælp for præster. Men bortset herfra er de regler, der er fastsat om normering af kirkefunktionærstillinger maksimumsregler, således at forstå, at de virker begrænsende på menighedsrådenes kompetence til at oprette stillinger. Som eksempel kan anføres **kordegne**stillinger. Bekendtgørelse af 25. september 1981 om oprettelse af stil-

linger som kordegn fastsætter, at stillinger som kordegn ikke kan oprettes i pastorater med under 5000 beboere, idet der dog gives kirkeministeren en dispensationsmulighed. Derimod indeholder bekendtgørelsen ingen bestemmelser om, under hvilke betingelser en kordegnestilling skal oprettes.

Det er klart, at en præsts arbejdssituation påvirkes afgørende af, hvilken bistand der stilles til rådighed i hans arbejde. Det er også givet, at forudsætningerne i forbindelse med en præsts ansættelsesforhold giver et retskrav på bistand i et vist omfang, men en nærmere afgrænsning er ikke foretaget og lader sig overordentlig vanskeligt foretage generelt. Viser der sig afgørende behov herfor, giver den nugældende bestemmelse i § 32 i folkekirkens lønningslov af 1969 - videreført i udvalgets lovudkast § 21 - hjemmel for, at kirkeministeren fastsætter de nødvendige generelle bestemmelser.

Præsten har arbejdslederfunktioner vedrørende kirkefunktionærer med hensyn til:

- 1) Kirkebøgernes førelse.
- 2) Medvirkende kirkefunktionærer under gudstjenester og kirkelige handlinger (§ 18, stk. 2, i lov om bestyrelse og brug af folkekirkens kirker m.m.)
- 3) Kirketjenere med hensyn til færdiggørelse af konfirmandlokale til konfirmandforberedelse, tilsyn med konfirmander m.v.
- 4) Kordegne med hensyn til særlige bistandsforpligtelser for præsten.

Præstens arbejdslederfunktioner begrænses af bestemmelserne i kirkefunktionærernes regulativer.

Problem kan opstå for en præst med hensyn til gennemførelsen af arbejdslederfunktionerne. Hvis menighedsrådet ikke deler præstens anskuelser, har præsten ingen tvangsmidler. Formentlig kan heller ikke de kirkelige tilsynsmyndigheder gribe ind (måske bortset fra tilfælde, hvor kirkefunktionæren er tjenestemandsansat). Tilsynsbestemmelserne i menighedsrådslovens § 37 giver i hvert fald kun stiftsøvrigheden sådan beføjelse i situationer, hvor det er åbenbart, at menighedsrådet undlader foranstaltninger, det er forpligtet til at gennemføre.

Baggrunden for denne konfliktmulighed, nemlig at menighedsrådet er arbejdsgiver for kirkefunktionærerne, men ikke for præsten, kan ligeledes i tilfælde af samarbejdsvanskeligheder i øvrigt mellem præst og kirkefunktionærer give betydelige vanskeligheder med hensyn til at placere ansvaret for disse samarbejdsvanskeligheder.

En afhjælpning af de ulemper, som den nuværende ordning giver teoretisk mulighed for, og som i praksis heldigvis kun opstår sjældent, kan formentlig kun ske ved at give en tilsynsmyndighed (stiftsøvrigheden eller Kirkeministeriet) kompetence til at træde ind i en sådan sag og træffe afgørelse i sagen. Kompetencen måtte nødvendigvis væ-

re så vidtgående, at også afskedskompetence tillagdes tilsynsmyndigheden i tilfælde af håbløse samarbejdsvanskeligheder eller alvorlige tjenstlige forseelser.

Såfremt kirkefunktionæren er tjenestemandsansat, ligger kompetencen allerede i et vist omfang hos kirkeministeren. Kirkeministeren og alene kirkeministeren kan nemlig meddele en tjenestemand i folkekirken uansøgt afsked, jf. § 26, stk. 2, i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken. Også disciplinære sanktioner imod en tjenestemand efter tjenestemandslovens § 24 kan kun pålægges af kirkeministeren. Da imidlertid menighedsrådet er ansættelsesmyndighed, må man derimod betvivle, at kirkeministeren i modstrid med menighedsrådet kan give en tjenestemandsansat kirkefunktionær konkrete arbejdsanvisninger.

For ikke tjenestemandsansatte kirkefunktionærer har Kirkeministeriet hverken arbejdsanvisningsbeføjelser eller afskeds- og disciplinærbeføjelser.

En ændring af den nuværende retstilstand som foran antydnet ville altså være et alvorligt indgreb i menighedsrådenes personalebeføjelser og bør derfor have sammenhæng med en almindelig overvejelse af tilsynsbestemmelserne i menighedsrådsloven vedrørende menighedsrådenes forvaltning. Erfaringerne begrundet ikke et særskilt indgreb på personaleområdet ved bestemmelse i den kommende ansættelseslov.

Ved en almindelig revision af tilsynsbestemmelserne ville det derimod være naturligt at inddrage spørgsmålet om tilsyn med menighedsrådenes opfyldelse af forpligtelser over for præsterne i almindelighed.

Som berørt i foregående afsnit giver § 32 i folkekirkens lønningslov af 1969 kirkeministeren hjemmel til at fastsætte bestemmelser om kirkebetjeningens ordning. Ved kirkebetjeningens ordning sigtes navnlig til afgrænsning af de arbejdsopgaver, der kan antages personale til, og fordeling af opgaverne på personalegrupper.

Efter sin ordlyd og sine forudsætninger giver bestemmelsen kirkeministeren bemyndigelse til at fastsætte bestemmelser af generel karakter, men ikke bestemmelser, der konkret regulerer ordningen i et bestemt sogn eller flere bestemte sogne. For at give kirkeministeren mulighed herfor i særlige tilfælde eller for bestemte områder eller for særlige personalegrupper kan anføres gode grunde. Menighedsrådenes beføjelser er ved den kirkelige lovgivning begrænset til sognet (bortset fra forskellige valgbeføjelser m.v., der rækker ud over sognet). Menighedsrådet må derfor tilrettelægge kirkebetjeningen alene med sognet for øje. Dette vil langt fra altid være rationelt - hverken hvad økonomi eller kvalitet angår.

En væsentlig forandring heri er sket ved lov af 24. maj 1989 om ændring af lov om menighedsråd (Samarbejde mellem menighedsråd m.v.). Ved den udtrykkeligt givne bemyndigelse til at etablere samarbejdsformer gives der menighedsrådene en platform for overvejelser, der rækker ud over sognegrænserne. Om dette vil vise sig tilstrækkeligt til at sikre en mere økonomisk og rationel ordning af kirkebetjeningen, kan kun fremtiden vise, men muligheden herfor bør næppe stille sig hindrende i vejen for, at der gives kirkeministeren bemyndigelse til, hvor forholdene begrunder det, at fastsætte konkrete bestemmelser om kirkebetjeningens ordning. Udgifterne til lønning af kirkebetjeningen er betydelig, og besparelser eller omprioritering inden for folkekirkens økonomi er derfor nært knyttet til kirkebetjeningens ordning. Provstiudvalgenes muligheder for at medvirke hertil er særdeles begrænsede.

Som et eksempel på en personalegruppe, med hensyn til hvilken særlige forhold, der kan begrunde en nøjere regulering, kan nævnes organisterne.

Organisterne udgør en personalegruppe, der udviser alle grader af uddannelsesniveau. Uddannelsesskalaen strækker sig fra den kursusagtige elementære orgelprøve til den akademiske diplomeksamen. Mellem disse yderpunkter er flere uddannelsesniveauer, hvoraf den vigtigste er Præliminær Orgelprøve. Den forskellige uddannelsesmæssige baggrund afspejles i organisternes organisatoriske struktur. Organister med højeste organistuddannelse er organiseret i Dansk Organist- og Kantorsamfund (under AC), organister med Præliminær Orgelprøve i Foreningen af Præliminære Organister (under COII) og andre organister i Danmarks Kirkemusikerforening.

Organisttjenesten er undergået en væsentlig udvikling inden for de sidste 20 år, der kan karakteriseres ved en større vægtlægning på et pædagogisk stillingsindhold (børnekor og andre frivillige kor, medvirken ved konfirmandundervisning) samt koncertvirksomhed.

Såvel den forskelligartede uddannelsesmæssige baggrund som det udvidede stillingsindhold kan give grund til en overvejelse af en mere planmæssig normering af organiststillingerne efter uddannelseskraft. Som det er nu, viser det sig vanskeligt for de mindre byer at konkurrere om organister med højeste uddannelse. Dette kan være uheldigt, da en organist med højeste uddannelse netop i sådanne mindre, lidt afsides liggende byer kan få en væsentlig betydning for byens almindelige musikliv. Omvendt kan det forekomme rigeligt, at der i sogn ved sogn i de større byer er ansat organister med højeste uddannelse, som hver for sig varetager en ukoordineret koncert- og korvirksomhed.

Med den stigende fritid viser det sig vanskeligere og vanskeligere at skaffe organistvikarer. En normering af organiststillinger, der tager

hensyn hertil, vil selvsagt kun kunne foretages for et område, der er større end sognet.

Den problematik, der her er omtalt, genfindes også ved andre personalegrupper, omend i knap så udtalt grad. Generelt kan man sige, at det i alle tilfælde, hvor der er tale om deltidsbeskæftigelser, kan volde vanskeligheder at få arbejdsopgaver varetaget på tilfredsstillende, økonomisk forsvarlig og stabil måde.

Udvalget foreslår derfor, at der ved bestemmelse i ansættelsesloven - § 21, stk. 1, i udvalgets udkast - gives kirkeministeren bemyndigelse til, såfremt forholdene taler for det, at foretage normeringen af stillinger ved kirker og kirkegårde i et bestemt område.

Bemyndigelsens udøvelse bør gøres betinget af forudgående forhandlinger med menighedsrådene i området.

Hvordan disse forhandlinger praktisk bør tilrettelægges, må afhænge af, hvor mange menighedsråd der er involveret. Er der tale om flere menighedsråd end nogle få, må det anses for hensigtsmæssigt, at rådene på et fællesmøde, hvor Kirkeministeriet orienterer om baggrund, mål og midler, nedsætter et forhandlingsudvalg, der kan samarbejde med ministeriet.

Det følger af gældende hovedaftaler, at de forhandlingsberettigede faglige organisationer har forhandlingsret i en sådan situation.

2. Andre personalegrupper.

Mindre personalegrupper udgør:

- 1) Medhjælp for provstiudvalgene.
- 2) Stiftsadministrationernes personale.
- 3) Ansatte ved de kirkelige uddannelsesinstitutioner.

Efter § 24 og § 26 i lov om folkekirkens økonomi giver kirkeministeren nærmere regler om provstiudvalgenes virksomhed og om afholdelse af udgifter til medhjælp. Yderligere bestemmelser skønnes unødvendige.

For så vidt angår ansættelser ved de kirkelige uddannelsesinstitutioner må det anses for rigtigst, at bestemmelser om ansættelseskompetencen optages i den enkelte uddannelsesinstitutions regelgrundlag.

Derimod må det anses for ønskeligt, at ansættelsesloven fastlægger kompetencen vedrørende ansættelse og afskedigelse af personale ved stiftsadministrationen. På grund af den nære samhørighed mellem Kirkeministeriet og stiftsadministrationernes administration foreslås det, at ansættelseskompetencen tillægges kirkeministeren - dog således at kirkeministeren kan delegerer sin bemyndigelse til stiftsøvrighederne.

Kapitel 2

Udvalgets udkast til lov om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v.

Kapitel 1

Uddannelseskrav

§ 1. I præstestilling i den danske folkekirke kan kun ansættes:

- 1) Personer, der har bestået teologisk kandidateksamen fra et dansk universitet,
- 2) personer, der har virket som præst i den grønlandske kirke, og som har bestået den af Landstinget i Grønland forordnede videregående uddannelse i kristendomskundskab, hvis de behersker det danske sprog og
- 3) personer, der i mindst 7 år har virket som præst for evangelisk-lutherske frimenigheder, der opfylder betingelserne for at få folkekirkens kirker overladt til brug, hvis biskoppen i det stift, hvor vedkommende senest har virket som frimenighedspræst, anbefaler dette.

§ 2. Kirkeministeren kan undtagelsesvis give en person, der ikke opfylder betingelserne i § 1, tilladelse til at søge præstestilling, såfremt den pågældende i fremtrædende grad har vist sig i besiddelse af egenskaber, der har væsentlig betydning for varetagelse af præstestilling.

Stk. 2. Tilladelse kan kun gives, hvis ansøgeren er fyldt 35 år og består en af kirkeministerens fastsat prøve.

§ 3. En person, der ikke opfylder betingelserne i § 1, kan ansættes i præstestilling efter bestemmelsen i § 12, såfremt dette tiltrædes af biskoppen.

Stk. 2. Stk. 1 finder tilsvarende anvendelse ved ansættelse af præst for en valgmenighed, såfremt det vedtages på et menighedsmøde (generalforsamling) i valgmenigheden med et flertal på 2/3 af de afgivne stemmer.

§ 4. Præster ansat efter § 3 kan søge forflyttelse efter 7 års ansættelse som præst i folkekirken, såfremt dette anbefales af biskoppen i det stift, i hvilket præsten er ansat.

§ 5. Præstestilling for de tyske menigheder i Åbenrå, Sønderborg og Tønder samt ved Vor Frue kirke i Haderslev og ved Skt. Petri kirke i

København kan tillige søges af personer, der har bestået teologisk kandidateksamen fra en tysk evangelisk-luthersk læreanstalt.

§ 6. Stilling som domprovst kan kun besættes med en person, der har bestået teologisk kandidateksamen fra et dansk universitet.

Kapitel 2

Ansættelse i præstestilling

§ 7. Menighedsråd medvirker ved ansættelse i stillinger som sognepræst efter reglerne i dette kapitel. Dog medvirker menighedsråd ikke ved varig ansættelse i sognepræstestilling efter **prøveansættelse** i samme stilling*).

Stk. 2. Reglerne i dette kapitel finder ikke anvendelse på stillinger som sognepræst, der er forbundet med stilling som provst, værnsprovst eller domprovst.

Stk. 3. Kirkeministeren fastsætter særlige regler om fremgangsmåden ved ansættelse i præstestillinger, der helt eller overvejende er oprettet med henblik på betjening af institutioner eller grupper af personer, for hvilke der ikke er oprettet menighedsråd.

Stk. 4. Kirkeministeren fastsætter endvidere særlige regler om fremgangsmåden ved ansættelse i præstestillinger for menigheder, for hvilke der er oprettet menighedsråd i medfør af § 3 i lov om menighedsråd.

§ 8. Et pastorats menighedsråd afgiver indstilling om ansættelse i ledige stillinger som sognepræst i pastoratet. Er en sognepræstestilling oprettet for flere pastorater, afgives indstilling af disse pastoraters menighedsråd.

Stk. 2. Skal flere menighedsråd medvirke ved indstillingen efter stk. 1, afgives indstillingen i et fællesmøde. Kirkeministeren kan bestemme, at det af afstemningsresultatet skal fremgå, hvorledes stemmerne er faldet inden for hvert enkelt af de menighedsråd, der deltager i indstillingen.

Stk. 3. Afstemningen er skriftlig og hemmelig. Menighedsrådenes fødte medlemmer samt valgte medlemmer, der er ansat under et eller flere menighedsråd i pastoratet, deltager ikke i indstillingsmøder og i de møder og forhandlinger, hvori indstillingen forberedes. Stedfortræder indkaldes for de valgte medlemmer, der efter denne bestemmelse er forhindret i at deltage i møder og forhandlinger.

Stk. 4. Kirkeministeren fastsætter nærmere regler om fremgangsmåden ved menighedsråds afgivelse af indstilling.

*) Et mindretal, der ikke kan gå ind for indførelse af prøveansættelse i præstestillinger, jf. 2. del, afsnit 2.2.4., kan ikke tilslutte sig bestemmelsen i 2. pkt.

§ 9. Forinden indstilling afgives efter § 8, afholdes der et møde mellem biskoppen og menighedsrådet (menighedsrådene), hvorunder biskoppen orienterer om ansøgerne. Mødet berammes af biskoppen snarest muligt efter ansøgningsfristens udløb og ledes af biskoppen. Efter anmodning af et eller flere menighedsrådsmedlemmer, eller såfremt biskoppen anser det for ønskeligt, skal der afholdes yderligere et orienterende møde mellem biskop og menighedsråd.

§ 10. Kirkeministeren kan ikke ansætte en ansøger, som ikke er omfattet af menighedsrådets indstilling. Såfremt særlige omstændigheder foreligger, kan kirkeministeren bestemme, at genopslag af stillingen skal foretages, og fornyet indstilling finde sted.

Stk. 2. En ansøger, som ved første afstemning på indstillingsmødet har opnået alle afgivne stemmer, skal udnævnes i stillingen. Er der i pastoratet ikke normeret andre stillinger som sognepræst, skal en ansøger, der ved første afstemning har opnået 2/3 af de afgivne stemmer, ansættes.

Stk. 3. Ved ansættelse i præstestillinger i pastorater med flere præstestillinger skal kirkeministeren tage hensyn til mindretal i pastoratet.

§ 11. Bestemmelserne i §§ 8-9 og § 10, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse ved ansættelser af 1 års varighed eller mere af **hjelpepræst** med en beskæftigelsesgrad mindst svarende til halvtidsbeskæftigelse. Dette gælder dog ikke, såfremt hjelpepræstestillingen er oprettet med henblik på helt eller overvejende at betjene institutioner eller grupper af personer, for hvilke der ikke er oprettet menighedsråd.

§ 12. Hvis et pastorats menighedsråd skønner, at der i pastoratet er et udbredt ønske om, at en bestemt person ansættes i en ledig stilling i pastoratet, eller såfremt 20% af de stemmeberettigede medlemmer af folkekirken i pastoratet ansøger om ansættelse af en bestemt person i stillingen, kan kirkeministeren uanset bestemmelsen i § 10 imødekomme ønsket, hvis

- 1) ansøgning herom er kirkeministeren i hænde senest 14 dage efter ansøgningsfristens udløb, og
- 2) der ved afstemning på et efterfølgende menighedsmøde for hele pastoratet afgives 2/3 af stemmerne for ansættelse af den pågældende.

Stk. 2. Menighedsmøde efter stk. 1 berammes og bekendtgøres af biskoppen, der ligeledes leder mødet. Biskoppen kan bestemme, at menighedsmødet deles i flere møder, såfremt forholdene begrundet det. Møderne skal i så fald afholdes samtidig. Biskoppen beskikker mødeleder for den del af menighedsmødet, som biskoppen ikke selv leder. Løvrigt finder bestemmelsen i § 35 i lov om menighedsråd tilsvarende anvendelse.

Kapitel 3

Ansættelse i stillinger som provst^{*)}

§ 13. Af de indkomne ansøgninger til en ledig stilling som provst udvælger biskoppen 3, som forelægges menighedsrådet (menighedsrådene) i det pastorat, hvortil provstestillingen er knyttet. Menighedsrådet (menighedsrådene) afgiver indstilling om disse 3 ansøgere i prioriteret rækkefølge. Biskoppen afgiver herefter sin indstilling ligeledes i prioriteret rækkefølge.

Stk. 2. Kirkeministeren indstiller til kgl. udnævnelse en af de 3 indstillede ansøgere.

Stk. 3. Reglerne i stk. 1-2 finder tilsvarende anvendelse ved ansættelse i stillinger som domprovst. Derimod finder bestemmelserne ikke anvendelse ved ansættelse i stillinger som værnspovst.

Kapitel 4

Ansættelse i stillinger som kirke- og kirkegårdsfunktionær

§ 14. Ansættelse og afskedigelse af kirke- og kirkegårdsfunktionær foretages af menighedsrådet i henhold til bestemmelserne herom fastsat af kirkeministeren. Dog kan uansøgt afsked af varigt tjenestemandsansatte kirke- og kirkegårdsfunktionærer, jf. § 26, stk. 2, i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken, og af kirke- og kirkegårdsfunktionærer, der er ansat på tjenestemandslignende vilkår, kun foretages af kirkeministeren.

Kapitel 5

Ansættelse i stillinger ved stiftsadministrationerne

§ 15. Kirkeministeren træffer bestemmelse om oprettelse og nedlæggelse af stillinger ved stiftsadministrationerne og foretager ansættelse og afskedigelse fra disse stillinger. Kirkeministeren kan overlade udnævnelseskompetencen helt eller delvis til vedkommende stiftsøvrighed.

^{*)} Et mindretal kan ikke gå ind for denne bestemmelse. Der henvises til mindretallets forslag i 2. del, afsn. 1.3.1.

Kapitel 6

Særlige bestemmelser vedrørende præster

§ 16. Til stillinger som sognepræst knyttes tjenestebolig. Kirkeministeren kan dog fastsætte undtagelser herfra.

§ 17. Efter bestemmelser fastsat af kirkeministeren kan en biskop efter indstilling fra vedkommende præst og menighedsråd tillade, at der antages medhjælp til konfirmandundervisning. Udgifterne herved afholdes af kirkekassen (præstegårdskassen).

§ 18. Kirkeministeren kan tillade, at der af fællesfonden (jf. kap. 2 i lov om folkekirkens økonomi) afholdes udgifter til det arbejde, der udføres af præster, som er omfattet af bestemmelsen i § 7, stk. 3.

§ 19. Disciplinærfølgning af en tjenestemandsansat præst på grund af tjenesteforseelse eller begået strafbart forhold foretages efter reglerne i kap. 4 i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken. Dog afgøres spørgsmål om en tjenestemandsansat præsts tilside-sættelse af folkekirkens bekendelsesgrundlag (lærespørgsmål) af domstolene, der kan idømme tjenestemanden disciplinære sanktioner inden for de rammer, der fastsættes af § 24 i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken.

Stk. 2. Kirkeministeren afgør efter indstilling fra biskoppen og forhandling med vedkommendes centralorganisation om en sag efter stk. 1, 2. pkt., skal indledes. Kirkeministeren kan bestemme, at tjenesteforseelser, der ikke er af den i stk. 1, 2. pkt. omtalte karakter, skal medinddrages under sagen.

Kapitel 7

Særlige bestemmelser vedrørende kirke- og kirkegårdsfunktionærer

§ 20. Løn- og ansættelsesvilkår for de i folkekirken ansatte personalegrupper fastsættes af finansministeren. Dog fastsættes løn- og ansættelsesvilkår for tjenestemandsansat personale og personale, der er ansat på tjenestemandslignende vilkår, i henhold til bestemmelserne i §§ 45-48 i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken.

§ 21. Menighedsrådet træffer afgørelse om kirkebetjeningens ordning i henhold til bestemmelserne herom fastsat af kirkeministeren. Kirke-

ministeren kan, såfremt forholdene tilsiger det, efter forhandling med menighedsrådene foretage normering af stillinger vedrørende en bestemt personalegruppe, eventuelt inden for et afgrænset område.

Stk. 2. Kirkeministeren fastsætter efter forhandling med menighedsrådet og den faglige organisation, i hvilke stillinger tjenestemandsansættelse kan finde sted.

§ 22. De organisationer, der er nævnt i § 49 i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken, har forhandlingsret over for alle vedkommende kirkelige myndigheder i spørgsmål vedrørende kirkefunktionærer, der er ansat som tjenestemænd eller på tjenestemandslignende vilkår.

Stk. 2. Menighedsrådet kan ikke afgøre sager, der vedrører en kirkefunktionærs forhold, forinden den pågældende har haft lejlighed til at udtale sig i sagen.

Kapitel 8

Understøttelse

§ 23. Kirkeministeren kan tillægge ansatte, der fratræder uden ret til pension, eller disses efterlevende ægtefæller, understøttelse, der beregnes efter de for ydelse af understøttelse til ikke-pensionssikret personale i statens tjeneste gældende regler.

Kapitel 9

Ikrafttrædelsesbestemmelser

§ 24. Loven træder i kraft den . . . . . Samtidig ophæves:

- 1) § 15, stk. 6, §§ 33-34 og §§ 39-43a i lov nr. 280 af 30. juni 1922 om menighedsråd, jf. lovbekendtgørelse nr. 758 af 7. december 1987,
- 2) § 10 i lov nr. 218 af 16. juni 1962 om adgang til præsteembeder i folkekirken,
- 3) lov nr. 274 af 13. maj 1987 om adgang til præstestillinger i folkekirken samt
- 4) § 32 og § 34 i lov om folkekirkens lønningsvæsen m.m., jf. lovbekendtgørelse nr. 384 af 25. august 1980.

Stk. 2. Kirkeministeren træffer afgørelse om, fra hvilket tidspunkt bestemmelsen i § 13 skal finde anvendelse på den enkelte provstestilling.

Stk. 3. De hidtil gældende regler for ansættelse i præstestillinger ved Skt. Petri kirke i København forbliver i kraft.

2. del

Betænkning afgivet af underudvalget vedrørende præster og provster

Indledning

Underudvalget nedsattes på ansættelseslovudvalgets 1. møde den 10. september 1987 med den opgave at udarbejde forslag til ansættelsesregler for præster og provster samt at overveje, om forslag bør stilles om ændring af særbestemmelserne for folkekirkens tjenestemænd i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken for så vidt angår præster og provster.

Underudvalget fik følgende sammensætning:

Kontorchef K. Bagger, Kirkeministeriet
 Kontorchef Asger Jørgensen, Kirkeministeriet
 Fuldmægtig Ellinor Bagger, Kirkeministeriet, nu kontorchef ved Roskilde stiftsadministration
 Biskop Helge Skov, Ribe
 Sognepræst - senere provst - Knud Møller, Den Danske Præsteforening
 Gårdejer Henning Rasmussen, Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer

Underudvalget, der var bemyndiget til at supplere sig i fornødent omfang, anmodede nedennævnte om at indtræde i underudvalget:

Biskop Bertil Wiberg, Roskilde
 Provst P.E. Severin, Danmarks Provsteforening
 Sekretariatschef Asger Gewecke, Den Danske Præsteforening
 Forretningsfører Anker Honoré, Landsforeningen af Menighedsrådsmedlemmer.

Efter provst Knud Møllers død er sognepræst Kjeld Holm indtrådt i underudvalget.

I forbindelse med en omstrukturering af sagsfordelingen i Kirkeministeriet pr. 1. januar 1989 er kontorchef Asger Jørgensen udtrådt af underudvalget.

Underudvalget har afholdt 8 møder.

Fuldmægtigene Aase Garvin og Merete C. Kjær, Kirkeministeriet, har bistået af overassistent Helge Bisgaard varetaget underudvalgets sekretærforretninger.

København, den 6. april 1989

E. Bagger	K. Bagger (formand)	Asger Gewecke
Kjeld Holm	Anker Honoré	Henning Rasmussen
P.E. Severin	Helge Skov	Bertil Wiberg
		Aase Garvin Merete C. Kjær (sekretærer)

Kapitel 1

Ansættelse i præste- og provstestillinger

Underudvalget forelægger sit forslag i form af et lovudkast, som er optaget som bilag 1 til denne betænkning. Man fremkommer nedenfor med nogle bemærkninger til hver enkelt personalegruppe, idet man i øvrigt henviser til lovudkastet.

1.1. Præstestillinger.

1.1.1. Sognepræstestillinger.

1.1.1.1. De nugældende regler.

Stillingerne som sognepræst er tjenestemandstillinger. Ved § 3 i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken, jf. lov af 28. april 1971 om kgl. udnævnelse m.v. af visse tjenestemænd, er ansættelseskompetencen henlagt til kirkeministeren eller den, kirkeministeren bemyndiger til at udøve den. Sådant bemyndigelse er ikke givet.

Menighedsrådene medvirker ved ansættelser efter de opretholdte bestemmelser i menighedsrådsloven af 1922 §§ 34, 39, 40 og 42, jf. lovbetænkning nr. 758 af 7. december 1987 (bilag 4)*). Efter disse bestemmelser medvirker menighedsråd ved besættelse af alle præstestillinger bortset fra sognepræstestillingerne ved Holmens, Garnisons og Kastels kirke i København. En særregel er givet i § 43 a om menighedsråds medvirken ved besættelse af præstestillinger, der er forbundet med stillingen som domprovst.

Menighedsrådene medvirker ved at afgive indstilling til kirkeministeren. Indstillingen skal omfatte 3 ansøgere. Kirkeministeren kan ved udnævnelse i stillingen kun vælge mellem de indstillede ansøgere. Såfremt den som nr. 1 indstillede ansøger ved 1. afstemning i menighedsrådet har fået alle stemmer, afskæres ministerens valgmulighed, idet den pågældende ansøger skal udnævnes.

Biskoppernes medvirken ved præstestillingers besættelse er rådgivende - dels over for menighedsrådet og dels i forhold til ministeren.

Biskoppernes rådgivning over for menighedsrådet omfatter en oplysningsforpligtelse vedrørende ansøgerne og sker dels under et orienterende møde med menighedsrådet, hvor ansøgningerne gennemgås, dels på et senere møde umiddelbart før indstillingsmødet, hvor også lovens regler om afstemningsproceduren i forbindelse med indstillingen skal gennemgås. Det beror på biskoppens afvejning i det enkelte tilfælde, hvorledes rådgivningen tilrettelægges. Denne kan f.eks. enten gives så udtømmende på første møde, at deltagelse i det andet møde bliver af formel karakter, eller den kan gives summarisk på første møde, således at en fyldigere drøftelse af ansøgerne udsættes til det

*) I det følgende blot betegnet som menighedsrådsloven af 1922.

andet møde, hvor menighedsrådsmedlemmerne har fået et selvstændigt indtryk af ansøgerne.

Biskoppernes rådgivning af kirkeministeren sker med henblik på ministerens valg mellem de indstillede ansøgere og hviler på biskoppens kendskab til såvel menigheden som ansøgerne. Biskoppen har i pastorater med flere præstestillinger et særligt ansvar for, at ministeren sættes i stand til at vurdere, om hensynet til et kirkeligt mindretal giver rimelig begrundelse for at udnævne en ansøger, som er indstillet som nr. 2 eller 3.

1.1.1.2. Underudvalgets forslag.

Det er underudvalgets opfattelse, at de gældende regler virker godt, og at der ikke er grund til at ændre principperne i reglerne. Reglerne bør forenkles og ajourføres på grundlag af erfaringerne fra den mangeårige praksis. I denne forbindelse må det erindres, at reglerne udgør et supplement til ansættelsesreglerne i tjenestemandsløven, og at reglerne således ikke kan stå alene. Dette gælder særligt i henseende til ansættelseskompetence, opslag og ansættelsesbetingelser. Derimod har udvalget anset det for hensigtsmæssigt, at de særlige uddannelseskra- v til præstestillinger hjemles i ansættelsesloven.

I overensstemmelse hermed er bestemmelserne i lov nr. 274 af 13. maj 1987 om adgang til præstestillinger i folkekirken indlemmet i lovdokumentet. Det ville være ønskeligt, om disse bestemmelser kunne suppleres med de stillede krav om en pastoralteologisk uddannelse som til- læg til den teologiske kandidatuddannelse. Da spørgsmålet om de fremtidige krav i så henseende behandles i en særlig arbejdsgruppe, nedsat af kirkeministeren, har man undladt at fremsætte forslag herom.

Det foreslås, at menighedsråd medvirker som indstillende myndighed ved ansættelse i alle sognepræstestillinger. Undtagelse foreslås alene gjort for sognepræstestillinger, der er forbundet med stilling som værnspovst. Endvidere er særregler foreslået for menighedsrådenes medvirken ved ansættelse i sognepræstestillinger, der er forbundet med andre provstestillinger (se afsnit 1.3.), og sognepræstestilling, hvortil særlige opgaver er henlagt (se afsnit 1.1.3.).

For de øvrige sognepræstestillingers vedkommende indeholdes udvalgets forslag i §§ 8-10 (bilag 1). Forslaget adskiller sig fra de nuværende regler på følgende punkter:

a. Afstemningsregler.

Den i lovgivningen nu nøje specificerede afstemningsprocedure er foreslået udtaget af loven og henlagt til administrativ fastsættelse.

Et forslag til administrative regler vedlægges som bilag 3: Udkast til cirkulære om menighedsråds indstilling om ansættelse i præstestillinger.

Cirkulæreudkastet er udarbejdet med det udgangspunkt, at kun ansøgere, der opnår stemmer ved 1. afstemning, medtages i menighedsrådets indstilling. D.v.s. at der ikke i alle tilfælde kræves indstillet 3 ansøgere. Falder der ved 1. afstemning stemmer på færre ansøgere, skal kun disse indstilles. Denne nyordning begrænser kirkeministerens udnævnelseskompetence tilsvarende, men begrænsningen må betegnes som mere teoretisk end praktisk.

I cirkulæreudkastet er optaget en bestemmelse, hvorefter kirkeministeren kan foretage genopslag af den ledige stilling i tilfælde, hvor indstillingens udfald begrunder en formodning om, at der ikke har været et tilstrækkeligt antal ansøgere, som var egnet netop til denne stilling.

Det er ved afstemningsreglerne tilstræbt, at afstemningsresultaterne klart lægger for dagen, hvorledes menighedsrådsmedlemmernes holdning til hver enkelt indstillet ansøger er. Målsætningen har naturligvis været, at i de tilfælde, hvor reglerne åbner for et valg mellem de indstillede ansøgere, skal kirkeministeren være så godt orienteret som overhovedet muligt.

Nogle eksempler kan illustrere de foreslåede reglers virkemåde:

Eksempel 1.

Ved 1. afstemning afgives alle tilstedeværende medlemmers stemmer på A, der er indstillet som nr. 1. Der indstilles ikke andre.

Eksempel 2.

Valgte medlemmer i menighedsrådet: 9

Ved 1. afstemning falder stemmerne således:

A	5 stemmer
B	4 -

A er dermed indstillet som nr. 1.

Ved 2. afstemning tilkendes gives, hvor mange i menighedsrådet, som kan slutte op om B som nr. 2.

Stemmerne falder:

B	5 stemmer
Blankt	4

B indstilles i alle tilfælde som nr. 2. Der indstilles ikke andre ansøgere.

Eksempel 3.

Valgte medlemmer i menighedsrådet: 15

Ved 1. afstemning falder stemmerne således:

A	6 stemmer
B	4 -
C	3 -
D	2 -

Dermed er indstillingen afgrænset. Indstillingen omfatter A, B og C. Ved 2. afstemning fastlægges, hvem af disse, der skal indstilles som nr. 1. Stemmerne falder således:

A	8 stemmer
B	6 -
C	1

A er dermed indstillet som nr. 1. Ved 3. afstemning bestemmes, hvem der skal indstilles som nr. 2 - B eller C. Stemmerne falder således:

B	6 stemmer
C	9

C er dermed indstillet som nr. 2. Ved 4. afstemning tilkendegiver menighedsrådsmedlemmerne deres holdning til B som nr. 3. Stemmerne falder således:

B	6 stemmer
Blanke	9

Medens den sidstnævnte afstemning er overflødig med henblik på anbringelse af ansøgeren i indstillingens rækkefølge, er den oplysende for kirkeministeren med hensyn til rådets holdning til ansøgeren.

Som en særlig begrundelse for i alle tilfælde at kræve indstilling af flere ansøgere har den situation været anført, at den som nr. 1 indstillede ansøger trækker sin ansøgning tilbage eller udnævnes i anden stilling. Man ville i sådanne tilfælde kunne falde tilbage på den ansøger, der var indstillet som nr. 2. Det er udvalgets opfattelse, at har en ansøger ikke fået stemmer ved 1. afstemning, må menighedsrådet have lejlighed til at fremkomme med en ny indstilling.

b. Særlig inhabilitet.

Efter bestemmelsen i § 40, stk. 2, i menighedsrådsloven af 1922 deltager kun de valgte medlemmer af menighedsrådet i afstemningen om indstillingen. Denne bestemmelse er ikke til hinder for, at de fødte medlemmer deltager i alle forberedende møder og forhandlinger. Dette er ikke rimeligt. Særligt uheldigt kan det virke, at en præst på denne måde er i stand til at øve indflydelse på valg af efterfølger. Men også, hvor der er tale om valg af kollega, var det ønskeligt, at det var en sag blot for de valgte medlemmer. En bestemmelse herom må ikke være til hinder for, at et menighedsråd kan orientere sig om de anskuelser, som menighedskredsens øvrige præster har med hensyn til den ledige stillings besættelse.

Udvalget har derfor i sit forslag i § 8, stk. 3, (bilag 1) medtaget en bestemmelse, hvorefter menighedsrådenes fødte medlemmer ikke må deltage i indstillingsmøder og i de møder og forhandlinger, hvori indstillingen forberedes.

Man har endvidere foreslået, at samme regel skal gælde for valgte medlemmer, der er ansat ved en kirke eller en kirkegård i pastoratet - herunder faste vikarer. For disse kirke- og kirkegårdsfunktionærers vedkommende begrundes forslaget i de særlige interesser, de har i stillingens besættelse, idet præsten i et vist omfang vil være arbejdsleder i forhold til dem.

Efter menighedsrådslovens § 18, stk. 2, skal stedfortræder indkaldes for valgte medlemmer, som f.eks. på grund af inhabilitet ikke kan deltage i møder vedrørende præsteansættelse.

c. Biskoppens medvirken.

Udvalget har lagt vægt på, at menighedsrådet fra biskoppen modtager en orientering om de indkomne ansøgninger på et så tidligt tidspunkt, at denne orientering kan indgå i menighedsrådets tilrettelæggelse af sagsbehandlingen. Derimod tillægger man det generelt mindre vægt, om biskoppen deltager i et møde umiddelbart forud for indstillingsmødet, således som det nu er foreskrevet i § 40, stk. 1, i menighedsrådsloven af 1922.

Man har derfor i udvalgets lovudkast i § 9 (bilag 1) optaget en bestemmelse om, at biskoppen snarest muligt efter ansøgningsfristens udløb skal beramme et møde med menighedsrådene i det eller de berørte pastorater, hvor biskoppen gennemgår de indkomne ansøgninger.

Der vil udover dette møde i det konkrete tilfælde kunne være behov for yderligere konsultationer. Det foreslås derfor, at et yderligere møde skal finde sted, hvis et eller flere medlemmer af menighedsrådene anmoder herom, eller biskoppen bestemmer det. Det sidste vil særligt være tilfældet, hvor biskoppen skønner, at en uddybende samtale om ansøgerne eller enkelte af dem med størst udbytte kan finde sted, når prøveprædiken m.v. har fundet sted.

d. Kirkeministerens ansættelseskompetence.

Udvalgets lovudkast indeholder forslag, der formelt begrænser kirkeministerens valgmuligheder. Som berørt foran, er dette allerede en følge af, at antallet af indstillede ansøgere ikke i alle tilfælde behøver at være 3.

Endvidere foreslås det, jf. § 10, stk. 2 (bilag 1), at en ansøger til en præstestilling i et pastorat, for hvilket der ikke er normeret andre stillinger som sognepræst, skal ansættes i stillingen, såfremt han eller hun ved 1. afstemning har opnået 2/3 af de afgivne stemmer. Der er efter udvalgets skøn ikke grund til at give kirkeministeren en valgmu-

lighed i disse tilfælde. Som mangeårig praksis viser, er en sådan valgmulighed udelukkende teoretisk, og ved at afskaffe den er det udvalgets hensigt at understrege, at hvor valgmuligheden bevares for ministeren, forudsættes den også anvendt i praksis. Naturligvis må dette ske i forfølgelse af folkekirkelige formål. Disse kan bl.a. bestå i generelle personalepolitiske hensyn såsom ønskeligheden af forflyttelse af en præst eller ansættelse af en teologisk kandidat, der uden grund har vanskeligt ved at opnå indstilling som nr. 1.

Udvalget har ikke foreslået ændring af den hidtidige bestemmelse, hvorefter en ansøger, der ved 1. afstemning har fået alle de afgivne stemmer, skal udnævnes, men bestemmelsen vil fremtidig kun få selvstændig betydning i tilfælde, der ikke er omfattet af den i foregående afsnit omtalte bestemmelse.

Udvalget har foreslået, at den nugældende bestemmelse, hvorefter kirkeministeren ved ansættelse i præstestillinger i pastorater med flere præstestillinger skal tage hensyn til mindretal i pastoratet, videreføres. Udvalget har overvejet at udelade reglen under hensyn til, at den for så vidt er selvfølgelig, og at der jævnlig lægges en utilsigtet bastant forståelse af bestemmelsen for dagen. Man er dog meget tilbage herfra under hensyn til, at bestemmelsen har gammel hævding og indeholder et væsentligt princip. Udvalget vil dog for sit vedkommende understrege, at mindretalssynspunktet kun er et blandt flere synspunkter, som må indgå i ministerens overvejelser. Hvilket, der i det enkelte tilfælde bør have prioritet forud for de øvrige, må afhænge af omstændighederne i den enkelte sag.

e. »Kåringsbestemmelsen.«

Efter § 42 i menighedsrådsloven af 1922 (bilag 4) kan en præstestilling besættes med en bestemt person (uanset om den pågældende er ansøger efter opslaget), såfremt der på et menighedsmøde opnås 2/3 af de afgivne stemmer herfor.

Anmodningen om ansættelse skal fremsættes af pastoratets menighedsråd eller 20% af de stemmeberettigede medlemmer af menigheden.

Bestemmelsen er i praksis blevet forstået således, at menighedsrådet skal stille sin indstillingsprocedure i stå, såfremt anmodning efter § 42 fremsættes. Dette er en selvfølge, når anmodningen fremsættes af menighedsrådet selv, men det er også hævdet at være forudsat i tilfælde, hvor anmodningen er fremsat af 20% af menighedens medlemmer.

Efter bestemmelsen skal Kirkeministeriet finde, «at der intet er til hinder for, at vedkommende beskikkes». Såfremt den foreslåede person på menighedsmødet opnår 2/3 af stemmerne er »ministeriet . . . . berettiget til at udnævne den pågældende«. I praksis er kirkeministerens kompetence blevet udøvet således, at ministeriet har påset opfyl-

delsen af almindelige ansættelsesbetingelser (jf. nedenfor om uddannelseskravet), men iøvrigt afvist at foretage et skøn over den foreslåede persons egnethed. Endvidere har ministeren, hvad naturligt er, følt sig bundet af udfaldet af afstemningen på menighedsrådet. Dette stemmer godt sammen med den opfattelse, at indstillingsproceduren sættes i stå af anmodning efter § 42.

Udvalget stiller forslag om videreførelse af bestemmelsen, jf. § 12 i udvalgets lovudkast (bilag 1). Dels virker bestemmelsen som en sikkerhedsventil, dels åbner bestemmelsen sammenholdt med § 3 i lov om adgang til præstestillinger i folkekirken (jf. udvalgets lovudkast § 3) en mulighed for at fravige uddannelseskravet til præstestilling. Der er ved udformningen af reglerne i lov om adgang til præstestillinger i folkekirken lagt megen vægt herpå.

I udvalgets forslag, der er søgt udformet mere overskueligt end den nuværende bestemmelse, er den frist, inden for hvilken anmodning skal fremsættes om udnævnelse af en bestemt person, fastsat ens, uanset om anmodning fremsættes af menighedsrådet eller 20% af menighedens medlemmer.

Der er ikke ved forslaget søgt pålagt kirkeministeren nogen pligt til at udnævne en person, selv om bestemmelsens krav opfyldes. Udvalget mener ikke at kunne se bort fra, at bestemmelsen vil kunne anvendes utilsigtet (f.eks. af et flertal i et menighedsråd til at komme uden om mindretalshensyn), og at der derfor bør være mulighed for, at ministeren ikke bindes af proceduren. At dette normalt vil være tilfældet, er man dog ikke i tvivl om.

Sammenhængende hermed mener udvalget, at det ville være ønskeligt, at menighedsrådet - hvor kravet om bestemmelsens anvendelse er fremsat af menigheden - får mulighed for at afslutte sin indstillingsprocedure.

Udvalget har i denne forbindelse drøftet et spørgsmål, der har været rejst i den offentlige diskussion i tilknytning til bestemmelsen i § 42, nemlig om et menighedsråd, der viser sig ikke at være i overensstemmelse med menigheden vedrørende præstevalget, bør have ret til at træde tilbage og udskrive nyvalg. Som noget mindre har den mulighed været nævnt, at enkelte medlemmer skulle have ret til at træde ud af rådet i denne situation.

Udgangspunktet for denne diskussion er reglerne i menighedsrådslovens kap. 5 om ophør af medlemskab for valgte medlemmer af et menighedsråd. Efter disse bestemmelser kan et valgt medlem ikke udtræde af rådet, medmindre medlemmet opnår rådets samtykke hertil. Bestemmelsen fortolkes som en hindring for, at et råd samlet kan træde tilbage.

Problemerne kan formentlig opstilles i fire spørgsmål:

- 1) Bør et menighedsråd i alle tilfælde have ret til samlet at træde tilbage, når det føler sig i uoverensstemmelse med vælgerne?
- 2) Hvis ikke i alle tilfælde - i hvilke tilfælde så?
- 3) Bør menigheden ved beslutning på et menighedsmøde kunne tvinge et menighedsråd til at gå af med den følge, at nyvalg udskrives?
- 4) Bør den ret, som omtales i spørgsmål 1 og 2 for hele rådet, tillægges enkeltmedlemmer?

Når spørgsmålet særligt er rejst i forhold til menighedsrådslovens § 42, kan dette begrundes i, at det er det eneste lovhjemlede tilfælde, hvor menigheden kan sætte sig igennem imod menighedsrådets vedtagelse. Men er situationen så forskellig fra den, der f.eks. ville opstå, såfremt menigheden havde overskredet fristen i § 42, men efter menighedsrådslovens § 34, stk. 1, nr. 5, foranledigede et menighedsmøde indkaldt, hvor tilslutningen til en anden indstilling end rådets viste sig så overvældende, at kirkeministeren ved udøvelsen af sin udnævnelseskompetence fulgte denne meningstilkendegivelse? Noget lignende kunne forekomme ved planlægning af ny kirke, sognegård o.s.v.

Udvalget er af den opfattelse, at begynder man først i loven at indføre overvejelser af »mistillidsvotum«-agtig karakter, vil det være vanskeligt at begrænse anvendelsesområdet. Overvejelser af denne art må derfor høre hjemme i tilslutning til menighedsrådsloven og ikke i forbindelse med en ansættelseslov. Udvalget har derfor besluttet at lade en særbestemmelse i forbindelse med kåringsbestemmelsen udgå af udvalgets overvejelser.

/ Stillingsbytte. Andenpræster.

Menighedsrådsloven af 1922 (bilag 4) indeholder i § 42, stk. 2, en bestemmelse, der fremmer muligheden for stillingsbytte. Bestemmelsen er ikke foreslået videreført i udvalgets forslag til ny ansættelseslov, idet udvalget anser en lovregel for overflødig for at tilsikre samme resultat. Man har derimod i udvalgets forslag til opslagsregler, jf. bilag 2, taget hensyn til denne situation, jf. § 4, stk. 1, nr. 2.

Udvalget har heller ikke foreslået bestemmelsen i § 43 om andenpræster videreført, idet bestemmelsen udvalget bekendt ikke nogensinde har været brugt.

1.1.2. Hjælpepræstestillinger og vikariater.

Efter den opretholdte bestemmelse i § 34 i lov om folkekirkens lønsvæsen m.m. kan kirkeministeren ansætte hjælpepræster til hjælp for en præst eller en menighed, »såfremt arbejdets omfang, sygdomstilfælde eller andre særlige forhold begrunder det«.

Om hjælpepræstens løn- og ansættelsesvilkår er indgået overenskomst mellem Finansministeriet og Den Danske Præsteforening, se næst af 1. september 1987. Denne overenskomst omfatter også vikarer.

Hjælpepræstestillinger, der ikke er egentlige vikarstillinger, er deltidbeskæftigelser, normalt svarende til halvtidsbeskæftigelse eller mere.

Antallet af hjælpepræstestillinger udgør omregnet til fuldtidsbeskæftigelse ca. 44 stillinger.

Videreførelse af en særlig lovhjemmel for ansættelse af hjælpepræster forekommer overflødig.

Det er udvalgets opfattelse, at menighedsrådene bør have indstillingsret til hjælpepræstestillinger, der oprettes af arbejdsmæssige grunde for en længere periode. Udvalget har i sit forslag (bilag 1) afgrænset disse ansættelsesforhold tidsmæssigt (1 år eller mere) og kvantitativt (halvtidsbeskæftigelse eller mere), jf. § 11.

Alle andre hjælpepræster og vikarer ansættes af kirkeministeren eller efter kirkeministerens bemyndigelse af biskoppen. Det vil ikke være hensigtsmæssigt at ændre dette forhold.

1.1.3. Præstestillinger med særlige opgaver.

Siden de nuværende regler om menighedsrådenes medvirken ved ansættelse i præstestillinger blev udformet, er der oprettet en del præstestillinger, som afviger fra de i reglerne forudsatte sædvanlige sogneknyttede stillinger. Der sigtes herved til det ikke ubetydelige antal stillinger, der nok er oprettet som sognepræst i et bestemt sogn, men hvis eneste eller overvejende arbejdsfunktion er at betjene en bestemt offentlig institution eller ikke-sognebestemt gruppe af personer.

Udover disse præstestillinger findes en del specialpræstestillinger, der ikke er knyttet til noget sogn, nemlig Rigshospitalets præster, fængselspræster, præsterne for de døve og for de hørehæmmede. Disse sidste volder ingen problemer i henseende til ansættelsesreglerne. Ansættelseskompetencen tilkommer efter tjenestemandsløven kirkeministeren, der i den konkrete ansættelsessag foretager udnævnelsen på grundlag af udtalelser fra den tilsynsførende biskop og institutionens ledelse eller særligt udpegede repræsentanter for brugerne.

Det forholder sig imidlertid anderledes med hensyn til den førstnævnte gruppe. Hertil hører studenterpræster, korshærpræster, sygehuspræster, enkelte fængselspræster o.a. I og med at disse præster formelt er ansat som almindelige sognepræster, skal stillingerne besættes efter vedkommende menighedsråds indstilling, hvorimod den institution, hvorpå præsten skal forrette tjeneste, formelt ikke har krav på indflydelse på ansættelsen. Dette er ikke rimeligt eller hensigtsmæssigt. Når forholdet alligevel ikke har givet de store vanskeligheder, skyldes det, at menighedsrådene har anerkendt en slags gentleman-agreement, hvorefter institutionsledelsen fik en faktisk medindflydelse. I hvert fald i et enkelt tilfælde har fremgangsmåden dog givet anledning til klage.

Udvalget foreslår, at disse stillinger undtages fra de almindelige ansættelsesregler, jf. udvalgets lovudkast § 7, stk. 3 (bilag 1), og at der administrativt fastsættes særregler for dem. Efter disse bør ansættelse finde sted efter indhentet udtalelse om ansøgerne fra vedkommende institutionsledelse og menighedsråd samt den tilsynsførende biskop. Det må bero på et konkret skøn, hvori stillingens særlige forhold vil indgå, hvilken udtalelse der bør tillægges størst vægt, såfremt udtalelserne fra menighedsråd og institution divergerer.

Specielt vedrørende studenterpræstestillingerne bemærkes, at »institutionsledelsen« vil være universitetsmyndighederne, hvori de officielle studenterrepræsentanter indgår.

Den særlige konstruktion at sammenkæde sognepræstestillinger og specialpræstestillinger har givet en vanskelighed, som bør omtales i denne forbindelse.

Det rådighedsbeløb, som et menighedsråd efter menighedsrådslovens § 26 kan disponere over, forudsættes i almindelighed delvis anvendt i præstens arbejde. En institutionspræst, som formelt er ansat i sognet, vil ligeledes være henvist til dette rådighedsbeløb, selv om præstens arbejde og dermed beløbets anvendelse f.s.v. er sognet uvedkommende. Det uheldige i dette forhold har givet offentlig omtale i forbindelse med en præstestilling, oprettet til betjening af et fængsel. Men problemet er generelt og eksistensen heraf er ikke mindst understreget over for ministeriet for studenterpræsternes vedkommende.

Udvalget finder det ønskeligt, at problemet løses på samme måde, som det er sket for præsterne for de hørehæmmede, nemlig ved at fællesfonden afholder rimelige udgifter i forbindelse med præsternes arbejde. For de specialpræster, der er ansat som sognepræst, kræver dette formentlig en særlig hjemmel. Forslag hertil er optaget i § 16 i udvalgets lovudkast, (bilag 1).

1.2. Præsteløftet.

Efter § 5 i lov om adgang til præstestillinger i folkekirken skal enhver, der ansættes som præst i folkekirken eller stadfæstes som valgmenighedspræst, aflægge folkekirkens præsteløfte. Dette løfte har lighed med løfter, der på andre områder aflægges i forbindelse med opnåelse af eksamen (jurister, læger). Som disse har præsteløftet næppe en selvstændig juridisk betydning. Det er i god overensstemmelse hermed, at det i Liturgikommisionens betænkning om de biskoppelige handlinger, nr. 848/1978, side 51 f., foreslås at lade præsteløftet indgå som ordinationsløfte. Et i realiteten til kommissionens forslag svarende ordinationsritual er autoriseret ved kgl. resolution af 6. marts 1987. I overensstemmelse hermed er det foreslået ikke at videreføre bestemmelsen om pligt til afgivelse af særligt præsteløfte.

1.3. Provstestillinger.

1.3.1. Provster.

Indtil tjenestemandreformen af 1969 blev provstestillingen betragtet som et hverv, der uden opslag henlagdes til en af sognepræsterne i

provstiet. Denne vederlagdes for varetagelse af hvervet med et særligt provstetillæg til præstelønnen.

Ved tjenstemandsreformen af 1969 klassificeredes provstestillingerne sammen med de tilknyttede præstestillinger som chefstillinger i lønramme 36 og 37. Der var ikke dermed tilsigtet nogen ændring i det forhold, at provstestillingen er knyttet til en sognepræstestilling i provstiet. Som tjenstemandsstilling var provstestillingerne imidlertid undergivet de almindelige regler i tjenstemandsloven om opslag. I medfør af tjenstemandslovens § 40, stk. 2, fastsatte Kirkeministeriet efter forhandling med Finansministeriet ved cirkulære af 7. september 1979 regler herom (bilag 5). Efter disse regler opslås ledige provstestillinger internt, d.v.s. mellem de ansatte præster i provstiet. Ansøgningsberettiget er tillige ansøgere til den præstestilling, som hidtil har været knyttet sammen med provstestillingen.

Hensigten med reglerne var dels at betrygge ansættelsesproceduren gennem et opslag dels i beskeden omfang at åbne mulighed for at tage ansøgere uden for provstiets grænser i betragtning. Denne mulighed er imidlertid betinget af, at ansøgeren til provstestillingen opnår menighedsrådets indstilling til den samtidig ledige præstestilling.

Nogle ganske enkelte ude fra kommende ansøgere er faktisk udnævnt som provster. Det drejer sig om 3 af ialt 64 udnævnte provster.

Provstiuvalget, for hvilket provsten indtil 1978 var født formand og nu er forretningsførende medlem, fik ved den kirkelige administrationsreform af 1970 udvidet sit forretningsområde væsentligt. Dette - og de stigende krav om at holde de offentlige udgifter i ro - har medført, at bestridelsen af funktionerne som provst er blevet væsentligt mere tidskrævende, end det hidtil havde været tilfældet. Der er åbnet mulighed for antagelse af medhjælp for provstiuvalgene, og en aflastning er endvidere sket ved den for få år siden gennemførte provstirevisorordning. Det er imidlertid fortsat sådan, at provsterne anvender en ikke uvæsentlig del af deres samlede arbejdstid på provsteforretningerne. Når det tages i betragtning, at provsteforretningerne pålægges så at sige oven i sognepræstetjenesten, kan det ikke undre, at nogle menighedsråd har følt, at provstefunktionens varetagelse skete delvis på bekostning af menigheden. Dette har i hvert fald i nogle tilfælde haft til følge, at et menighedsråd i et pastorat, hvortil provstefunktioner havde været knyttet, har betinget deres indstilling om præstestillingens genbesættelse af, at ansøgeren ikke tillige søgte provstestillingen. Der er dermed i flere tilfælde etableret en uventet, men effektiv bremse for tilgangen udefra af egnede ansøgere til ledige provstestillinger.

Til aflastning af nogle provster i deres præstetjeneste er der ansat deltidbeskæftigede hjælpepræster. Sådanne støtteordninger er dog ikke altid anset for tilfredsstillende af menighedsrådene, da der i hjælpepe-

præstestillinger med en beskæftigelsesgrad på ca. 1/4 selvsagt vil finde hyppig personskifte sted.

Et flertal (E. Bagger, K. Bagger, Anker Honoré, Henning Rasmussen og Bertil Wiberg) mener, at de nugældende ansættelsesregler har nogle uheldige følgevirkninger og ikke i alle tilfælde virker tilfredsstillende. Flertallet foreslår derfor, at provstestillingerne fremtidig knyttes varigt til en bestemt præstestilling i provstiet. Flertallet mener, at der vil være mange fordele forbundet med en sådan ordning.

Først og fremmest vil den give mulighed for en afgrænsning af præstestillingen, således at denne sammen med provsteforretningerne kan varetages på tilfredsstillende vis inden for en rimelig samlet arbejdstid. Dette kan ske enten således, at provsteforretningerne knyttes til et lille pastorat, som ellers ved ledighed måtte forventes sammenlagt med et andet pastorat, eller derved at provsteforretningerne knyttes til et pastorat med flere præstestillinger. Antallet af præstestillinger måtte i sidstnævnte tilfælde fastsættes under hensyntagen til provstefunktionen.

En nyordning ville endvidere give nyudnævnte provster den betydelige støtte, at de rykker ind i fungerende kontorer. Sekretærfunktioner, kontoropbygning, arkiv o.s.v. vil kunne tilrettelægges varigt efter formålet. Allerede i dag viser ansøgninger til Kirkeministeriet om udbygning af præsteboliger med henblik på provstiudvalgskontor, -arkiv m.m. behovet for passende rammer. Under den nuværende ordning, hvor provst/provstiudvalg kun midlertidigt huses i den pågældende præstebolig, kan disse anmodninger ikke imødekommes.

Endelig vil den foreslåede nyordning give mulighed for, at provstestillingerne efter sædvanligt opslag kan søges af alle, der opfylder betingelserne for ansættelse i præstestilling. Dette vil give større valgmulighed og dermed mulighed for bedre kvalifikationer hos de ansatte.

Den nuværende ordning, der dog åbner mulighed for ansøger udefra, lægger megen vægt på lokalkendskab. Der vil i nyordningen intet være til hinder for valg af en lokal ansøger, såfremt samtlige omstændigheder - herunder lokalkendskabet - taler derfor. Men i øvrigt anser flertallet ikke lokalkendskabet for en afgørende kvalifikation. Man henviser bl.a. til, at der ikke er indhøstet dårlige erfaringer vedrørende den tilsvarende ordning for domprovster.

Ved besættelse af provstestillinger efter nyordningen må de involverede interesser afvejes efter hinanden og tilgodeses i overensstemmelse hermed. Menighedsrådets interesse retter sig ensidigt imod pastoratets præstelige betjening, medens såvel biskoppen som kirkeministeren må have den bedst muligt varetagelse af såvel præstetjenesten som provsteforretningerne for øje. Flertallet skønner, at de forskelli-

ge, dog til dels sammenfaldende, interesser er tilgodeset ved affattelsen af § 13 i udvalgets lovudkast (bilag. 1).

Gennemførelse af nyordningen må ske efterhånden som ledighed indtræder i provstestillingerne, men må forberedes inden. Der vil naturligvis kunne opstå problemer ved, at der ikke tidsmæssigt bliver sammenfald mellem ledighed i provstestillingen og i en passende præstestilling, hvortil provstestillingen kan knyttes. Dette vil i hvert fald være tilfældet, såfremt den hidtidige provst er afskediget fra provstestillingen, men fortsat er ansat i sin præstestilling. En problemløsning vil være særdeles konkret betinget. Elementer heri kan være midlertidige konstitutioner i den ene eller den anden stilling. Det må i det hele forudses, at gennemførelsen af nyordningen i alle provstier vil strække sig over et betydeligt tidsrum.

Mindretallet (Asger Gewecke, Kjeld Holm, P.E. Severin og Helge Skov) anser ikke tiden for moden til at gennemføre en nyordning for ansættelse i provstestillinger. For få år siden har reglerne herom været drøftet af Folketinget, hvor det blev konstateret, at der ikke skulle ske udvidelse af ansøgerskaren. Kirkeministeriets forslag herom blev afvist af Folketinget. Ministeriet forsøgte herefter med en prøveordning, der blev iværksat den 30. marts 1984 og ophævet 30. januar 1985, hvorefter der var enighed om at gå tilbage til den hidtil gældende ordning.

Efter mindretallets opfattelse vil et forslag om ændret procedure allerede nu ikke være hensigtsmæssigt. De hidtidige forsøg har vist, at den nuværende ordning fungerer bedst.

Efter nyordningen vil der være tilbøjelighed til at besætte provstestillingerne alene ud fra de hertil krævede kvalifikationer, medens den nuværende delte ansættelsesprocedure som henholdsvis præst og provst tilgodeser såvel hensynet til præste- som provstestillingen. Provstierne indeholder i gennemsnit ca. 16 sognepræster hver. Dette må anses for et passende rekrutteringsgrundlag til chefstilling, når tillige tages hensyn til den mulighed, som dog findes i ordningen med hensyn til rekruttering udefra. Aflastning af provstjerne må kunne ske med samme personalemæssige bistand som tilsvarende personalegrupper.

Hertil kommer, at mindretallet ikke deler flertallets opfattelse af, at et provstis præster vil søge provstestillingen i samme omfang som hidtil, såfremt dette medfører, at anden præstestilling i provstiet samtidig skal søges. Da mindretallet tillægger lokalkendskabet væsentlig betydning for varetagelse af provstestillingen på bedst mulig måde, anser man dette for en afgørende mangel ved nyordningen.

Det er endvidere mindretallets opfattelse, at gennemførelsen af en nyordning vil være så vanskelig, at der bør påvises væsentlige mang-

ler i den måde, den nuværende ordning fungerer, forinden man indlader sig herpå.

Mindretallet mener derfor, at den nuværende ordning bør videreføres og foreslår derfor lovudkastets bestemmelse om ansættelse i provstestilling udformet som nedenfor anført, hvorved særligt er tilsigtet at inddrage udefra kommende ansøgere i det omfang, principperne i den nuværende ordning overhovedet giver mulighed derfor.

»§ ... Stillinger som provst besættes efter internt opslag, ved hvilket der gives følgende adgang til at søge den ledige stilling:

- 1) Personer, der er ansat i sognepræstestilling i provstiet ved ansøgningsfristens udløb.
- 2) Ansøgere til den sognepræstestilling, hvortil provstestillingen hidtil har været knyttet, såfremt der er ledighed i denne stilling.
- 3) Ansøgere til eventuelt andre ledige sognepræstestillinger i provstiet, såfremt ansøgningsfristen til disse stillinger udløber tidligst 14 dage før og senest 14 dage efter udløbet af ansøgningsfristen til provstestillingen.

Stk. 2. Biskoppen indstiller til kirkeministeren tre ansøgere i prioriteret rækkefølge.«

1.3.2. Domprovster.

Om ansættelsesproceduren til domprovstestillinger indeholdes særlige regler i menighedsrådsloven af 1922 § 43 a (bilag 4). Bestemmelsen indsattes i menighedsrådsloven ved lov nr. 212 af 25. maj 1983.

Efter bestemmelsen gives der domsognets menighedsråd og biskoppen lejlighed til hver for sig at udtale sig for tre ansøgere. Kirkeministeren er i sin afgørelse ikke bundet af disse udtalelser, men kan dog ikke vælge en ansøger, som ikke er omfattet af biskoppens udtalelse, før sagen har været drøftet med biskoppen.

I de ca. 6 år bestemmelsen har været anvendt, er der udnævnt 5 domprovster. I alle 5 tilfælde er den ansøger, som domsognets menighedsråd har udtalt sig for som nr. 1, udnævnt. I 3 tilfælde var ansøgeren tillige nævnt af biskoppen som nr. 1. I de øvrige 2 tilfælde var den udnævnte ansøger kun nævnt af biskoppen som nr. 2. I disse tilfælde forelå dog den særlige omstændighed, at biskoppernes højst prioriterede ansøger var fyldt 60 år.

Der kan altså konstateres en høj grad af overensstemmelse mellem menighedsrådenes og biskoppernes vurdering. Da biskopperne afgiver deres udtalelse sidst, kan det ikke udelukkes, at udtalelsen i vist omfang er påvirket af menighedsrådets indstilling.

Siden 1970 er der fra Kirkeministeriet sket en omfattende decentralisering af sagsbehandling og afgørelser til stiftsøvrighederne. Denne udvikling, der stadig står på, har ikke kunnet undgå at påvirke bi-

skoppernes arbejdssituation. Denne betænkning indeholder i kap. 2, afsnit 2.2.4, forslag, som yderligere vil belaste denne. I overvejelserne om en aflastning af biskopperne, har Kirkeministeriet inddraget en forøget anvendelse af domprovsterne i bispeforretningernes varetagelse. Muligheden heraf vil selvsagt afhænge af, om biskoppen i det konkrete tilfælde kan forvente en sagsbehandling og afgørelse, som er i overensstemmelse med den administrative linie, som biskoppen selv har anlagt i stiftets administration. Denne udvikling understreger, at biskoppen bør have afgørende indflydelse på valg af domprovst.

En øget mulighed for biskoppen til at afgrænse de ansøgere, som biskoppen kan anbefale som sin stedfortræder og medarbejder, kunne opnås ved samme fremgangsmåde, som af flertallet er foreslået i forbindelse med ansættelse af provster, jf. foran afsnit 1.3.1. og udvalgets lovudkast § 13 (bilag 1). Da domsognets menighedsråd og menighedsrådene i de pastorater, hvortil provstestilling af flertallet foreslås tilknyttet, har identiske interesser, vil samme retsstilling også være naturlig.

På den anden side synes der ikke at være afgørende grund til at opretholde kirkeministerens valgmulighed uden for de indstillede ansøgers række, hvorfor udvalget som helhed kan foreslå, at flertallets forslag om udnævnelse af provster finder tilsvarende anvendelse på ansættelse af domprovster.

1.3.3. Værnsprovster.

Indtil tjenstemandsreformen af 1969 blev funktionen som værnsprovst (hærprovst, orlogsprovst og flyverprovst) vederlagt gennem et honorar, der blev udredet af Forsvarsministeriet, der ligeledes i samråd med Kirkeministeriet ansatte værnsprovsterne.

Dette forhold ændredes efter 1969 i lighed med de tilsvarende ændringer for provsterne i øvrigt. Stillingen som hærprovst er blevet varigt knyttet til stillingen som sognepræst ved Kastels kirke, ved hvis besættelse menighedsrådet ikke medvirker, jf. bestemmelsen i § 34 i menighedsrådsloven af 1922 (bilag 4). Stillingen som orlogsprovst er fortsat varigt tilknyttet stillingen som provst for Holmens provsti og sognepræst ved Holmens kirke, ved hvis besættelse menighedsråd heller ikke medvirker, jf. samme lovbestemmelse. Derimod er stillingen som flyverprovst ikke varigt tilknyttet en bestemt præstestilling, men ønske herom har været fremsat af Forsvarsministeriet. En ændring i overensstemmelse hermed må forventes at finde sted i forbindelse med personskifte.

De administrative ændringer, der således er sket, er gennemført med den afgørende forudsætning, at Forsvarsministeriets indflydelse på udnævnelse af værnsprovsterne bevares. Ansættelsesproceduren bør derfor næppe formaliseres, men ansættelserne bør - som det var tilfældet ved ansættelse af den nuværende hærprovst - ske i et samråd mellem biskoppen over Københavns stift (som tilsynsførende med

værnenes kirkelige betjening), Forsvarsministeriet og Kirkeministeriet, i hvilket menighedsrådenes synspunkter inddrages.

Det foreslås derfor, at stillingerne som vænsprovst undtages fra de almindelige indstillingsregler, jf. udvalgets lovudkast § 7, stk. 2, og § 13, stk. 3 (bilag 1).

Ved § 34 i menighedsrådsloven af 1922 (bilag 4) er - udover sognepræstestillingerne ved Holmens og Kastels kirker i København - tillige sognepræstestillingen ved Garnisons kirke, ligeledes i København, undtaget fra bestemmelserne om menighedsrådenes indstillingsret. Forudsætningerne for denne bestemmelses opretholdelse er bortfaldet. Bestemmelserne om en særstilling for sognepræstestillingen foreslås derfor ikke videreført.

Kapitel 2

Tjenestemandslovens særbestemmelser for folkekirkens tjenestemænd

2.1. Indledende bemærkninger. I den af Tjenestemandskommissionen af 1965 afgivne betænkning, 1. del. Tjenestemandsloven, (nr. 483/1969), omtales folkekirkens tjenestemænd i kapitel 6 og kapitel 9.

Kapitel 6 indeholder beretning fra et af tjenestemandskommissionen nedsat udvalg (V) »med den opgave at undersøge, hvorledes de i kommissionen skitserede principper for et nyt tjenestemandssystem kan bringes i anvendelse på tjenestemænd i folkekirken« samt fra et af dette udvalg nedsat underudvalg. I kapitel 9 fremlægges kommissionens bemærkninger til udvalgets beretning.

I udvalg og underudvalg var Kirkeministeriet repræsenteret, men derimod ikke andre af de folkekirkelige myndigheder. Det er derfor naturligt, at Kirkeministeriets repræsentanter har udvist særlig forsigtighed i deres stillingtagen til en overførsel af principperne for det nye tjenestemandssystem til folkekirken. Samme forsigtighed lagdes for dagen i spørgsmålet om, hvorvidt en særlig lov skulle opretholdes for folkekirkens tjenestemænd, eller om de burde inddrages under stats-tjenestemandsloven.

Da dette spørgsmål var afgjort derhen, at folkekirkens tjenestemænd burde inddrages under en fælles tjenestemandsløve, blev de fornødne særbestemmelser for folkekirkens tjenestemænd optaget i loven på grundlag af Kirkeministeriets forslag, jf. bilag 6 til betænkningen.

Under hensyn til baggrunden for disse særbestemmelser tilbliven og til den senere udvikling af og erfaring med tjenestemandssystemet er det naturligt nu at foretage en kritisk gennemgang af begrundelserne for de enkelte særbestemmelser for folkekirkens tjenestemænd og på dette grundlag træffe beslutning om, i hvilket omfang der stadig er rimelig anledning til at opretholde bestemmelserne - evt. i ændret form. I denne forbindelse er man opmærksom på, at en ligestilling af præster i henseende til ansættelsesvilkår med tilsvarende statstjenestemænd har været tilstræbt - og i mange henseender opnået - inden for de seneste årtier.

2.2. Gennemgang af de enkelte bestemmelser.

I gennemgangen vil systematikken i tjenestemandsloven, jf. nu lovbe-kendtgørelse nr. 671 af 2. oktober 1986, kapitel 9 (§§ 40-44), blive anvendt i det omfang, omstændighederne ikke taler herimod. § 43 og § 44 vil dog blive behandlet særskilt i henholdsvis kapitel 3 og kapitel 4.

Særbestemmelserne for folkekirkens tjenestemænd er optaget som bilag 6 til denne betænkning.

2.2.1. *Ansættelses-
området (§§ 40, stk. 1, 41
og 42).*

Tjenestemandsreformen forudsatte, at der for de forskellige tjenestemandsgupper skulle indgås aftale om væsentligt større ansættelsesområder. Større ansættelsesområder var en af hjørnestenene i et nyt tjenestemandssystem, der skulle smidiggøre tjenestemandsbegrebet og dermed gøre det mere tilpasningsegnet til vekslende tiders behov.

I udvalgsberetningen, side 78, omtales tanken om større ansættelsesområder for folkekirkens tjenestemænds vedkommende således:

»Hverken organisationernes eller Kirkeministeriets repræsentanter anser det imidlertid for muligt under den bestående kirkelige ordning at gennemføre en tilsvarende revision af ansættelsesvilkårene med henblik på ansættelse af folkekirkens tjenestemænd for større områder end de nuværende. For kirkefunktionærernes vedkommende bemærkes, at de lønnes fuldtud af den stedlige menighed og derfor naturligt bør ansættes ved denne menighed. Hvad præsterne angår bemærkes, at menighedsrådslovens afsnit IV forudsætter, at en præst kaldes til et bestemt embede, og at ændring heraf næppe bør foretages. Arbejdsgruppen må dog anse det for hensigtsmæssigt, at der i alle tilfælde ved nybesættelse af præsteembeder optages et forbehold i kaldsbrevene, hvorefter embedsindehaverne skal være pligtige at finde sig i ændringer af embedets omfang og tjenesteboligens beliggenhed, således at det snævert bestemte ansættelsesområde ikke skal udgøre nogen hindring for en rimelig justering af pastoraternes omfang under hensyn til befolkningsudviklingen«.

I bemærkningerne til tjenestemandslovens § 4 er det anført:

»En principiel ændring af ansættelsesområderne for folkekirkens tjenestemænd vil medføre ændring af lov om menighedsråd og har ikke grundlag i den gældende folkekirkelige ordning«.

Under hensyn til disse begrundelser bestemmes det i tjenestemandslovens § 40, stk. 1, at folkekirkens tjenestemand ikke er omfattet af §§ II og § 12, stk. 1., der forudsætter et større ansættelsesområde end tjenestestedet. Endvidere har det været nødvendigt i stedet at give selvstændige bestemmelser for folkekirkens tjenestemænd i § 41, stk. 1, (konstitution) og § 42 (ændring af tjenesteforretningernes omfang) se bilag 6. Det har således i § 41 måtte foreskrives, at en tjenestemand i folkekirken er pligtig til midlertidigt at gøre tjeneste i en sideordnet stilling samtidig med varetagelsen af sin egen stilling. Endvidere foreskriver § 42, at en tjenestemand i folkekirken må tåle forandringer i tjenesteforretningernes *og ansættelsesområdets* omfang og beskaffenhed.

Den betydelige stivhed i arbejdsfordelingen mellem folkekirkens præster og gennemførelsen af den såkaldte «bensanering» i 1970 var

grundlaget for tjenestemandsaftalen af 27. august 1971, der gav hjemmel for udbetaling af et rådighedstillæg til præster, der påtog sig (yderligere) arbejdsforpligtelser i eller uden for deres pastorat.

Uanset de principielle betragtninger i tjenestemandskommissionens udvalgsberetning og tjenestemandslovens særbestemmelser er folkekirkens tjenestemænd dog omfattet af den af finansministeren den 15. august 1975 indgåede aftale med centralorganisationerne (bilag 7). Det er ved § 3 i denne aftale fastsat, at folkekirkens tjenestemænd har folkekirken som ansættelsesområde. Ved § 6, stk. 2c, bestemmes det, at aftalen først træder i kraft til det tidspunkt, der senere af finansministeren efter forhandling med kirkeministeren måtte blive fastsat for de enkelte tjenestemandsgrupper i folkekirken.

Finansministeriet har efter indstilling fra Kirkeministeriet i skrivelse af 22. januar 1980 bestemt, at det større ansættelsesområde skal træde i kraft for kirkefunktionærers vedkommende.

For tjenestemandsgrupper med et større ansættelsesområde skal opslag af ledige stillinger indeholde oplysning af ansættelsesområdet og det foreløbig gældende tjenestested (tjenestemandslovens § 5, stk. 2). Ved ansættelse i tjenestemandsstillingen anføres i ansættelsesbrevet stillingsbetegnelse og ansættelsesområde (tjenestemandslovens § 9). Samtidig meddeles det tjenestemanden - men altså ikke i ansættelsesbrevet - på hvilket tjenestested tjenestemanden indtil videre skal forrette tjeneste.

For tjenestemandsgrupper uden større ansættelsesområde vil tjenestestedet ofte være sammenfaldende med ansættelsesområdet. Dette gælder præster i folkekirken, for hvem i almindelighed pastoratet er såvel tjenestested som ansættelsesområde.

En del af underudvalget (E. Bagger, K. Bagger, Henning Rasmussen og Bertil Wiberg) mener ikke, at argumentationen i beretningen fra tjenestemandskommissionens underudvalg nødvendigvis fører til det resultat, som er kommet til udtryk i tjenestemandslovens særbestemmelser.

Gennemførelsen af større ansættelsesområder vil ikke ændre ved det forhold, at en præst udnævnes for et bestemt pastorat, eventuelt flere pastorater. (Der ses herved bort fra de ganske få præstestillinger med specielle arbejdsopgaver: fængsler, sygehuse o.lign.) Gennemførelsen af et større ansættelsesområde vil heller ikke have nogen indflydelse på menighedsrådenes indstillingsret, men vil alene have den betydning, at præsterne ikke er beskyttet imod en ændret arbejdsfordeling. En nødvendig økonomisering med arbejdskraftsressourcerne og et ønske om alligevel at bevare et mønster, hvorefter præster bevares i de flest mulige af landpastoraternes præsteboliger, har medført en øget fordeling af arbejdskraftsreserver mellem iøvrigt selvstændige pastorater. Denne udvikling må antages af fortsætte.

Pålæg af forpligtelser for en præst uden for det pastorat, for hvilket præsten er ansat, har hidtil kunnet ske enten ved ledighed i form af en særlig forpligtelse i forbindelse med nybesættelse eller i medfør af de forpligtelser, som præster, der oppebærer rådighedstillæg, har påtaget sig. I enkelte tilfælde har man måttet undlade at foretage en velbegrundet arbejdsudligning, fordi vedkommende præst ikke oppebar rådighedstillæg.

Hertil kommer, at de økonomiske stramminger for den offentlige forvaltning kan forventes at stille krav om større udligning af arbejdskraft mellem udviklingsområder og områder med stagnerende eller faldende befolkningstal med deraf følgende behov for regler, der muliggør en smidig arbejdsfordeling.

En gennemførelse af et større ansættelsesområde for præster har derfor en rimelig begrundelse - også bortset fra de særlige tilfælde, hvor det har været nødvendigt at nedlægge en besat stilling. Det vil stille folkekirkelige myndigheder frit i en set fra alle synspunkter rimelig arbejdsfordeling. At knytte dette helt afgørende forhold til rådighedstillægget forekommer ikke disse medlemmer rimeligt eller muligt.

Disse medlemmer anser ikke gennemførelse af et større ansættelsesområde for urimeligt bebyrdende for præsterne, der dermed blot ligestilles med andre tjenestemandsgupper.

Gennemførelsen vil forudsætte ophævelse af henvisningerne til § 11 og § 12, stk. 1, i § 40, stk. 1, samt § 41, stk. 1, og § 42.

En anden del af underudvalget (Asger Gewecke, Kjeld Holm, P.E. Severin og Helge Skov) anser ikke gennemførelsen af et større ansættelsesområde for præster for rimeligt begrundet i arbejdsfordelingsmæssige hensyn og må fraråde gennemførelsen. Det forhold, at en sognepræst ansættes i folkekirken som sådan og ikke i et bestemt pastorat, strider imod en dybtfølt tradition i den danske folkekirke og kan i værste fald indeholde spiren til en arbejdsfordeling, der løsgør det nuværende personlige forhold mellem præst og menighed. Denne del af udvalget mener, at en udvidelse af ansættelsesområdet vil have som konsekvens, at Kirkeministeriet administrativt kan gennemføre ændring af tjenestestedet, uden at menighedsrådet får indflydelse herpå.

Rådighedstillægget blev netop indført for præster for at afbøde virkningerne af de små ansættelsesområder. Efter disse medlemmers opfattelse har rådighedsordningen vist sig som et smidigt og egnet instrument i arbejdsfordelingen, og yderligere arbejdsfordelingsmæssige fordele vil i realiteten ikke opnås ved gennemførelse af et større ansættelsesområde. I givet fald kunne rådighedstillægget (og de dertil knyttede forpligtelser) gøres til en obligatorisk løndel for nyansatte præster.

Disse medlemmer kan derfor ikke gå ind for ophævelse af de foran nævnte særbestemmelser for folkekirkens tjenestemænd.

Et medlem (Anker Honoré) ønsker ikke at tage stilling hverken for eller imod større ansættelsesområde for præsterne.

2.2.2. Tjenesteboliger.

Efter Danske Lov 2-12-1 skulle præsterne »boe i deris Sogne, og hos deris betroede Meenighed, og i deris rette Præstegaarde«. Bestemmelsen nævnes i Matzen og Timm: Haandbog i den Danske Kirkeret (1891), side 393, men af fremstillingen fremgår det dog, at udensogns boende præster ikke var et ukendt fænomen.

Forpligtelsen er ved fremstillingen i E.F. Larsen: Den Danske Kirkeret (1901), side 77-78, modificeret således, at forpligtelsen kun består, for så vidt præsten er «beneficeret» med en præstegård. Ministeriet kan give en præst tilladelse til at bo uden for sognet, og i »Kjøbstæderne og Kjøbenhavn anses de for berettigede til at søge Bolig udenfor Sognet«.

I § 1 i lov af 14. marts 1913 om nogle bestemmelser vedrørende folkekirkens præsters lønningsforhold nævnes det, at foruden de ved loven hjemlede lønninger »tillægges der Præsterne Embedsbolig (paa Landet med Have)«.

Ved overgang til en mere almindelig tjenestemandsgivning for folkekirkens præster er enhver almindelig afgrænsning af tjenesteboligpligten opgivet, jf. § 21 i lov nr. 543 af 4. oktober 1919 om folkekirkens tjenestemænd uden for København og Frederiksberg m.v. Det anføres, at tjenestemændene er forpligtede til at bebo overdragne tjenesteboliger, og under hvilke vilkår de skal bo i denne. Derimod omtales ikke, i hvilke tilfælde tjenestebolig skal stilles til rådighed. Heller ikke reglerne om huslejetilskud begrundes i betragtninger om godtgørelse for afsavn af tjenestebolig, som præster efter almindelige regler måtte anses for berettiget til at forvente. Huslejetilskudsreglen indsættes i folkekirkens lønningslov af 1922 (§ 33) ved en ændringslov af 8. juli 1927. Bestemmelsen begrundes med, at præsten, hvis der ingen embedsbolig er, vil være udsat for en i forhold til hans løn urimelig høj husleje og således være stillet ugunstigere end sine kolleger, der har fået anvist embedsbolig.

Efter ikrafttrædelsen af tjenestemandsgiven af 18. juni 1969 er folkekirkens tjenestemænd omfattet af denne lovs § 14, stk. 1: »Såfremt det af hensyn til udførelsen af tjenestepligterne skønnes nødvendigt at knytte tjenestebolig til stillingen, har tjenestemanden pligt til at bebo denne, sålænge han beklæder stillingen, og til derefter at fraflytte den«.

Der er enighed i underudvalget om, at de grunde, der tidligere talte for et udtrykkeligt krav om, at præster skulle bo i deres sogne, fortsat er til stede. Præsten hører til menigheden og skal stå til rådighed for

sjælesorg og kirkelige handlinger på alle tidspunkter af døgnet. Underudvalget skønner det derfor hensigtsmæssigt, at denne bopælsforpligtelse igen optages i lovgivningen. Det vil ikke være i overensstemmelse med almindelige tjenestemandsprincipper at knytte bopælsforpligtelse inden for et pastorat til en tjenstemandsstilling uden samtidig at stille tjenestebolig til rådighed for tjenstemanden.

Der er også i udvalget enighed om, at bopælsforpligtelsen er ligeså begrundet i bysogne som i landsogne.

Ved lovfæstelse af en almindelig regel om tjenestebolig for sognepræster må der imidlertid gives kirkeministeren adgang til at dispensere fra reglen. Dels er stillingsindholdet for enkelte sognepræstestillinger et sådant (f.eks. betjening af et sygehus eller studerende), at tjenestebolig ikke er nødvendig for en tilfredsstillende varetagelse af stillingen, dels vil personlige og økonomiske forhold tale for en overgangsperiode, inden hovedreglen kan føres ud i livet i alle tilfælde. Endelig vil der til stadighed være behov for konkret betingede dispensationer fra tjenesteboligpligten knyttet til bestemte stillingsindehavere (præster der er gift med præster med tjenesteboligpligt).

Det sidstnævnte taler for at bevare de nuværende muligheder for at yde huslejetilskud til præster i visse tilfælde. Hjemlen herfor findes i § 49, stk. 2, i folkekirkens lønningslov af 1958. Bestemmelsen er opretholdt i henhold til § 35 i folkekirkens lønningslov af 1969. I de senere år er ydelse af huslejetilskud ved praksis begrænset til de tilfælde, hvor tjenestebolig ikke forefindes, men betingelserne for oprettelse af tjenestebolig er til stede, og præsten tager bopæl i pastoratet i egen/lejet bolig. Denne praksis foreslås fortsat.

Tjenstemandslovens § 14, stk. 2, er sålydende:

»§14

Stk. 2. Bestemmelser om indretning og vedligeholdelse af tjenesteboliger og om ind- og udflytning m.v. af sådanne boliger fastsættes af finansministeren efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet. Tjenstemandens bidrag for anvendelse af tjenesteboligen fastsættes dog ved aftale i henhold til § 45, jf. § 47.«

Ved tjenstemandslovens § 40, stk. 1 (bilag 6), er det bestemt at § 14, stk. 2, 1. pkt., ikke finder anvendelse i folkekirken.

Bemærkningerne i lovforslaget herom var:

»Endvidere foreslås det, at bestemmelsen i lovforslagets § 14, stk. 2, 1. pkt., hvorefter regler om indretning og vedligeholdelse m.v. af tjenesteboliger fastsættes af ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet, ikke skal have virkning for folkekirken. Den altovervejende del af folkekirkens tjenesteboliger, nemlig præstegårdene og tjenesteboliger for kirkefunktionæ-

rer, hvor sådanne tjenesteboliger forefindes, bestyres af menighedsrådene i henhold til bestemmelser i den kirkelige lovgivning, i hvilken forbindelse bemærkes, at også udgifterne vedrørende disse tjenesteboliger afholdes af den lokale menighed.

Det er derfor fundet naturligt at bevare beføjelsen til at fastsætte nærmere regler for vedligeholdelse og indretning af folkekirkens tjenesteboliger hos kirkeministeren som højeste tilsynsmyndighed med menighedsrådenes virksomhed. Forslag om sådan hjemmel vil blive optaget i det forslag til ændring af lov om folkekirkens lønningsvæsen m.v., som fremsættelsen af nærværende lovforslag vil medføre. Bestemmelsen hører naturligt sammen med de øvrige regler om bestyrelsen af præsteembedernes hjemmemidler.«

De nugældende bestemmelser for folkekirkens præsteboliger findes i lov om folkekirkens økonomi § 21, der er sålydende:

»§ 21. Menighedsrådet bestyrer kirkens og præsteembedernes faste ejendomme efter bestemmelser fastsat af kirkeministeren.

Stk. 2. Kirkeministeren fastsætter nærmere regler om brug, indretning og vedligeholdelse af præsteembedernes faste ejendomme m.v. og om afholdelse af syn over dem.

Stk. 3. Forbrug af kirkers og præsteembeders formue samt køb og salg af fast ejendom kan kun ske efter beslutning af menighedsrådet og med godkendelse af kirkeministeren eller efter dennes bemyndigelse af stiftsøvrigheden.«

De særlige forhold, der gør sig gældende for præsteboliger, ejerforholdet og administrationen taler for, at kompetencen til at give regler for boligerne bliver hos kirkeministeren.

Det indstilles herefter:

at der i ansættelsesloven (jf. § 14 i bilag 1) optages sålydende bestemmelse:

»§ 22. Til stillinger som sognepræst knyttes tjenestebolig. Kirkeministeren kan dog fastsætte undtagelser herfra.«

at undtagelsesbestemmelserne i tjenstemandslovens § 40, stk. 1, for så vidt angår lovens § 14, stk. 2, 1. pkt., opretholdes.

2.2.3. Opslag.

Efter § 40, stk. 2 (bilag 6), fastsætter kirkeministeren (efter forhandling med finansministeren, jf. stk. 4) de regler og træffer de afgørelser, der nævnes i § 5, stk. 8. § 5 er sålydende:

»§ 5. Ansættelse som tjenestemand sker efter offentligt opslag, medmindre den pågældende ansættes efter forudgående ansættelse på prøve.

Stk. 2. Opslaget skal angive ansættelsesområdet og stillingens be-

tegnelse samt den for tiden for stillingen gældende lønramme og det for tiden gældende tjenestested.

Stk. 3-5. Udelades.

Stk. 6. Hvor ikke ganske særlige forhold er til stede, må ansøgningsfristen ikke være mindre end 14 dage.

Stk. 7. Hvis ansættelsesmyndigheden skønner, at ingen af de ansøgere, der rettidigt har meldt sig til en opslået stilling, er tilstrækkeligt egnet til stillingen, eller at man ved fornyet opslag kan fremskaffe ansøgning fra mere kvalificerede ansøgere, skal stillingen opslås på ny.

Stk. 8. Finansministeren fastsætter nærmere regler om fremgangsmåden ved opslag og kan efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet fastsætte undtagelser fra reglerne i stk. 1 og 2.«

Regler for opslag af tjenestemandstillinger i staten er fastsat ved finansministeriets bekendtgørelse nr. 403 af 22. juli 1977 om opslag af tjenestemandstillinger i staten.

For *sgnepræstestillinger* er der ikke fastsat særlige opslagsregler bortset fra den opretholdte bestemmelse i § 33 i menighedsrådsloven af 1922 (bilag 4).

Der ses ikke at være noget til hinder for, at regler svarende til statstjenestemandreglerne gives for sognepræstestillinger. Tværtimod har enkelte af disse regler været savnet i praksis. Det gælder f.eks. bestemmelsen i § 3, stk. 2, hvorefter ansættelse kan ske uden opslag ved umiddelbar overgang fra overenskomstansættelse i samme stilling.

Ledige *provstestillinger* opslås internt i provstiet, således at ansøgere til præstestillinger, der er opslået ledige samtidig med provstestillingen, tillige kan tages i betragtning. Reglerne om internt opslag af provstestillinger er fastsat ved kirkeministeriets cirkulære af 7. september 1979 (bilag 5). Om en ændring af ansættelsesmåder for provster henvises til kapitel 1, afsn. 1.3. Reglerne om opslag må naturligvis afhænge af den endelige ordning af dette forhold.

Underudvalget har i sit udkast til opslagsregler, der vedlægges som bilag 2, lagt flertalsindstillingen til grund.

Mindretallet bemærker, at i overensstemmelse med mindretallets indstilling må opslagsreglerne suppleres med regler om internt opslag af provstestillinger svarende til de nuværende (bilag 5) - dog med den tilføjelse, at også ansøgere til andre ledige præstestillinger i provstiet end den, hvortil provstestillingen har været knyttet, skal kunne søge provstestillingen efter det interne opslag, såfremt ansøgningsfristen til den pågældende ledige præstestilling udløber tidligst 14 dage før og senest 14 dage efter udløbet af ansøgningsfristen til provstestillingen.

ren - efter forhandling med finansministeren, jf. stk. 4 - de afgørelser, der omtales i § 6, stk. 2. § 6 er sålydende:

»§ 6. Første varige ansættelse sker efter forudgående ansættelse på prøve.

Stk. 2. Finansministeren kan efter indhentet udtalelse fra lønningsrådet fastsætte undtagelser fra reglen i stk. 1.

Stk. 3. Finansministeren fastsætter regler om prøveansættelsen, herunder om uddannelse og om konstatering af udfaldet. Regler herom, der kun skal gælde for bestemte grupper af tjenestemænd, fastsættes dog af vedkommende minister eller den, ministeren bemyndiger dertil, efter forhandling med finansministeren.«

I medfør af stk. 3 er bestemmelser for statens tjenestemænd fastsat ved bekendtgørelse nr. 96 af 20. marts 1972.

Særbestemmelser for folkekirkens tjenestemænd er begrundet således i bemærkningerne til lovforslaget:

»Efter nævnte bestemmelse kan første varige ansættelse i en tjenestemandstilling først ske efter ansættelse på prøve. Undtagelser fra denne bestemmelse vil inden for folkekirken i højere grad være begrundet i den folkekirkelige ordning end i almindelige tjenestemandsprincipper. Det vil således være nødvendigt som hidtil at undtage samtlige præstestillinger, provstestillinger og bispestillinger fra reglen. For præstestillingernes vedkommende er dette begrundet i, at præsterne i deres embedsførelse er uafhængige af menighedsrådene, jf. menighedsrådslovens § 26, stk. 2, og at menighedsrådene derfor ikke kan føre tilsyn med præsten under prøveansættelsen eller bør bedømme udfaldet af denne. En sådan bedømmelse vil ej heller kunne foretages af en højere kirkelig myndighed, idet denne vil savne mulighed for det fornødne daglige tilsyn, ligesom en sådan ordning vil indebære konfliktmuligheder med bestemmelserne om menighedsrådenes medvirken ved embedernes besættelse og princippet om præsternes forkynselsfrihed.«

Præsternes uafhængighed af menighedsrådene i deres embedsvirksomhed er påny fastslået ved § 31 i menighedsrådsloven af 16. maj 1984.

Man tiltræder, at det heraf følger, at et menighedsråd ikke kan føre tilsyn med og vurdere en prøveansættelse med henblik på varig ansættelse. Der ville i modsat fald blive tale om noget, der kunne lignedes med en forbrugervurdering, og som ikke er i overensstemmelse med den vurderingsmåde, der skal anvendes på en prøveansættelse.

Et flertal (E. Bagger, K. Bagger, Anker Honoré, Henning Rasmussen og Bertil Wiberg) kan derimod ikke være enig i, at en sådan bedømmelse ej heller vil kunne foretages af en højere kirkelig myndighed, fordi denne vil savne mulighed for det fornødne daglige tilsyn. Det er

vel rigtigt, at biskopper - og provster på deres vegne - ikke kan føre et dagligt tilsyn med nyansatte præster i bogstavelig forstand, men det måtte karakteriseres som i høj grad uheldigt, om der ikke blev ført et sådant tilsyn, at det var muligt for tilsynsmyndigheden at vurdere egnetheden for varig ansættelse. Tilsynet har jo bl.a. den funktion at bistå den nyansatte ved indførelsen i tjenesteplichterne og ved overvindelse af de vanskeligheder, som er almindelige i de første ansættelsesår. Etablering af prøveansættelse vil give en rimelig anledning til at overveje tilrettelæggelsen af tilsynet.

Der er ingen grund til at antage, at begrundelsen for prøveansættelse er mindre for præstestillinger end for andre tilsvarende tjenestemandstillinger. Prøveansættelse må anses for at være i både institutionens og den ansattes interesse. Der skabes en mulighed for gensidig afprøvning, uden at fejltagelser vil have dramatiske følger.

Flertallet indstiller derfor, at prøveansættelse gennemføres ved førstegangsansættelse i præstestillinger. Der er herefter intet til hinder for, at henvisningen til § 6, stk. 2, i tjenestemandsløvens § 40, stk. 2, udgår. Det er en forudsætning for flertallet, at prøvetidens udfald vurderes af biskoppen, der afgiver indberetning herom til kirkeministeren, og at varig ansættelse finder sted uden fornyet indstilling fra menighedsrådet. Det er endvidere en forudsætning at biskoppens indstilling til ministeren i tilfælde, hvor ansættelsesforholdet foreslås ophævet, er så konkretiseret, at der ikke kan opstå grundlag for påstande om forsøg på indskrænkning af friheden i forkyndelsen.

Et medlem (Henning Rasmussen) er betænkelig med hensyn til muligheden for, at menighedsrådet vil forsøge pression og derved tilkæmpe sig afgørende indflydelse på biskoppens indstilling. Uanset dette, har medlemmet dog tilsluttet sig flertallet, da fordelene ved en prøveansættelses-ordning anses for betydelige og fremadrettede til gavn for præsten og menigheden.

Udkast til bekendtgørelse om prøveansættelse i tjenestemandstillinger i folkekirken vedlægges som bilag 8.

Et mindretal (Asger Gewecke, Kjeld Holm, P.E. Severin og Helge Skov) føler sig ikke overbevist om, at en nyordning vil kunne opfylde de af flertallet opstillede forudsætninger. Tværtimod anser mindretallet det for sandsynligt, at menighedsrådene gradvis vil få en væsentlig eller endda måske den væsentligste indflydelse på afgørelsen om varig ansættelse efter prøveansættelse. En sådan udvikling anser mindretallet for stridende med princippet om præsternes uafhængighed af menighedsrådene i deres embedsførelse. Et særligt problem vil efter mindretallets skøn kunne forekomme i tilfælde, hvor præsten ikke er den af menighedsrådet foretrukne ansøger, men eventuelt en mindretalskandidat. Endvidere må det forudses, at prøveansættelsen af en præst, der er »kåret« i modstrid med menighedsrådets indstilling, kan give alvorlige problemer.

Da mindretallet desuden ikke har nogen tro på, at en ordning med prøveansættelse vil afskære «præstesager» i noget væsentligt omfang, kan mindretallet ikke anbefale, at den nuværende traditionsrige ordning forlades, så meget mere som den skriftlige bedømmelse af prøveansatte præster, som nyordningen ville forudsætte fra provst/biskops side, føles fremmed og ubehagelig for folkekirkens væsen. Præster ansættes efter en lang og omhyggelig ansættelsesprocedure, der væsentligt nedsætter risikoen for fejlvalg. Mindretallet befrygter, at en prøveansættelse kan forflygtige alvoren heri.

2.2.5. Tjenestemandslovens § 8.

Tjenestemandslovens § 8, stk. 1, er sålydende:

»§ 8. Når en tjenestemand søger en ledig stilling, skal hans hidtidig nærmeste overordnede chef afgive en skriftlig bedømmelse af tjenestemanden til ansættelsesmyndigheden, og tjenestemanden skal have udleveret en afskrift af bedømmelsen.«

I § 40, stk. 3, bestemmes, at kirkeministeren fastsætter, i hvilket omfang § 8, stk. 1, skal finde anvendelse i folkekirken.

Kirkeministeren har ikke truffet beslutning herom, og altså er § 8, stk. 1, ikke gældende i folkekirken. Nogen interesse i at bringe bestemmelsen i anvendelse er heller ikke konstateret.

Kapitel 3

Afsked fra præstestilling

3.1. Historisk indledning. Under tidligere retstilstand var afskedshjemlen for præster begrænset til en almindelig adgang for Kongen til at afskedige sine tjenestemænd, jf. Grundloven af 1849 § 22, på den ene side og muligheden for, hvor der forelå tjenesteforseelse, at dømme præsten fra embedet, jf. reglerne herom i D.L. 1-2-15 m.fl. og senere regler.

Der var altså ikke fastsat nogen aldersgrænse for præster, men derimod givet præster, »som for Alderdoms, Skrøbeligheds, eller Sognenes Vitløftigheds, Skyld behøver en medtiener«, mulighed for at ansætte en sådan.

Ved kgl. resolution af juli 1822 bestemmes, at strengthed bør iagttages ved bedømmelsen af gejstliges kvalifikation til afgang med pension (jf. Matzen og Timm: Håndbog i den danske Kirkeret, side 364). Præsten må være så affædig, at han er aldeles ude af stand til endog ved hjælp af personel kapellan at virke i sin menighed.

Adgangen til at opnå afsked adskilte sig således væsentligt fra, hvad der gjaldt andre tjenestemænd. Dette var sammenhængende med, at også reglerne om adgang til pension afveg fra de almindelige pensionsregler for tjenestemænd.

Først i forbindelse med præsternes inddragelse i 1919 under tjenestemænds almindelige pensionsordning overtages til gengæld forpligtelsen til at søge afsked ved det fyldte 70. år. I det kirkelige forfatningsudvalg, der nedsattes i 1928, drøftedes en lempelse af aldersgrænsen (jf. betænkning angående Forholdet mellem Staten og Folkekirken af 1940, kap. XI), men den gennemførtes ikke på grund af fast modstand fra Den danske Præsteforening.

Heller ikke sygdom var nogen udspecificeret afskedsgrund, og faste retningslinier for behandling af sygesager er først blevet gennemført efter tjenestemandnsreformen af 1969.

3.2. Gældende ret.
3.2.1. Hovedbestemmelser.

Reglerne om afsked af tjenestemænd findes i tjenestemandnslovens kapitel 5. Hovedbestemmelserne heri er § 27, hvorefter en tjenestemand med 3 måneders varsel kan forlange sig afskediget fra sin stilling, og § 28, der giver styrelsen ret til at afskedige tjenestemanden med tilsvarende varsel. Endvidere siges det i § 28, at varslet kan nedsættes, såfremt afskeden er begrundet i strafbart forhold, tjenesteforseelse eller mislighed, der gør tjenestemanden uskikket til at forblive i stillingen.

Bestemmelsen i § 27 er uproblematisk. Bestemmelsen kan give tekniske problemer i forhold til pensionsreglerne og i sammenstød med f.eks. disciplinærreglerne. Men af interesse i nærværende sammenhæng er først og fremmest reglerne om uansøgt afsked, der vil blive behandlet i det følgende. Det må erindres, at nogle af de afskeds-kategorier, der behandles nedenfor, også kan påberåbes som grundlag for ansøgt afsked med adgang til bevarelse af aktuel pension. Afskedsreglerne er vævet sammen med pensionsreglerne, hvorfor en omtale af virkningerne af afsked i pensionsmæssig henseende nødvendigvis er i forbindelse med behandlingen af de enkelte afskedsgrunde.

3.2.2. Uansøgt afsked.

Som nævnt foran giver § 28 hjemmel til, at tjenestemænd kan afskedi-ges med 3 måneders varsel. Der foretages ingen begrænsning i denne afskedsadgang, der efter bestemmelsen er »fri«. Begrænsninger indeholdes imidlertid i lovens øvrige bestemmelser og i almindelige forvaltningsretlige grundsætninger. Blandt disse sidste er den væsentligste, at der skal foreligge en saglig grund til, at afskedigelse finder sted. Det er almindeligt at foretage en opdeling af disse afskedsgrunde, som angivet i det følgende.

3.2.2.1. Alder.

Efter tjenestemandslovens § 29 afskediges tjenestemænd fra udgan-gen af den måned, hvori de fylder 70 år eller opnår den alder, der på anden særlig måde er fastsat for tjenestemandsgruppen. Der er ikke fastsat sådanne særlige aldersbestemmelser for folkekirkens tjeneste-mænd, hvorfor aldersgrænsen for disse i alle tilfælde er 70 år.

I forhold til tilsvarende bestemmelser i tidligere tjenestemandsløve er der den forskel, at § 29 pålægger styrelsen en pligt til at afskedige tjene-stemænd, når de når den pligtige afgangsalder, medens de tidligere bestemmelser pålagde tjenestemanden pligt til selv at søge sin afsked. Afskeden skal meddeles med 3 måneders varsel, men kan dette varsel ikke gives, er tjenestemændene alligevel pligtig at fratræde, uanset det forkortede varsel, jf. § 12 i økonomi- og budgetministeriets cirkulære nr. 47 af 15. marts 1973 om afsked af tjenestemænd i staten, folkesko-len og folkekirken på grund af helbredsbetaget utjenstedygtighed el-ler alder. Undlader styrelsen at meddele tjenestemanden afsked til det fyldte 70. år, kan tjenestemanden ikke optjene pensionsalder for den periode, tjenestemanden måtte fungere efter at være fyldt 70 år.

3.2.2.2. Helbredsgrunde.

En tjenestemand kan og skal afskediges, såfremt tjenestemandens helbredstilstand medfører, at han/hun bliver ude af stand til at bestri-de stillingen, jf. tjenestemandslovens § 4 modsætningsvis.

Folkekirkens tjenestemænd er i dette spørgsmål underkastet samme regler som statens tjenestemænd, jf. det i afsn. 3.2.2.1. omtalte cirku-lære af 15. marts 1973. Særlig aftale om folkekirkens tjenestemænds forhold i forbindelse med sygdom er den 1. april 1980 indgået mellem Kirkeministeriet og Tjenestemændenes Centralorganisationer. Afta-lens indhold er dog identisk med tilsvarende aftale inden for statstje-nestemandsområdet.

Afsked af helbredsgrunde giver ret til egenpension, såfremt tjenestemanden har haft ansættelse i 10 år i en stilling, i hvilken ansættelsen medregnes i pensionsalderen, jf. tjenestemandspensionslovens § 4. Opfylder tjenestemanden ikke kravet om 10 års ansættelse, er han/hun ved afskeden alene berettiget til opsat pension.

I visse tilfælde opnås adgang til en særlig kvalificeret svageligheds-pension, jf. lovens §§ 7-8.

3.2.2.3. Disciplinærforseelser m. v.

Grund til afsked kan foreligge, såfremt tjenestemanden bryder de regler, der gælder for hans stilling, eller ikke - i eller uden for tjenesten - viser sig værdig til den agtelse og tillid, som stillingen kræver.

Disse forhold har en nær samhørighed med den gejstlige retspleje, og man har derfor behandlet emnet under ét i kapitel 4.

3.2.2.4. *Andre forhold.* Også i tilfælde, hvor der foreligger en saglig begrundelse af anden art end foran nævnt, kan ansættelsesforholdet for en folkekirkelig tjenestemand bringes til ophør under iagttagelse af varslet i § 28 (smh. Grundlovens § 27, stk. 2, hvorefter regler om afskedigelse af tjenestemænd fastsættes ved lov). Begrundelsen kan ligge i folkekirkens egne forhold eller i den ansattes forhold. Førstnævnte er tilfældet, såfremt f.eks. ændring af pastoratsstrukturen overflødiggør en stilling, og afskedigelse af den heri ansatte derfor må finde sted. En særlig bestemmelse for denne situation findes i tjenestemandenslovens § 32, der sikrer tjenestemanden løn i 3 år efter afskeden, medmindre anden passende ansættelse anvises den pågældende, jf. herved lovens §§ 12-13.

Grund til afskedigelse siges at ligge i tjenestemandens forhold, når tjenestemandens arbejdsydelse ikke er tilfredsstillende. Dette kan skyldes flere forhold. I det følgende nævnes nogle eksempler på sager om afskedigelse af præster.

1. Kirkeministeriets skrivelse af 5. marts 1986 (j.nr. 902-4006): En præst afskedigedes på grund af uegnethed. Det var ved provstens og biskoppens erklæringer tilstrækkeligt sandsynliggjort, at præsten ikke magtede en præstegerning og selv følte det. Dette medførte en gradvis næsten fuldstændig indtørring af det kirkelige liv i pastoratet og isolering af præsten i forhold til menigheden.

2. Kirkeministeriets skrivelse af 2. marts 1987 (j.nr. 902-3302): En præst havde gjort sig skyldig i flere tjenesteforseelser, der konstateredes ved en provsteret. Endvidere afdækkede provsteretten samarbejdsvanskeligheder mellem præsten og dennes kollega i pastoratet samt nogle af kirkefunktionærerne. Skylden for disse samarbejdsvanskeligheder måtte i overvejende grad tillægges præsten. Da tjenesteforseelserne ikke i sig selv kunne danne grundlag for afskedigelsen, men da en opretholdelse af ansættelsesforholdet måtte anses for at være til skade for folkekirken, afskedigedes præsten som uegnet det pågældende sted.

3. Kirkeministeriets skrivelse af 14. december 1987 (j.nr. 161124/0610/87): En præsts samarbejde med menighedsrådet var brudt totalt sammen, og præsten måtte antages at bære den væsentligste del af skylden herfor. Disse samarbejdsvanskeligheder sammenholdt med den måde, hvorpå de ytrede sig, måtte anses for at have haft sådanne skadevirkninger i pastoratet, at provsten og biskoppen fandt præsten uegnet til fortsat at varetage stillingen.

Som et eksempel fra ældre praksis kan nævnes:

4. Kgl. resolution af 7. april 1927 (j.nr. 3L1524). Præstens forhold til sin foresatte biskop og præstens lære måtte anses for uforenelig med stillingen som præst. Hertil kom, at forholdene i menigheden var således tilspidsede, at en fortsættelse af ansættelsesforholdet var umuliggjort.

Som det fremgår af foranstående kortfattede sagsfremstillinger, har der i nogle af de sager, der har ført til afskedigelse af præster, været tale om tjenesteforfeelser og forhold af anden art. I en enkelt af sagerne var tjenstlig undersøgelse foretaget ved provsteret, og tjenesteforfeelserne derved fastslået. I andre tilfælde er disciplinærundersøgelse ikke indledt, men forhold som tillige kunne være behandlet som tjenesteforfeelser er betragtet som underordnet de i sagen oplyste samarbejdsvanskeligheder eller som udslag af den uegnet, som iøvrigt lagdes til grund.

Som eksempler på retspraksis uden for Kirkeministeriets område kan nævnes Højesterets dom af 27. oktober 1981, U.f.R. 1981,990 og Højesterets dom af 18. september 1986, U.f.R. 1986, 791. Førstnævnte dom vedrørte en amtskommunes afskedigelse af en tjenestemandssansat overlæge. Afskedigelsen, der var begrundet i ønsket om at skaffe ro på sygehuset, meddeltes diskretionært og med pension. Overlægen gjorde under sagen gældende, at de indberetninger, som var indgivet vedrørende ham, burde være behandlet efter reglerne om disciplinærfølgning, og da dette ikke var sket, påstodes afskedigelsen for ugyldig. I Højesterets præmisser hedder det: »Klagerne over overlæge .... kan vel - hvad indstævnte er enig i - anses som tjenstlige indberetninger, men disses indhold var i det væsentlige en redegørelse for samarbejdsvanskeligheder, og formålet med dem må efter det oplyste antages at have været at opnå en forbedring af arbejdsklimaet på sygehuset. Hverken ved klagernes indgivelse eller ved den påfølgende realitetsbehandling af disse kan en disciplinærfølgning anses for indledt ....» Herefter afviste Højesteret overlægens indsigelse imod afskedigelsens gyldighed.

Den sidstnævnte Højesteretsdom af 18. september 1986 vedrørte to tjenestemænd i en (primær)kommune. På grundlag af indberetninger vedrørende de pågældende afholdtes der et tjenstligt forhør. Forhørs-

lederen indstillede sagen afgjort med en advarsel, hvilket kommunalbestyrelsen fulgte. Men samtidig blev de pågældende tjenestemænd afskediget på grund af samarbejdsvanskeligheder. Sagen drejede sig nu om, hvorvidt denne afskedigelse var gyldig. Dette antoges af et flertal af højesteretsdommere med den begrundelse, »at (kommunen) ved at iværksætte en tjenstlig undersøgelse og ved efter dennes afslutning at tildele . . . en advarsel og . . . en irettesættelse i anledning af de forhold, der af forhørslederen var karakteriseret som tjensteforseelser, (ikke) har givet afkald på eller på anden måde har afskåret sig fra at kunne afskedige de pågældende med den ovennævnte begrundelse (samarbejdsvanskeligheder). Der er intet grundlag for at antage, at der ved afgørelsen er taget uvedkommende hensyn, eller at relevante hensyn, der kunne tale for en anden løsning .... ikke blev taget i betragtning.«

De to domme belyser de tvivlspørgsmål, der har foreligget - og fortsat gør det omend i mindre omfang - om afgrænsningen af offentlige myndigheders adgang til diskretionært at afskedige tjenestemænd, når der i afskedsgrundlaget indgår tjensteforseelser.

Forskellen mellem en afsked som disciplinær sanktion og en diskretionær afskedigelse er, at tjenstemanden i førstnævnte tilfælde ikke får ret til aktuel egenpension (men kun opsat pension) og i almindelighed - i hvert fald en tid - vil være afskåret fra at komme i betragtning til anden (tilsvarende) tjenstemandsstilling. Ved diskretionær afskedigelse vil tjenstemanden opnå aktuel egenpension (hvis karenstiden på 10 år er udløbet), og der vil ikke - ihvertfald normalt - være noget til hinder for, at den pågældende søger anden tjenstemandsstilling.

Professor Poul Andersen anførte i Dansk Forvaltningsret, side 206, (1965), at «det kan ikke være meningen, at afskedigelsesmyndigheden frit kan vælge, om afskedigelsen skal iværksættes »som straf« eller ej. »En afskedigelse, som er foranlediget ved en antagelse om, at der foreligger (tjensteforseelse m.v.), kræver iagttagelse af reglerne om tjenstligt forhør«. Hertil anfører højesteretsdommer P. Spleth i U.f.R. 1967B, 258, at Poul Andersens bemærkning »tager sigte på tilfælde, hvor en tjensteforseelse er *anledningen* til afskedigelsen«. Foreligger der (tillige) forhold, der gør det rimeligt at benytte diskretionær afskedigelse, »synes det mærkeligt, om *alene* den omstændighed, at der *til-lige* kan rejses sigtelse for tjensteforseelse, skulle kunne motivere et krav om tjenstemandsforhør«.

Spørgsmålet behandles udførligt side 85 ff. i Ole Krarup og Jørgen Matthiassen: Afskedigelsesret (1984), ligeledes med udgangspunkt i Poul Andersens foran citerede bemærkning. Forfatterne har dog en anden opfattelse af, hvorledes bemærkningen bør fortolkes, men ender deres overvejelser af retstilstanden med en erkendelse af, at Højesterets dom i U.f.R. 1981, 990 nærmest må forstås som en tilslutning til den valgfrihed for myndighederne, som Poul Andersen tog afstand

fra. Højesteretsdommen i U.f.R. 1986, 791 synes at måtte bestyrke forfatterne i denne opfattelse.

I en udtalelse af 27. marts 1987 vedrørende en af Kirkeministeriet foretaget diskretionær afskedigelse af en tjenestemandsansat organist (samarbejdsvanskeligheder) anfører ombudsmanden, at afskedigelsesmyndigheden ikke frit kan vælge imellem om afsked bør ske som disciplinær sanktion eller diskretionært. »I den udstrækning, afskedigelsesmyndigheden bygger beslutningen på en antagelse om, at der foreligger tjenesteforseelser, skal reglerne om tjenstligt forhør iagttages.« Ombudsmanden fandt det derfor uheldigt, at Kirkeministeriet om forhold i afskedigelsesgrundlaget havde udtalt, at organisten havde udvist en adfærd, der ikke sømmer sig for en tjenestemand, og udtrykt sig også i andre vendinger, der associerede til tjenesteforseelser. Bortset herfra fandt ombudsmanden ikke anledning til at kritisere afskedsgrundlaget.

Det kan muligvis på denne baggrund fastslås, at tjenesteforseelser ikke kan indgå som sådanne i grundlaget for en diskretionær afskedigelse uden at være fastslået ved en tjenstlig undersøgelse. Derved ville man komme i strid med tjenestemandens lovs § 24, der fastsætter, at afsked på grund af tjenesteforseelser aldrig kan finde sted uden tjenstlig undersøgelse.

Det har naturligvis ikke været udvalgets hensigt med denne fremstilling at forsøge at løse de juridiske tvivlsspørgsmål, som er refereret. Når fremstillingen overhovedet er gjort så bred, som tilfældet er, er det for at give en tilfredsstillende baggrund for en stillingtagen til spørgsmålet om opretholdelsen af tjenestemandens lovs § 43, jf. afsn. 3.2.2.5. Inden man går over til behandlingen af dette spørgsmål, bør dog endnu en dom af væsentlig betydning for udvalgets overvejelser nævnes.

I de hidtil nævnte eksempler har begrundelsen for diskretionær afskedigelse været:

1. Stillingsnedlæggelse.
2. Uegnethed (enten på grund af manglende evner for stillingens varetagelse eller under hensyn til den måde, stillingen er varetaget).
3. Samarbejdsvanskeligheder, for hvilke tjenestemanden bærer den væsentlige del af skylden.

Højesterets dom af 16. januar 1986 - refereret i U.f.R. 1986, 132 - synes at gå videre. Sagen drejede sig om en ansat i et tjenestemandslignende ansættelsesforhold. I ansættelsesreglementet var optaget følgende bestemmelse:

»§26

Stk. 3. Medmindre den pågældende har gjort sig skyldig i et af de i stk. 2 nævnte forhold (tjenesteforseelser o.lign.), og bortset fra syg-

dom... kan en ansat, der er fyldt 35 år og har mindst 10 års tjenestetid, dog kun afskediges, hvis hans arbejde eller forhold iøvrigt, herunder samarbejdet med de øvrige ansatte på institutionen og forholdet til eleverne, er af en sådan beskaffenhed, at den ansættende myndighed efter samråd med amtsrådet/kommunalbestyrelsen med føje kan kræve, at han ikke fortsætter i sin stilling ved institutionen«.

Reglementets § 28, stk. 13, lød således: »Anser nævnet (et særligt nedsat afskedigelsesnævn) ikke afskedigelsen for rimeligt begrundet i den ansattes egne forhold, kan nævnet pålægge amtskommunen/kommunen/institutionen at udrede en godtgørelse.«

Den pågældende sigtedes for tyveri på ansættelsesstedet og dømtes herfor i 1. instans, men frifandtes ved appelinstanten. Inden appelinstantens **frifindende** dom var den pågældende imidlertid afskediget under henvisning til, at mistanken for tyveri havde ødelagt tillidsforholdet til den pågældende på ansættelsesstedet, og at et sådant tillidsforhold var nødvendigt for en tilfredsstillende varetagelse af stillingen.

Østre Landsret fandt, at afskedigelse ikke burde være sket, forinden ankesagen vedrørende tyverianklagen var afgjort. Højesteret derimod udtaler: »Efter institutionens karakter og den uro, straffesagen mod appellanten havde skabt blandt eleverne, findes indstævnte at have haft føje til.... at afskedige appellanten i medfør af reglementets § 26, stk. 3«.

Dommen har efter det for udvalget oplyste givet anledning til drøftelser mellem Kirkeministeriet og Finansministeriet. Det er begge ministeriers opfattelse, at sagen ville have fået tilsvarende udfald, såfremt den havde drejet sig om en tjenestemand i folkekirken - dog således at ret til aktuel egenpension ville være trådt i stedet for den i reglementet omtalte godtgørelse. Det må i denne forbindelse erindres, at der ikke i sagen er påvist egen skyld hos den ansatte, og at afskedigelsesretten således alene er begrundet i, at ansættelsesforholdet vil virke imod sin hensigt.

3.2.2.5. Tjenestemandslovens § 43.

Bestemmelsen i tjenestemandslovens § 43 er sålydende:

»§ 43. Efter indstilling fra provst og biskop kan der meddeles en præst afsked med virkning efter § 32, såfremt der mellem præsten og menigheden gennem en årrække har bestået en dybtgående uoverensstemmelse, som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel på det pågældende sted.«

3.2.2.5.1. *Bestemmelsens historie* *) delse på ansættelse af præster opstod tillige spørgsmålet om, hvorvidt et menighedsråd også burde have en eller anden form for indflydelse

*) Se herom også Jørgen Stenbæks udførlige redegørelse i Præsteforeningens Blad af 4. juli 1986.

på afsked af sognets præst, såfremt det efter ansættelsen måtte vise sig, at han var uegnet på stedet.

Disse overvejelser må ses på baggrund af, at det siden 1912 i menighedsrådsloven - nu i § 31 - har været fastsat, at præsten i sin embedsvirksomhed er uafhængig af menighedsrådet.

I det kirkelige udvalg af 1903 behandlede afskedsproblematikken i sammenhæng med den folkekirkelige retspleje. I det udkast, som vedtoges af det kirkelige udvalg, indstilledes 3 forskellige afskedsprocedurer, nemlig:

1. Afskedigelse ved provsteret på grund af overtrædelse af de præsten påhvilende pligter i henseende til lære eller levned.
2. Diskretionær afsked efter indstilling fra biskoppen, der forud skulle forhandle sagen med menighedsrådet.
3. Afsked på grundlag af klage fra et eller flere af menighedsrådets medlemmer om, at præsten udviser »et sådant forhold i eller uden for tjenesten, at det må gøre ham uværdig til eller virke nedbrydende på den for embedet fornødne agtelse eller tillid, eller som i øvrigt på afgørende måde må virke til skade for det kristelige livs fremvækst.«

Reglerne om det sidstnævnte punkt var omstændelige, og i sidste ende var menighedsrådets kompetence foreslået begrænset til, at menighedsrådet kunne forlange en afgørelse ved provsteret. Det vil med andre ord sige, at bestemmelserne ikke ville give en særlig afskedsbegrundelse, men derimod nærmest måtte betragtes som påtaleret.

Det kirkelige udvalgs forslag optoges uændret i det lovforslag, der af Kultusministeren fremsattes i rigsdagssamlingen 1912-13 om behandlingen af folkekirkelige retssager. Lovforslaget gennemførtes ikke.

I det kirkelige udvalg af 1928 om forholdet mellem staten og folkekirken behandlede også spørgsmålet om menighedsrådets indflydelse på afskedigelse af sognets præst. I udvalgets forslag til lov om afskedigelse af præster (jf. Betænkning angående forholdet mellem Staten og Folkekirken (1940), side 98) indeholdes i § 3 følgende bestemmelse:

»Hvis et menighedsråd - tidligst 2 år efter en præsts ansættelse og ikke før præsten er fyldt 30 år - med 3/4 af de valgte medlemmers stemmer ønsker denne afskediget, fordi han er kommet i et sådant misforhold til sin stilling som præst i denne menighed, at hans virksomhed her væsentlig hindres, retter menighedsrådet herom henvendelse til biskoppen med angivelse af de forhold, hvorpå ønsket begrundes.

Efter at have foretaget de nødvendige undersøgelser i sagen, dog senest 8 uger efter menighedsrådets henvendelse, indkalder biskoppen præsten, hvem menighedsrådets klage tilstilles i afskrift, og menighedsrådet til et møde, hvortil også provsten tilsiges.

Såfremt mødet afholdes og menighedsrådets ønske fastholdes med det ovennævnte stemmetal og biskoppen anbefaler det, finder afskedigelse sted. Resulterer mødet i et forlig mellem præsten og menighedsrådet, eller biskoppen efter mødets afholdelse ikke ønsker at indstille præsten til afsked, kan sagen ikke rejses påny før efter afholdt nyt menighedsrådsvalg.

Hvis det nye menighedsråd med 5/6 af de valgte medlemmers stemmer andrager om præstens afskedigelse finder denne sted.

Når der er rejst sag imod en præst efter reglerne i denne §, har han ret til på et hvert stadium af sagen selv at tage sin afsked, der da bevilges ham med ventepenge i 5 år og derefter pension, medmindre han på anden måde har mistet sin ret til ventepenge eller pension.

Ved afskedigelsen udbetales der præsten 1/3 af hans løn i sidste regnskabsår.«

Lovforslag i overensstemmelse med betænkningens forslag blev ikke fremsat for Folketinget.

Atter i statens lønningsudvalg af 1943 blev spørgsmålet optaget. Man erkendte i lønningsudvalget, at den omstændighed, at forflyttelse inden for folkekirken var vanskeliggjort af reglerne for besættelse af præsteembeder, og at der derfor kunne opstå tilspidsede situationer, for hvilke en særhjemmel måtte være ønskelig. Da problemet skønnes kun i ringe grad at være af lønningsmæssig karakter, afstod udvalget imidlertid fra at fremsætte forslag til en bestemmelse.

I det forslag til lov om folkekirkens lønningsvæsen udenfor København som blev et af resultaterne af lønningsudvalgets arbejde, og som fremsattes i Rigsdagssamlingen 1945/46, optoges imidlertid sålydende bestemmelse som § 77:

»§ 77. Dersom en præst er kommet i et sådant misforhold til sin menighed, at hans fortsatte **forbliven** i embedet må siges at udgøre en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel i sognet (eller sogne- ne), kan der efter indstilling af biskoppen og provsten meddeles den pågældende afsked, således at der tillægges ham først ventepenge og derefter pension efter de herom gældende regler.

Stk. 2. Sådant afskedigelse afskærer ikke den pågældende fra påny at søge embede andet steds«.

I bemærkningerne til lovforslaget vedrørende bestemmelsen anføres, at den kun er anvendelig i tilfælde, hvor præstens **forbliven** i embedet

må siges direkte at være til hinder for det kirkelige livs udfoldelse. Endvidere anføres, at det er fundet rigtigt at bestemme, at initiativet til præstens afsked skal ligge hos biskoppen og provsten før at undgå den mulighed, at lokale stridigheder eller lignende lægges til grund for indstillingen til ministeriet.

Under behandlingen i Folketinget undergik lovforslaget en ændring. Ændringen begrundedes i folketingsudvalget med, at udvalget nærede betænkelighed ved den foreslåede formulering, idet denne muligvis kunne give anledning til krav om afskedigelse i tilfælde, hvor en præst på grund af sin opfattelse af kirkelige spørgsmål kunne være kommet i uoverensstemmelse med en del af sin menighed. Folketingsudvalget foreslog i stedet følgende affattelse:

»§ 77 Dersom en præst gennem en årrække i sin præstegerning udviser mangel på evne til at varetage sit embede det pågældende sted, kan der efter indstilling af biskoppen og provsten meddeles den pågældende afsked, således at der tillægges ham først ventepenge og dernæst pension efter de herom gældende regler.«

Stk. 2 forblev uændret.

Bestemmelsen blev med denne formulering lovfæstet ved lov nr. 418 af 12. juli 1946 om folkekirkens lønningsvæsen uden for København og Frederiksberg m.m. Bestemmelsen, der ikke fik anvendelse i praksis, overvejedes påny i lønningskommissionen af 1954. Præsteforeningen anførte, at bestemmelsen var uheldig, og foreslog den ophævet, subsidiært at bestemmelsen affattedes således, at der blev taget hensyn til den mulighed, at skylden for det ødelagte forhold mellem præst og menighed måtte lægges helt eller delvis på menigheden (jf. 3. Betænkning afgivet af Lønningskommissionen af 1954 (nr. 198/1958), side 71). Kommissionen tilsluttede sig denne opfattelse og foreslog den formulering, der siden lovfæstedes som § 14 i lov nr. 155 af 7. juni 1958 om folkekirkens lønningsvæsen m.v.:

»§ 14. Såfremt der i et sogn mellem præst og menighed gennem en årrække har bestået en dybtgående uoverensstemmelse, som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel det pågældende sted, kan der efter indstilling fra provst og biskop meddeles den pågældende præst afsked, således at der tillægges ham først ventepenge og derefter pension efter de herom gældende regler.«

Denne bestemmelse er - blot med redaktionelle ændringer - gentaget i § 43 i tjenestemandsløven af 1969 (bilag 6). I bemærkningerne til denne bestemmelse anføres blot, at reglen har virket efter sin hensigt og foreslås videreført uændret.

3.2.2.5.2 Bestemmelsens anvendelse.

Bestemmelsen er kun anvendt få gange. Omstændighederne i et enkelt af disse omtales til illustration af bestemmelsens virkemåde i praksis:

Sognepræst NN ansattes i 1969 i A-B pastorat. Allerede i 1973 modtog biskoppen fra A og B menighedsråd indstilling om afsked af sognepræsten efter § 43. Indstillingen begrundedes i talrige uoverensstemmelser mellem præst og menighedsråd og - efter menighedsrådenes oplysning - menighederne. Mere konkret oplystes, at uoverensstemmelserne havde sammenhæng med ændring af gudstjenesteformen og formen for de kirkelige handlinger samt sognepræstens afvisning af at besøge syge. Der henvises til, at uoverensstemmelserne bl.a. havde givet sig udtryk i, at konfirmandelever søgtes forberedt hos nabopræster.

Biskoppen fandt ikke grundlag for at bringe § 43 i anvendelse.

I begyndelsen af 1974 traf menighedsrådene på et møde beslutning om at opretholde indstillingen om afsked. Aftale blev dog indgået mellem sognepræsten og menighedsrådene om, at sagen stilledes i bero i et år under forudsætning af, at begge parter søgte at bedre tillidsforholdet i denne periode. Samtidig aftales nærmere bestemmelser for konfirmationsforberedelsen og for menighedsrådenes arbejde.

På grundlag af indberetning om den indgåede aftale erklærede provst, biskop og kirkeminister sig enig i, at der herefter for tiden ikke var grundlag for at afskedige sognepræsten. Man henstillede indtrængende, at begge parter overholdt aftalen.

Sommeren 1975 indberettede biskoppen til Kirkeministeriet, at menighedsrådets flertal anså aftalen for brudt. Et mindretal på 2 medlemmer var ikke enig heri. Flertallet henviste til uoverensstemmelser om arbejder vedrørende parkeringsplads, klage over vielsestale, klage fra konfirmandforældre over undervisningen og konfirmationsgudstjenesten, under hvilken præsten havde kommenteret de enkelte konfirmanders opførsel og viden. Endvidere oplystes, at samtlige børn nu blev indskrevet til konfirmationsforberedelse hos andre end sognets præst.

Biskoppen oplyste ved sagens fremsendelse til ministeriet, at tillidskrisen klart var kommet til udtryk i menighedsrådsvalget, og at han for længst havde tilrådet sognepræsten at søge andet embede.

Endelig afgav provsten og biskoppen i oktober 1975 indstilling om afsked efter § 43. Kirkeministeren afholdt den følgende måned et møde med sognepræsten og indrømmede ham en frist til at søge anden præstestilling. Forholdene skærpedes i anledning af en episode juleaften, og 130 underskrifter mod præsten indsendtes til ministeren. Ministeren indkaldte menighedsrådets flertal og mindretal samt sognepræsten til et møde 27. januar 1976. På dette møde erklærede ministeren sig løst fra sit tilsagn om at vente på, at sognepræsten selv løste problemet ved at søge anden stilling, idet sognepræsten i den siden november forløbne tid kun havde søgt en enkelt anden stilling. I februar 1976 indsendtes yderligere 221 underskrifter, således at der her-

efter forelå underskrifter imod præsten fra i alt 389 af ca. 7-800 husstande.

I april samme år gav Kirkeministeriet sognepræsten og Akademikerne Centralorganisation lejlighed til at udtale sig med hensyn til en afsked efter § 43.1 ministeriets skrivelse lagdes vægt på underskriftslisterne, den manglende konfirmandtilslutning og den omstændighed, at de fleste kirkelige handlinger fra sognet søgtes udført ved udensogns præst. Samme måned fandt der en forhandling sted i ministeriet med Den danske Præsteforening og senere en ny forhandling med den af sognepræsten antagne advokat.

Der indtrådte i sagen herefter en fase - i tiden fra disse møder og indtil januar det efterfølgende år - hvor dels udsættelse af sagen gives, for at sognepræstens advokat kunne forberede indlæg i sagen, og dels sagen sættes i bero på behandlingen af en til ombudsmanden indgivet klage. Først i januar 1977 effektueredes afskeden.

Bestemmelsen er som sagt kun anvendt i få tilfælde, men den er påberåbt talrige gange af menighedsråd, der følte sig i uoverensstemmelse med sognets præst. En enkelt sag er ført så vidt, at en provsteret blev nedsat for at undersøge, om forudsætningen for bestemmelsens anvendelse - nemlig dybtgående uoverensstemmelse med menigheden - var til stede. Dette kunne ikke konstateres ved provsterettens undersøgelse*).

Netop vanskelighederne ved at sandsynliggøre - endsige dokumentere - at forholdet til menigheden er ødelagt, er årsagen til, at bestemmelsen har vist sig vanskelig at anvende. I denne forbindelse bemærkes, at menighedsrådets udtalelse nok tillægges vægt, men udtalelsen er ikke i sig selv en tilstrækkelig dokumentation.

Også kravet om, at uoverensstemmelserne skal have bestået i en årække har givet vanskeligheder ved administrationen.

3.2.2.5.3. *Udvalgets*

overvejelser og forslag

Når hensyn tages til afgrænsningen af det område, inden for hvilket diskretionær afskedigelse efter tjenestemandslovens § 28 kan finde sted, jf. afsnit 3.2.2.3., indsnævres anvendelsesområdet for § 43 til de tilfælde, hvor den dybtgående uoverensstemmelse mellem præst og menighed er forvoldt af menigheden selv - nærmest forsætligt. En ødelæggelse af tillidsforholdet iøvrigt - hvad grund iøvrigt dette måtte have - vil være tilstrækkelig årsag til en afskedigelse efter § 28, såfremt ansættelsens mening dermed er bortfaldet.

Under behandlingen i folketinget 27/5-1946 (F 5764) af bestemmelsens forgænger udtalte en af partiernes ordførere (A.N. Hansen).

*) Denne fremgangsmåde har givet anledning til påstand om, at Kirkeministeriet i almindelighed var forpligtet til kun at anvende § 43, såfremt betingelserne for anvendelsen var konstateret at være til stede ved provsteretsundersøgelse. Denne påstand er dog afvist af Folketingets Ombudsmand ved skrivelse af 15. december 1976.

»Det er, som om der er en Iver et eller andet bestemt Sted efter at faa lavet Afskedigelsesparagraffer. Vi har Afskedigelsesparagraffer i Tjenestemandsløven, og hvis de bliver anvendt, er det tilstrækkeligt. Jeg er bange for, at denne Paragraf vil virke til Skade for Forholdet mellem Præsten og Menigheden. Jeg er bange for, at den vil befordre Sladder og Bagtalelse. Der staar saa smukt, at det er Biskoppen og Provsten, der skal tage Initiativet, men vi ved nok, hvordan Biskoppen og Provsten faar Besked om, hvordan den Præst, som siges at fortjene at blive afskediget efter § 77, ter sig. Det vil jo ske fra Folk, jeg vil ikke sige fra Præstens Menighed, for han har vel ikke nogen i et saadant Tilfælde, men fra det Sogn, hvori han virker, og jeg er ængstelig for, at man her gaar hen og gør noget, som kan skade«.

Udvalget skønner, at disse forudsigelser er blevet til virkelighed. Eksistensen af bestemmelsen i § 43 har vist sig at give menighedsråd forhåbninger om at få ophævet ansættelsesforhold i tilfælde, hvor rådet er kommet i uoverensstemmelse med præsten. Afvisninger heraf giver menighedsrådene en følelse af skuffelse og frustration, der formentlig netop skyldes, at bestemmelsen betragtes som en særlig garanti for menighedsrådet = menigheden. En sag rejst efter § 43 af menighedsrådet vil endvidere vanskeliggøre biskoppens (provstens) efterfølgende mæglingsforsøg.

Når tillige bestemmelsens sjældne anvendelse tages i betragtning, kan udvalget ikke foreslå bestemmelsen videreført. Enkelte medlemmer (E. Bagger og Henning Rasmussen) har udtalt betænkeligheder ved bestemmelsens bortfald, men har dog ikke villet fremsætte forslag om bestemmelsens videreførelse.

Kapitel 4

Disciplinærforfølgning imod præster og provster

4.1. Historisk indledning

Som anført i kap. 3 var afskedsproceduren for gejstlige efter retstilstanden et stykke ind i dette århundrede begrænset til enten en diskretionær afskedigelse med deraf følgende ret til pension eller en fradømmelse af embedet ved dom. Sidstnævnte skulle ske ved de særlige gejstlige retter.

Fra begyndelsen af dette århundrede gør to udviklingslinier sig gældende, nemlig på den ene side præsternes gradvise inddragelse under et stadigt mere udviklet tjenestemandssystem og på den anden side forsøgene på at nytænke og nyskabe en gejstlig retspleje.

4.1.1. Tidligere behandling af en fornyelse af den gejstlige jurisdiktion.

De sidstnævnte overvejelser havde og - som det vil ses - har stadig deres grundlag i en siden reformationen stort set uændret ordning af den gejstlige retspleje i disciplinærsager.

De gejstlige retters historie er lang og indholdsrig, og der skal ikke i det følgende forsøges tegnet noget billede heraf. De følgende bemærkninger indskrænkes til alene at angå udviklingen i dette århundrede. Allerede under behandlingen i rigsdagssamlingerne 1901-1902 og 1902-1903 af lov om rettens pleje fremkom forslag om ophævelse af de gejstlige retter. Forslaget begrundedes bl.a. med, at de i deres sammensætning og procesmåde var forældede. Når forslaget ikke blev vedtaget uanset flertal herfor i Rigsdagen skyldtes det modstand fra kultusministeren, der anførte, at efter at kirken ved grundloven var blevet folkekirke i stedet for statskirke, måtte bestræbelserne fremtidig gå ud på så meget som muligt at skille statens og kirkens sager ad. Dette sigte ville rime dårligt med en ophævelse af de gejstlige retter.

På baggrund heraf, men også fordi de gejstlige retter naturligt burde behandles i forbindelse med kirkens forfatningsspørgsmål, blev det udtrykkeligt henlagt til det Kirkelige Udvalg af 1903 at medtage de gejstlige retter under sine overvejelser, herunder såvel spørgsmålet om deres opretholdelse som om de regler, der burde være gældende for dem. Det Kirkelige Udvalg nedsatte et underudvalg herom med professor, dr.jur. Jul. Lassen som formand. Med udgangspunkt i en kritik, der i alt væsentligt svarer til den under pkt. 4.4. anførte, konkluderer underudvalget (4. samling, sp. 10-11): »Dette (altså kritikken) ville naturligvis ikke være afgørende for Spørgsmålet om deres Beståen eller Ikke-Beståen, når man i og for sig mente, at det var rigtigt at fastholde dem, men Underudvalget er enigt om, at der er ingen Grund dertil. Man har fundet, at det eneste, der kunne tale for noget særligt i folkekirkelige Sager, var et Sagkyndighedsspørgsmål, og dette Sagkyndighedselement, man så kunde og måtte ønske at få med,

kunde man allerbedst få ind ved at indordne det i de almindelige Retter, således at Sagen fulgte den almindelige Rettergang«. Om dette synspunkt var der enighed i Det Kirkelige Udvalg, hvis forslag herefter blev udformet efter følgende principper:

1) I forbindelse med påbegyndelse af strafferetlig undersøgelse imod en præst gives der meddelelse herom til biskoppen, der afgør om »der på grund af Sagens Beskaffenhed som Embedsforsøelse eller på Grund af dens Berøring med pågældendes Embedsførelse, Lære eller Levned bør finde folkekirkelig Medvirken sted ved dens Behandling og Pådømmelse.« Hvis biskoppen mener det, gør han indstilling herom til Kirkeministeriet. Der er i denne bestemmelse tale om almindelige strafferetlige forundersøgelser, der ikke specielt vedrører »embedet«, men udmærket kan gøre det efter reglerne om forbrydelse i offentlig stilling og hverv, og i alle tilfælde vil berøre præstens levned.

2) Tiltale til embedsfortabelse på grund af overtrædelse af »Pligter i Henseende til Lære eller Levned« rejses af biskoppen eller ministeriet. I disse sager - hvor der altså ikke er tale om tiltale til strafs idømmelse - skal der være folkekirkelig medvirken.

3) Sagerne behandles ved de almindelige domstole, d.v.s. underretterne (i København ved Københavns Kriminal- og Politiret) efter de for disse almindeligt gældende retsplejeregler.

4) Hvor »folkekirkelig« medvirken skulle finde sted, skulle denne bestå af en provst og en præst. Ved valg blandt præster og provster i stifterne opstilles en liste over emner, og retten skulle ved lodtrækning afgøre, hvilke af de på listen anførte som skulle medvirke i den konkrete sag. (Underretterne foreslås, når der er gejstlig medvirken benævnt provsteretter).

5) Provsterettens afgørelse ankes direkte til Højesteret.

Det var længe genstand for overvejelse, hvorledes man skulle stille sig med hensyn til en præsts nægtelse af at foretage en kirkelig handling for et menighedsmedlem, når nægtelsen havde samvittighedsgrund. Spørgsmålet bortfaldt, da kommissionens forfatningsudkast fik følgende bestemmelse: »Mener en Præst efter Forhandling med Menighedsråd og Biskop af Samvittighedsgrunde at burde nægte Foretagelsen af en kirkelig Handling for et Menighedsmedlem, kan Tiltale imod Præsten ikke finde Sted på Grundlag af den skete Nægtelse alene, men kun, naar hans Embedsførelse iøvrigt giver Anledning dertil«.

I rigsdagssamlingen 1912-13 fremsatte kultusministeren forslag til lov om behandlingen af folkekirkelige retssager, der i alt væsentligt følger kommissionsforslaget. Ligesom dette, var lovforslaget kædet sammen med bestemmelser om, hvorledes en præst iøvrigt kunne af-

skediges - særligt i tilfælde af uoverensstemmelse med menigheden, jf. kapitel 3, afsn. 3.2.2.5.1.

Lovforslaget blev ikke vedtaget. Der var ganske vist enighed om, at de hidtidige gejstlige retter var forældede på enhver måde og uheldige. Derimod var der ikke enighed om, hvorvidt en retslig behandling overhovedet skulle opretholdes. En ordfører citerer med tilslutning folketingets udvalgsbetænkning fra 1903 vedrørende retsplejeloven:

»Hvad de gejstlige Retter angaar, da har der i Udvalget ikke været megen Tvivl om, at dette er en forældet Indretning, selv til Behandling af Sager om »gejstlige Embedsmænds Pligter og Forhold i Embedsførelse«, hvilke Sager helt fyldestgørende kunde afgøres dels ad Forvaltningsvej ved Vejledning eller Tilrettevisning af Foresatte eller ved Fjernelse fra eller Berøvelse af Embede, dels ad almindelig Retsvej, og endnu mindre Grund synes der at være til at bevare gejstlige Retter til Behandling af Skolelærersager.«

Dermed var sagen kørt fast og videre udvikling er ikke sket.

4.1.2 Tjenestemandssystemets udvikling.

Medens de i afsnit 4.1.1. omtalte bestræbelser ikke har givet resultat, ser det anderledes ud på tjenestemandsløvgivningens område, hvor gradvis et af de gejstlige retter uafhængigt disciplinærsystem er opbygget.

Allerede ved lov nr. 543 af 4. oktober 1919 om folkekirkens tjenestemænd uden for København og Frederiksberg m.v. (§§ 49-50), fastlægges de disciplinære straffe for tjenestlig forseelse til advarsel, irettesættelse, bøde eller afskedigelse. Endvidere bestemmes det, at en præst, imod hvem disciplinær undersøgelse for tjenestlig forseelse er indledet, har ret til at forlange undersøgelsen henvist til provsteretten, samt **at bøde** over 10 kr. ikke kan anvendes, forinden sagen har været undersøgt ved provsteretten, medmindre uforbeholden skriftlig tilståelse foreligger.

Bestemmelser af tilsvarende indhold optages i de senere lønningslove for folkekirken, senest i §§ 64-65 i lov nr. 418 af 12. juli 1946 om folkekirkens lønningsvæsen uden for København og Frederiksberg m.v. De særlige lønningslove for København og Frederiksberg henviser til disse bestemmelser, der således fandt tilsvarende anvendelse på præsterne i København og på Frederiksberg (hvorledes det så lod sig gøre, da der ikke fandtes provsteretter i København).

I 3. betænkning afgivet af Lønningskommissionen af 1954 (nr. 198/1958) bemærkes til disse bestemmelser (side 66):

»Fra præsteforeningens side har der i forbindelse med denne bestemmelse været rejst spørgsmål om at søge gennemført en revision af de regler, der gælder for provsteretternes virksomhed. Endvidere har

præsteforeningen foreslået, at den gældende bestemmelse suppleres med dele af de i § 17 i lov om statens tjenestemænd indeholdte regler.

Med hensyn til spørgsmålet om en revision af de om provsteretterne gældende regler skal kommissionen udtale, at det muligt bør overvejes, om de hidtil gældende regler i et vist omfang bør søges ændret under hensyn til den stedfundne udvikling, men at kommissionen må anse det for betænkeligt for en lønningskommission at stille forslag til løsning af et så kompliceret spørgsmål, der kun i ringe grad er af lønningsmæssig karakter. Kommissionen skal derfor nøjes med under denne form at fremdrage spørgsmålet.

Kommissionen kan derimod tiltræde, at de for statens tjenestemænd gældende regler, for så vidt de vil kunne have praktisk betydning for folkekirkens tjenestemænd overføres til nærværende lov.«

Endvidere udtales (side 66-67):

»Ifølge den gældende bestemmelse kan der som disciplinær straf for tjenestlig forseelse anvendes advarsel eller irettesættelse, bøde, der dog ikke må overstige 1/2 måneds løn, eller afskedigelse. Bøde over 10 kr. vil, hvis der ikke foreligger tilståelse, ikke kunne anvendes, forinden sagen har været undersøgt ved en provsteret.

Kommissionen finder bestemmelsens formulering uheldig allerede derved, at den fordrer sagen undersøgt ved en provsteret, når der anvendes bøder over 10 kr., men derimod ikke når der finder afskedigelse sted.

Da kommissionen endvidere må finde, at de for statens tjenestemænd gældende regler bør overføres til præstelønningsloven med de ændringer, der følger af de særlige forhold, skal man foreslå, ... «

Kommissionens fortolkning af de dagældende bestemmelser, hvorefter afskedigelse på grund af tjenstlige forseelser skulle have kunnet finde sted uden undersøgelse ved provsteret (eller tjenstligt forhør iøvrigt, der jo ikke var hjemlet for præster), forekommer for vidtgående. Det er mere sandsynligt, at de hidtidige regler forudsatte retstilstanden forinden de egentlige lønningslove.

Kommissionens overvejelser resulterede imidlertid i bestemmelserne i §§ 10-11 i lov nr. 155 af 7. juni 1958 om folkekirkens lønningsvæsen m.v. Det væsentlige nye i disse bestemmelser er, at de giver mulighed for sædvanligt tjenstligt forhør over præster, hvis disse ikke forlanger sagen henvist til provsteret, og at det anføres udtrykkeligt, at afsked som disciplinærstraf ikke kan finde sted, når tjenesteforseelser ikke er fastslået ved dom, medmindre forhør enten ved provsteretten eller efter statstjenestemændsreglerne har fundet sted.

Ved sammensmeltningen i 1969 af folkekirkens tjenestemandsregler med statens videreførtes særordningen for folkekirkens præster ved tjenestemandslovens § 44:

»§ 44. Adgangen til at indbringe disciplinærsager for de gejstlige domstole berøres ikke af reglerne i denne lov.

Stk. 2. En præst, imod hvem disciplinær undersøgelse er indledt i medfør af § 20, har ret til at forlange undersøgelsen henvist til provsteretten, jf. herved bestemmelsen i lov om rettens pleje § 21, stk. 2.

Stk. 3. En tjenestemand, der er tiltalt for provsteretten, er berettiget til at møde med forsvarer ved retten. Såfremt han ikke selv antager en forsvarer, træffer retten bestemmelse om, hvorvidt en sådan skal beskikkes. Bestemmelsen i § 23 finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Ved anvendelsen af § 22, stk. 4, og §§ 23-24 sidestilles undersøgelse ved provsteret med tjenstligt forhør.«

Sanktionsbestemmelsen i tjenestemandslovens § 24 er i princippet uændret fra tidligere:

»§ 24. Som disciplinær straf for tjenstlig forseelse kan anvendes advarsel eller irettesættelse, bøde, der dog ikke må overstige 1/2 måneds løn, overførelse til andet arbejde eller andet arbejdssted eller til anden stilling inden eller uden for ansættelsesområdet, degradation - herunder nedrykning med ét eller flere løntrin inden for samme lønramme - eller afsked. Bøde over 1/25 af månedslønnen og overførelse til andet arbejde kan ikke anvendes, inden forhør er afholdt i overensstemmelse med §§ 20-22, medmindre der foreligger en uforbeholden skriftlig tilståelse, i hvilken tjenestemanden vedgår de faktiske omstændigheder i det påsigtede forhold og erkender sig skyldig i en tjensteforseelse. Overførelse til andet arbejdssted eller til anden stilling inden eller uden for ansættelsesområdet, degradation eller afsked som straf for tjensteforseelser kan, når forholdet ikke er fastslået ved dom, aldrig finde sted uden efter afholdt tjenstligt forhør. Ikendte bøder kan indeholdes i lønnen.«

Der har ikke i forbindelse med den fælles tjenestemandslovgivnings fødsel fundet nogen selvstændig overvejelse sted af hensigtsmæssigheden i at bevare de gejstlige retter.

4.2. Gældende ret.

Gældende ret kan herefter beskrives således:

Gejstlige tjenestemænd er undergivet de almindelige regler i tjenestemandslovens kap. 4 om suspension, disciplinærfølgning og injuriessøgsmål.

En gejstlig tjenestemand, der indberettes for en tjensteforseelse, skal have lejlighed til at udtale sig om sagens faktiske omstændigheder, jf. § 20, stk. 1. Må det derefter antages, sagen kan slutte med tjenstemandens afsked, skal en disciplinær undersøgelse foretages, jf. § 24. Tilsvarende gælder, hvis der må forventes idømt tjenstemanden en

bøde på over 1/25 af månedslønnen, medmindre tjenestemanden anerkender sagens faktiske omstændigheder, og at tjenstlig forseelse derved er udvist.

Tjenstligt forhør skal afholdes, såfremt sanktionen forventes at blive degradation eller forflyttelse, men disse sanktionsformer er ikke praktisk anvendelig for præster. Degradation kunne dog forekomme for provster, såfremt tjensteforseelsen lå i udøvelsen af provstegerningen.

En tjenstlig undersøgelse imod en gejstlig tjenestemand følger de sædvanlige retningslinier i tjenstemandslovens §§ 20-22. Herefter skal kirkeministeren udpege en forhørsleder. Efter praksis vil ministeren overlade udpegelsen til præsidenten for vedkommende landsret eller til Københavns Byrets præsident, for så vidt tjenestemanden gør tjeneste i København.

Ved særbestemmelsen i tjenstemandslovens § 44, stk. 2, er der imidlertid givet en præst, imod hvem disciplinær undersøgelse er indledt, ret til at forlange undersøgelsen henvist til en provsteret. Det siges ikke, på hvilket stadium af den disciplinære undersøgelse kravet om provsteret skal fremsættes, men det må i hvert fald antages, at kravet kan fremsættes så sent som første forhørsdag, inden forhørrets begyndelse.

Også kirkeministeren kan fra sagens start bestemme, at den disciplinære undersøgelse skal foregå ved provsteret, jf. § 44, stk. 1.

4.3. De gejstlige retter og procedurereglerne ved disse.

En særlig gejstlig jurisdiktion opretholdtes ved reformationen, og regler herom blev allerede fastsat ved kirkeordinansen. Reglerne videreførtes i Danske Lov fra 1683, jf. D.L. 1-2-15, 1-6-8 og 1-6-18. Ved retsplejereformen af 1916 blev der (i retsplejelovens § 1, stk. 2) opretholdt bestemmelse om, at gejstlige retter ikke omfattes af loven.

I København trådte særlige kommissionsdomstole i stedet for provsteretter. Efter at grundloven af 1953 i § 61 foreskrev, at særdomstole med dømmende myndighed ikke kan nedsættes, er denne mulighed ikke mere til stede. Gejstlige retter findes derfor ikke i København.

De gejstlige retter er provsteretten og landemoderetten. Fra sidstnævnte er der ankemulighed for Højesteret.

4.3.1 Provsteretten.

Sammensætning

Provsteretten består af provsten og retskredsens dommer, jf. forordning af 5. december 1806. Er der i retskredsen både civil- og kriminaldommer, er det kriminaldommeren, der tager sæde i provsteretten. Hvis sagen angår provsten, skal biskoppen beskikke en anden provst som medlem af retten. Tilsvarende forholdes, såfremt den stedlige provst er inhabil.

Saglig kompetence

Ved provsteret behandles sager, der angår »gejstlige embedsmænds pligter og forhold i embedsførelsen« (forordning af 5. december 1806 §4).

Ifølge retsplejelovens § 21 kan Kongen i sager, »i hvilke der foreligger sigtelse for overtrædelse af den borgerlige lovgivning, og tillige forhold, der vedrører sigtedes stilling som gejstlig embedsmand« bestemme, at sagen som helhed skal undersøges og påkendes enten ved gejstlig eller borgerlig ret. I tilfælde, hvor afgørelsen falder ud til, at sagen behandles ved de almindelige domstole, kan Kongen tilforordre disse domstole gejstlige medlemmer som meddommere.

Ved provsteretterne kan behandles sager vedrørende præster, provster samt »degne«. Ved degne forstås i dag kirkefunktionærer i almindelighed (kordegne, kirketjenere, organister m.fl.).

Provsterettens kompetence vil afhænge af, om den er nedsat med henblik på en undersøgelse af en sag eller med det formål tillige at afsige dom i sagen.

Nedsættelse af provsteret

Provsteret nedsættes af biskoppen eller af kirkeministeren. Såfremt sagen vedrører lærespørgsmål, eller sagens omstændigheder i øvrigt taler derfor, bør biskoppen, inden provsteret nedsættes, indhente kirkeministerens udtalelse (reskript af 18. oktober 1743). I adskillige årtier har provsteret kun været nedsat efter sagens forelæggelse for Kirkeministeriet. Dette skyldes den nære sammenhæng med de almindelige disciplinærregler, der alene administreres af kirkeministeren.

Efter tjenestemandslovens § 44, stk. 2, kan en præst forlange, at en undersøgelse, der er indledt ved en forhørsleder, henvises til provsteretten. Derimod har præsten ikke krav på at blive tiltalt for provsteretten, eller med andre ord at provsteretten skal pådømme sagen. Dette er alene ministerens afgørelse (eller biskoppens, såfremt provsteretten nedsættes af ham).

Procesmåden

Den omstændighed, at retsplejeloven efter sin egen bestemmelse ikke finder anvendelse på gejstlige retter, betyder, at det er de før retsplejeloven af 1916 gældende retsplejeregler, som skal anvendes på procesformen ved provsteretterne.

Dommeren og provsten tager sæde i provsteretten efter deres rang (forordning af 5. december 1806 § 5). D.v.s. at dommeren i almindelighed vil være rettens formand. I overensstemmelse hermed vil det også være hans stemme, der gør udslaget, hvis der er uenighed mellem dommerne. Formanden - altså i almindelighed den juridiske dommer - leder processen (undersøgelsen) og foretager afhøring af part og vidner.

Retten udfærdiger selv stævninger. I sager, hvor tiltale rejses, får stævningen af den tiltalte præst tillige karakter af anklageskrift.

I provsteretssager, hvor tiltale er rejst, er tiltalte berettiget til at møde med forsvarer, jf. tjenestemandsløvens § 44, stk. 3. Det er tillige godkendt, at en præst kan møde med forsvarer (bisidder) i provsteretssager, der ikke medfører tiltalerejsning. Med hensyn til afholdelse af udgifter til forsvarer (bisidder) gælder tjenestemandsløvens § 23, hvorefter ministeren under hensyntagen til sagens udfald og omstændighederne i øvrigt afgør, om udgiften til forsvarer (bisidder) skal godtgøres helt eller delvis.

Retsbogstilførsel sker enten til en særlig protokol (den gejstlige justits-protokol) eller til den sædvanlige retsbog (reskript af 30. september 1807 smh.m. kancelliskrivelse af 7. juni 1808). Retten afholdes i almindelighed i retskredsens sædvanlige retslokale, men kan afholdes andet passende sted. Retsmøderne afholdes for lukkede døre. Nogle provsteretter har dog anset sig for kompetente til at åbne dørene, når tjenestemanden ønskede det, hvilket nu er i samklang med tjenestemandsløvens § 21, stk. 7.

Vidner har ikke pligt til at afgive forklaring ved provsteret, men kan kræve, at afhøring finder sted ved deres almindelige værneting. Hvis et vidne er villigt til at afgive forklaring for provsteretten, er retten ifølge praksis berettiget til at modtage vidneudsagnet. Egentlig er processmåden ved provsteret i det hele skriftlig. Urigtig vidneforklaring for provsteret kan (formentlig) straffes.

4.3.2. Landemoderetten.

Provsterettens domme kan indankes for landemoderetten. Der gælder ingen særlig ankefrist, hvorfor en domfældt, der ønsker at anke, må tilkendegive dette i forbindelse med dommens forkyndelse for ham. Beslutning om anke kan endvidere tages af biskoppen og kirkeministeren.

Landemoderetten består af stiftamtmanden og biskoppen med domprovsten som protokolfører og to provster eller præster som vidner. Hvis biskoppen må vige sædet, indtræder domprovsten som medlem. Hvervet som protokolfører overtages i så fald af en af præsterne i stiftsbyen. Stiftamtmanden er formand for retten (kancellicirkulære af 10. december 1822).

Ankestævning udfærdiges af stiftamtmanden og biskoppen i forening. Efter hidtidige regler beskikkes aktor og defensor for landemoderetten af stiftamtmanden, men den ændrede ordning ved provsteretten, hvorefter det er retten, der, såfremt den tiltalte ikke selv møder med forsvarer, beskikker forsvarer, gør det nærliggende at analogisere hertil ved beskikkelse af defensor ved landemoderetten. Proceduren er skriftlig.

4.3.3. Højesteret.

Landemoderettens domme kan indankes for Højesteret efter samme

regler, som gælder for indankning af provsterettens domme for landemoderetten. Højesteret udfærdiger stævning til tiltalte og defensor. Aktor og defensor beskikkes af Justitsministeriet (forordning af 7. juni 1760). Proceduren ved Højesteret er mundtlig.

4.4. Kritik af de gejstlige retter.

Kritikken imod de gejstlige retter er omfattende og relevant.

Provsteretterne er i henseende til sammensætning i afgjort strid med nutidig retsbevidsthed ved at placere den provst, der har taget administrativ stilling i sagen, i den domstol, der efterfølgende skal fælde domme. Man har i praksis i de senere årtier søgt at undgå dette stødende forhold ved at beskikke en anden provst end stedets provst, men også denne fremgangsmåde er kritisabel derved, at den gejstlige dommer altså vælges for den konkrete sag af »anklagemyndigheden«.

Den skriftlige procedure ved provsteretten, der forudsætter vidneafhøringer ved anden ret, er uacceptabel i sager, der i væsentlig grad drejer sig om at fastslå faktum. Selv om man i praksis har tillempt sig, savner denne udvikling et så væsentligt grundlag som vidnepligt. Endvidere vil provsterettens formand, der er vant til en kontradiktorsk retspleje, være uvant med forhørslederens rolle. Dette - og den omstændighed, at kun bisidder for tjenestemanden er foreskrevet - vanskeliggør tillige vidnernes situation.

Det er kritiseret, at provsteretterne ikke indeholder nogen retsgaranti for præsterne. Det er som foran anført kirkeministeren, der afgør, om provsteretten skal have undersøgende eller dømmende kompetence. D.v.s. at kirkeministeren kan vælge - og i praksis almindeligvis har valgt - blot at lade provsteretsundersøgelser træde i stedet for tjenstligt forhør, jf. at undersøgelse ved provsteret ved tjenstemandsloven § 44, stk. 4, er ligestillet med tjenstligt forhør ved fastsættelse af disciplinær straf (herunder afsked) efter tjenstemandslovens § 24.

Kritikken imod landemoderetterne er ikke mindre alvorlig. Sammensætningen af retten af en administrativ embedsmand (stiftamtmanden) og af den biskop, der enten selv har rejst tiltalen imod præsten eller dog har indstillet tiltale rejst, ligger fjernt fra nutidige retsgarantier. Endvidere kan samme indvendinger rettes imod procesmåden ved landemoderet, som foran er angivet vedrørende provsteretterne.

Hertil skal føjes et yderligere forhold, nemlig at de gejstlige sager behandles som straffesager. Dette har navnlig vist sig af afgørende betydning, hvor sagerne drejede sig om afvigelser fra folkekirkens lære. Til illustration heraf skal nævnes et par »læresager«.

Den første af disse - »Iversen-sagen« - refereret i HRT 1903, 309 - omhandlede det forhold, at en præst havde nægtet at vie et par under henvisning til, at brudgommen var fraskilt, og at parret allerede inden skilsmissen havde stået i »utugtigt forhold« til hinanden, jf. DL

3-16-8, der først ophævedes ved ægteskabsloven af 1922. Kirkeministeren gav præsten pålæg om at foretage vielsen, hvad han fortsat nægtede. Højesteret frifandt præsten. Under hensyn til indholdet af præsteløftet og til, at folkekirkens stilling tilsagen var uklar, fandt Højesteret det for betænkeligt at anse præstens vægring ved at opfylde pålægget som en *forsætlig* krænkelse af hans embedspligt, og der ville derfor ikke kunne pålægges ham strafansvar. Det kan bemærkes, at kommissionsdomstolens afgørelse (sognepræsten var ansat i København) var gået præsten imod.

»Berthelsen-sagen«, HRT 1906, 606 - omhandler en præsts nægtelse af at anerkende en person som fadder under hensyn til, at den pågældende ikke stod på folkekirkens grund. Sagen gav selv myndighederne så megen tvivl, at man tilbagetrak et præsten givet pålæg om at acceptere den foreslåede fadder. Det kan derfor ikke undre, at Højesteret frifandt. Da der ikke efter pålæggets tilbagetrækning forelå mulighed for straf for lydighedsnægtelse, og forholdet ikke kunne henføres under anden straffebestemmelse, måtte præsten frifindes.

Endelig skal nævnes Arboe Rasmussen-sagen, UFR 1916, 627. Sagen drejede sig om, hvorvidt Arboe Rasmussen gennem forskellige mundtlige og skriftlige udtalelser var kommet i afgørende modstrid med folkekirkens lære. Dette fandt landemoderetten, men Højesteret frifandt og bemærker: »Højesteret finder det nu ikke nødvendigt at træffe en afgørelse af dette spørgsmål (Arboe Rasmussens meningers overensstemmelse med folkekirkens lære), idet nærværende sag alene drejer sig om, hvorvidt tiltalte er strafskyldig. Da han nemlig efter det foreliggende må antages at have været i begrundet god tro med hensyn til berettigelse til at fremkomme med udtalelserne, vil han som følge heraf være at frifinde.«

Siden har ingen læresager fundet deres afgørelse ved domstolene. Dette er i og for sig ikke underligt. Man må bemærke sig tre forhold:

1. De gejstlige sager er straffesager - ikke disciplinærsager.
2. Derved får spørgsmålet om god tro en betydning, som det ikke vil have i en almindelig disciplinærsag.
3. Det må forventes, at alle afgørelser i læresager derfor vil være frifindende, medmindre forholdene er meget klare f.eks. derved, at samstemmende erklæringer foreligger fra alle landets biskopper (smh. dommen HRT 1908,284).

4.5. Udvalgets overvejelser og forslag.

regler Udgangspunktet for underudvalgets overvejelser har været, at særlige regler for præster på dette som på andre områder kun bør bevares, såfremt de er rimeligt begrundet i præstestillingens egenart. Dette udgangspunkt er yderligere underbygget af den omfattende og væsentlige kritik, der kan rettes imod reglerne om de gejstlige retter i deres nuværende udformning.

Præster er nu omfattet fuldt ud af de almindelige ansættelsesvilkår for tjenestemænd, herunder reglerne om disciplinærforfølgning i tjenestemandsløvens kap. 4.

Disse regler giver præster rimelig betryggelse imod vilkårlige disciplinærsanktioner, og der ses ikke nogen overbevisende grund til for denne tjenestemandsggruppe at opretholde særregler for disciplinærforfølgning. Dette gælder tillige med hensyn til straffesager for overtrædelse af den borgerlige lovgivning, herunder bestemmelserne om forbrydelser i offentlig tjeneste og hverv (straffeløvens kap. 16).

Kun for forseelser på et enkelt område stiller sagen sig anderledes. Der sigtes hermed til påståede forseelser imod folkekirkenes bekendelsesgrundlag (lære), hvadenten dette sker under præstens forkyndelse i snævrere forstand (prædikenen) eller på anden måde (foredrag, bogudgivelse eller lign.). Folkekirken har en selvstændig, vital interesse i, at kirkens forkyndelse sikres frihed i forhold til de administrative (folkekirkelige og statslige) myndigheder. Heri kan ligge en forudsætning for bevarelse af den nuværende folkekirkeordning.

Konstatering af, hvorvidt en præst har forbrudt sig imod folkekirkenes lære, kan (medmindre der foreligger en ganske åbenbar situation) kun ske ved et fagligt skøn (fagskøn). Et sådant skøn kan - hvad der ligger i begrebet - kun foretages af sagkyndige, d.v.s. andre teologer, der må anses for særligt kyndige i teologien.

Fagskøn må altså forudsættes foretaget i alle tilfælde, uanset hvilken myndighed der afgør sagen. Allerede i biskoppernes løbende tilsyn med præsterne udøves fagskøn og træffes afgørelse - udtrykkelig eller stiltiende - på grundlag heraf. Problemet opstår først, når forholdene udvikler sig til en egentlig disciplinærsag. Hvilken myndighed bør i disse sager vurdere fagskønnetts udfald eller eventuelt flere divergerende fagskønns vægt i forhold til hinanden? Hvilken myndighed skal udmåle eventuel disciplinær sanktion?

Efter tjenestemandsløvens disciplinærregler ville det være kirkeministeren, der i sidste ende skulle vægte fagskønnet (skønnene) og pålægge disciplinærsanktion. Kirkeministeren kan til støtte for sin afgørelse anmode om forhørslederens indstilling (tjenestemandsløvens §21, stk. 6). Da ministeriets forvaltning skal være saglig og ikke begrundes i sagen uvedkommende omstændigheder, må den i tjenestemandsløven anviste fremgangsmåde anses for fuldt ud betryggende for præsten, der vil have adgang til under det tjenstlige forhør at fremlægge de responsa, som han eller hun måtte ønske. Hertil kommer, at den afgørelse, som ministeriet træffer, kan prøves ved de almindelige domstole.

Da friheden i forhold til de administrative myndigheder i spørgsmål om læren imidlertid er vital for folkekirken, vil det - uanset at muligheden for overgreb er minimal - dog være ønskeligt for bevarelsen af

forholdet mellem stat og kirke at henlægge afgørelsen af læresager til en uvildig instans, nemlig domstolene. Der sikres derved kirkens forkyndelse en uafhængighed af de administrative myndigheder, som er videregående end den i dag eksisterende. Vel kan en præst, imod hvem en tjenstlig undersøgelse er indledt, efter tjenestemandslovens § 44 forlange undersøgelsen henvist til provsteretten, men det er som tidligere nævnt kirkeministeren, der afgør, om sagen skal finde sin afgørelse ved provsteretten, eller om denne kun skal foretage en undersøgelse af sagen.

Kritikken imod de gejstlige retter, jf. pkt. 4.4., er efter udvalgets opfattelse så omfattende og dybtgående, at de bør ophæves, og læresagers afgørelse i stedet henlægges til de almindelige domstole. Derved opnås tillige, at sagernes karakter af disciplinærsager og ikke straffesager kan fastholdes. Fordelen ved provsteretten - nemlig medvirken af særlig sagkundskab i form af den gejstlige meddommer*) - vil kunne fastholdes gennem forskrift om, af de almindelige domstole i disse sager tiltrædes af gejstlige medlemmer.

Adgangen til fagskøn under læresager i form enten af responsa eller vidneforklaring må reguleres efter de almindelige for domstolene gældende procesregler. Udvalget finder ingen anledning til at foreslå oprettet et specielt lærenævn, som der består i flere andre - også nordiske - lande, men anser det tværtimod som en fordel, at bevisførelsen kan afpasses efter den enkelte sags karakter.

Der vil naturligvis forekomme vanskeligheder i afgrænsningen af, hvad der er læresager. Den omstændighed, at der i en sag af tilsynsmyndigheden er udstedt et pålæg, og sagen derfor fremtræder som lydighedsnægtelse, vil ikke kunne bringe sagen ud af læresagernes kreds, hvis det underliggende forhold vedrører læren.

Overskridelse af de rammer, der gælder for ytringsfriheden fra prædikestolen, vil i almindelighed ikke være læresager, men grænsetilfælde kan forekomme. Tilsvarende kan siges om overtrædelse af autoriserede ritualer.

Et særligt problem kan opstå ved en præsts nægtelse af samvittighedsgrunde af at foretage en kirkelig handling, som han/hun er anmodet om at foretage for et menighedsmedlem. Forfatningskommissionen af 1903 mente ikke, at dette spørgsmål egnede sig for domstolsafgørelse og begrundede dette nærmest i en hensyntagen til præstens samvittighed. Hvis præstens nægtelse og præstens adfærd iøvrigt medførte en tillidskrise mellem præst og menighed, måtte præsten fjernes fra stillingen efter andet retsgrundlag.

Nærværende udvalg er tilbøjelig til at indtage samme holdning omdend med andre præmisser. Det må erkendes, at nægtelse af at ud-

*) Se bl.a. dommer Peter Garde i »Fønix«, 11. årgang, 1987, side 274 ff.

føre en kirkelig handling kan have læremæssige undertoner, men det almindelige syn inden for folkekirken på præsternes forpligtelser i så henseende er formentlig så grundfæstet, at foreskrivelse af retsafgørelse i disse tilfælde vil være overflødig.

Det lader sig altså ikke gøre på forhånd at fastlægge en entydig afgrænsning af de sager, der kan henføres under lærespørgsmål. Det er derfor vigtigt at fastlægge proceduren ved afgørelsen af, om en sag skal indbringes for domstolene eller behandles som almindelig disciplinærsag ved forhørsleder. I denne forbindelse må man gøre sig klart, *at* indbringelse af læresager for domstolen skal ske ved Kirkeministeriets foranstaltning, og *at* domstolsbehandling sker i folkekirken - og ikke i vedkommende præsts interesse. Udvalget foreslår derfor, at det henskydes til kirkeministeren efter indstilling fra vedkommende biskop og forhandling med præsternes centralorganisation at træffe afgørelse af, om en disciplinærsag har sådanne læremæssige forudsætninger, at domstolsbehandling skal finde sted.

Udvalget er opmærksomt på, at det under den skitserede ordning vil kunne forekomme, at en præst, der er frifundet ved domstolene, alligevel må afskediges diskretionært, fordi hans forkyndelse er af en sådant art, at det ikke med rimelighed kan forlanges af menigheden, at den skal kunne affinde sig med den.

Læresager vil i det hele oftest forekomme, hvor tillidskløften mellem præst og menighed er blevet så stor, at den ikke kan heles. En afsked af denne grund, hvor beklagelig den end er, vil imidlertid sikre præsten retten til optjent egenpension og adgang til at søge anden præstestilling.

I overensstemmelse med det foran anførte indstiller udvalget:

a/der i ansættelsesloven optages sålydende bestemmelse:

»§ . Disciplinærfølgning af en tjenstemandsansat præst på grund af tjensteforseelse eller begået strafbart forhold foretages efter reglerne i kap. 4 i lov om tjenstemænd i staten, folkeskolen og folkekirken. Dog afgøres spørgsmål om en tjenstemandsansat præsts tilsidesættelse af folkekirkens bekendelsesgrundlag (lærespørgsmål) af domstolene, der kan idømme tjenstemanden disciplinære sanktioner inden for de rammer, der fastsættes af § 24 i lov om tjenstemænd i staten, folkeskolen og folkekirken.

Stk. 2. Kirkeministeren afgør efter indstilling fra biskoppen og forhandling med vedkommende centralorganisation om en sag efter stk. 1, 2. pkt., skal indledes. Kirkeministeren kan bestemme, at tjensteforseelser, der ikke er af den i stk. 1, 2. pkt., omtalte karakter, skal medinddrages under sagen.

at der i Retsplejeloven optages bestemmelse om, at byretterne ved behandling af sådanne sager i første instans tiltrædes af et gejstligt med-

lem og landsretten som ankeinstans af to gejstlige medlemmer. To medlemmer (Anker Honoré og Henning Rasmussen) foreslår retterne yderligere suppleret med et lægt medlem af folkekirken.

at disse sager behandles i strafferetsplejens form, samt

at gejstlige medlemmer udpeges af vedkommende landsrets præsident på grundlag af en fortegnelse, som udarbejdes af Kirkeministeriet med tilslutning af vedkommende centralorganisation.

KAPITEL 5

Biskopper

5.1 Ansættelse. Regler om ansættelse af biskopper findes i lov af 4. juni 1980 om udnævnelse af biskopper og om stiftsbåndsløsning. Overvejelse af reglerne i denne lov falder uden for udvalgets kommissorium.

5.2. Tjenestemandslovens særbestemmelser. Særbestemmelserne i tjenestemandslovens kap. 9 (bilag 6) omfatter også biskopper. Dette har dog ikke megen realitet i og med, at særbestemmelser og særordninger for biskopper eksisterer med et retsgrundlag, der er uafhængigt af tjenestemandsloven.

Et enkelt spørgsmål er det dog nødvendigt at tage op i konsekvens af udvalgets forslag om ophævelse af den gejstlige retspleje. Dermed ophæves nemlig tillige Højesteret som værneting for biskopper. Dette må i sig selv anses for ønskeligt, da Højesteret ikke kan anses for et egnet forum til at foretage en undersøgelse imod en biskop for embedsforsøelse, allerede fordi vidneførsel ikke kan finde sted. Hertil kommer det uacceptable i, at Højesteret bliver 1. instans og samtidig sidste instans, og anke derved afskåret.

Det er udvalgets opfattelse, at den for præster i kapitel 4 foreslåede ordning også - med tilpasning - er anvendelig for biskopper.

Udvalget foreslår derfor:

at biskopper, hvad angår forseelser i forhold til straffelovens bestemmelser, tiltales som andre borgere efter den almindelige strafferetspleje, også uanset om tiltalen indeholder forhold som kan henregnes under embedsforsøelser,

at reglerne i tjenestemandslovens kap. 4 om disciplinærfølgning følges ved tjenesteforsøelser, der ikke giver anledning til tiltalerejsning (idet det forudsættes, at forhørsleder udpeges af Højesterets præsident blandt Højesterets dommere), samt

at alene tjenesteforsøelser, der vedrører folkekirkens lære, undtages herfra.

Disse læresager bør behandles ved landsretten med ankemulighed til Højesteret, og således at landsretten ved behandlingen tiltrædes af to, af landsrettens præsident udpegede biskopper som meddommere.

Udkast til lov om ansættelse i stillinger i folkekirken

m.v.

Kapitel 1

UddannelseskraV

§ 1. I præstestilling i den danske folkekirke kan kun ansættes:

- 1) Personer, der har bestået teologisk kandidateksamen fra et dansk universitet,
- 2) personer, der har virket som præst i den grønlandske kirke, og som har bestået den af Landstinget i Grønland forordnede videregående uddannelse i kristendomskundskab, hvis de behersker det danske sprog og
- 3) personer, der i mindst 7 år har virket som præst for evangelisk-lutherske frimenigheder, der opfylder betingelserne for at få folkekirkens kirker overladt til brug, hvis biskoppen i det stift, hvor vedkommende senest har virket som frimenighedspræst, anbefaler dette.

§ 2. Kirkeministeren kan undtagelsesvis give en person, der ikke opfylder betingelserne i § 1, tilladelse til at søge præstestilling, såfremt den pågældende i fremtrædende grad har vist sig i besiddelse af egenskaber, der har væsentlig betydning for varetagelse af præstestilling.

Stk. 2. Tilladelse kan kun gives, hvis ansøgeren er fyldt 35 år og består en af kirkeministeren fastsat prøve.

§ 3. En person, der ikke opfylder betingelserne i § 1, kan ansættes i præstestilling efter bestemmelsen i § 12, såfremt dette tiltrædes af biskoppen.

Stk. 2. *Stk. 1* finder tilsvarende anvendelse ved ansættelse af præst for en valgmenighed, såfremt det vedtages på et menighedsmøde (generalforsamling) i valgmenigheden med et flertal på 2/3 af de afgivne stemmer.

§ 4. Præster ansat efter § 3 kan søge forflyttelse efter 7 års ansættelse som præst i folkekirken, såfremt dette anbefales af biskoppen i det stift, i hvilket præsten er ansat.

§ 5. Præstestilling for de tyske menigheder i Åbenrå, Sønderborg og Tønder samt ved Vor Frue kirke i Haderslev og ved Skt. Petri kirke i København kan tillige søges af personer, der har bestået teologisk kandidateksamen fra en tysk evangelisk-luthersk læreanstalt.

§ 6. Stilling som domprovst kan kun besættes med en person, der har bestået teologisk kandidateksamen fra et dansk universitet.

Kapitel 2

Ansættelse i præstestilling

§ 7. Menighedsråd medvirker ved ansættelse i stillinger som sognepræst efter reglerne i dette kapi-

tel. Dog medvirker menighedsråd ikke ved varig ansættelse i sognepræstestilling efter prøveansættelse i samme stilling*).

Stk. 2. Reglerne i dette kapitel finder ikke anvendelse på stillinger som sognepræst, der er forbundet med stilling som provst, værnspovst eller domprovst.

Stk. 3. Kirkeministeren fastsætter særlige regler om fremgangsmåden ved ansættelse i præstestillinger, der helt eller overvejende er oprettet med henblik på betjening af institutioner eller grupper af personer, for hvilke der ikke er oprettet menighedsråd.

Stk. 4. Kirkeministeren fastsætter endvidere særlige regler om fremgangsmåden ved ansættelse i præstestillinger for menigheder, for hvilke der er oprettet menighedsråd i medfør af § 3 i lov om menighedsråd.

§ 8. Et pastorats menighedsråd afgiver indstilling om ansættelse i ledige stillinger som sognepræst i pastoratet. Er en sognepræstestilling oprettet for flere pastorater, afgives indstilling af disse pastoraters menighedsråd.

Stk.2. Skal flere menighedsråd medvirke ved indstillingen efter stk. 1, afgives indstillingen i et fællesmøde. Kirkeministeren kan bestemme, at det af afstemningsresultatet skal fremgå, hvorledes stemmerne er faldet inden for hvert enkelt af de menighedsråd, der deltager i indstillingen.

Stk.3. Afstemningen er skriftlig og hemmelig. Menighedsrådenes fødte medlemmer samt valgte medlemmer, der er ansat under et eller flere menighedsråd i pastoratet, deltager ikke i indstillingsmøder og i de møder og forhandlinger, hvori indstillingen forberedes. Stedfortræder indkaldes for de valgte medlemmer, der efter denne bestemmelse er forhindret i at deltage i møder og forhandlinger.

Stk. 4. Kirkeministeren fastsætter nærmere regler om fremgangsmåden ved menighedsråds afgivelse af indstilling.

§ 9. Forinden indstilling afgives efter § 8, afholdes der et møde mellem biskoppen og menighedsrådet (menighedsrådene), hvorunder biskoppen orienterer om ansøgerne. Mødet berammes af biskoppen snarest muligt efter ansøgningsfristens udløb og ledes af biskoppen. Efter anmodning af et eller flere menighedsrådsmedlemmer, eller såfremt biskoppen anser det for ønskeligt, skal der afholdes yderligere et orienterende møde mellem biskop og menighedsråd.

§ 10. Kirkeministeren kan ikke ansætte en ansøger, som ikke er omfattet af menighedsrådets indstilling. Såfremt særlige omstændigheder foreligger, kan kirkeministeren bestemme, at genopslag af stillingen skal foretages, og fornyet indstilling finde sted.

Stk.2. En ansøger, som ved første afstemning på indstillingsmødet har opnået alle afgivne stemmer, skal udnævnes i stillingen. Er der i pastoratet ikke normeret andre stillinger som sognepræst, skal en ansøger, der har opnået 2/3 af de afgivne stemmer, ansættes.

Stk.3. Ved ansættelse i præstestillinger i pastorater med flere præstestillinger skal kirkeministeren tage hensyn til mindretal i pastoratet.

§ 11. Bestemmelserne i §§ 8-9 og § 10, stk. 1, finder tilsvarende anvendelse ved ansættelser af 1 års varighed eller mere af **hjelpepræst** med en beskæftigelsesgrad mindst svarende til halvtidsbeskæftigelse. Dette gælder dog ikke, såfremt hjelpepræstestillingen er oprettet med henblik på helt eller overvejende at betjene institutioner eller grupper af personer, for hvilke der ikke er oprettet menighedsråd.

§ 12. Hvis et pastorats menighedsråd skønner, at der i pastoratet er et udbredt ønske om, at en bestemt person ansættes i en ledig stilling i pastoratet, eller såfremt 20% af de stemmeberettigede medlemmer af folkekirken i pastoratet ansøger om ansættelse af en bestemt person i stillingen, kan kirkeministeren uanset bestemmelsen i § 10 imødekomme ønsket, hvis

1) ansøgning herom er kirkeministeren i hænde senest 14 dage efter ansøgnings fristens udløb, og
2) der ved afstemning på et efterfølgende menighedsråd for hele pastoratet afgives 2/3 af stemmerne for ansættelse af den pågældende.

* Et mindretal, der ikke kan gå ind for indførelse af **prøveansættelse** i præstestillinger, jf. afsnit 2.2.4., kan ikke tilslutte sig bestemmelsen i 2. pkt.

Stk.2. Menighedsmøde efter stk. 1 berammes og bekendtgøres af biskoppen, der ligeledes leder mødet. Biskoppen kan bestemme, at menighedsmødet deles i flere møder, såfremt forholdene begrundet det. Møderne skal i så fald afholdes samtidig. Biskoppen beskikker mødeleder for den del af menighedsmødet, som biskoppen ikke selv leder. Iøvrigt finder bestemmelsen i § 35 i lov om menighedsråd til svarende anvendelse.

Kapitel 3

Ansættelse i stillinger som provst*)

§ 13. Af de indkomne ansøgninger til en ledig stilling som provst udvælger biskoppen 3, som forelægges menighedsrådet (menighedsrådene) i det pastorat, hvortil provstestillingen er knyttet. Menighedsrådet (menighedsrådene) afgiver indstilling om disse 3 ansøgere i prioriteret rækkefølge. Biskoppen afgiver herefter sin indstilling ligeledes i prioriteret rækkefølge.

Stk.2. Kirkeministeren indstiller til kgl. udnævnelse en af de 3 indstillede ansøgere.

Stk.3. Reglerne i stk. 1-2 finder tilsvarende anvendelse ved ansættelse i stillinger som domprovst. Derimod finder bestemmelserne ikke anvendelse ved ansættelse i stillinger som værnspovst.

Kapitel 4

Særlige bestemmelser

§ 14. Til stillinger som sognepræst knyttes tjenestebolig. Kirkeministeren kan dog fastsætte undtagelser herfra.

§ 15. Efter bestemmelser fastsat af kirkeministeren kan en biskop efter indstilling fra vedkommende præst og menighedsråd tillade, at der antages medhjælp til konfirmandundervisning. Udgifterne herved afholdes af kirkekassen (præstegårdskassen).

§ 16. Kirkeministeren kan tillade, at der af fællesfonden (jf. kap. 2 i lov om folkekirkens økonomi) afholdes udgifter til det arbejde, der udføres af præster, som er omfattet af bestemmelsen i § 7, stk. 3.

§ 17. Disciplinærfølgning af en tjenstemandsansat præst på grund af tjensteforseelse eller begået strafbart forhold foretages efter reglerne i kap. 4 i lov om tjenstemænd i staten, folkeskolen og folkekirken. Dog afgøres spørgsmål om en tjenstemandsansat præsts tilsidesættelse af folkekirkens bekendelsesgrundlag (lærespørgsmål) af domstolene, der kan idømme tjenstemanden disciplinære sanktioner inden for de rammer, der fastsættes af § 24 i lov om tjenstemænd i staten, folkeskolen og folkekirken.

Stk. 2. Kirkeministeren afgør efter indstilling fra biskoppen og forhandling med vedkommendes centralorganisation om en sag efter stk. 1,2. pkt., skal indledes. Kirkeministeren kan bestemme, at tjensteforseelser, der ikke er af den i stk. 1, 2. pkt. omtalte karakter, skal medinddrages under sagen.

*) Et mindretal kan ikke gå ind for denne bestemmelse. Der henvises til mindretallets forslag i afsn. 1.3.1.

Kapitel 5

Ikrafttrædelsesbestemmelser

§ 18. Loven træder i kraft den ..... Samtidig ophæves

1).....

2).....

Sik.2. De hidtil gældende regler for ansættelse i præstestillinger ved Skt. Petri kirke i København forbliver i kraft.

Udkast til cirkulære om opslag af stillinger i folkekirken som præst og provst.

I henhold til § 5 i lov om tjenstemænd i staten, folkeskolen og folkekirken fastsættes følgende:

Offentligt opslag.

§ 1. Ansættelse i tjenstemandsstillinger som præst, provst, herunder domprovst og værnspovst, sker efter offentligt opslag.

Stk. 2. Offentligt opslag skal ligeledes finde sted, når en stilling som sognepræst skal betjenes midlertidigt ved konstitution, når det må forventes, at den midlertidige tjeneste vil strække sig over 3 måneder eller mere.

§ 2. Opslaget foretages ved avertering på en sådan måde, som Kirkeministeriet anser for bedst egnet til at bringe opslaget til kendskab for flest mulige ansøgere til stillingen.

§ 3. Når ansøgningsfristen er udløbet, udleverer Kirkeministeriet på begæring af ansøgere eller den tjenstemandsorganisation, hvis medlemmer er naturlige ansøgere til stillingen, en liste med oplysning om navnene på ansøgerne. Har en ansøger inden ansøgningsfristens udløb skriftligt anmodet om, at ansøgerlisten eller en del heraf ikke gengives offentligt, påføres ansøgerlisten oplysning herom. Offentlig gengivelse af ansøgerlisten eller dele heraf må i så fald ikke offentliggøres, og overtrædelse heraf straffes med bøde (lov om tjenstemænd i staten, folkeskolen og folkekirken § 5, stk. 5).

Undtagelse fra opslag.

§ 4. Opslag foretages ikke:

- 1) ved varig tjenstemandsansættelse efter forudgående ansættelse på prøve*), samt ved ansættelse af hjælpepræst i stilling som sognepræst, såfremt
- 2) stillingen som sognepræst oprettes til afløsning af hjælpepræstestillingen.

§ 5. Kirkeministeren kan bestemme, at opslag undlades:

- 1) ved en sognepræsts ansættelse i anden sognepræstestilling i samme pastorat,
- 2) ved stillingsbytte mellem to sognepræster, der begge har været ansat i mere end fem år i deres nuværende stilling, såfremt stillingsbyttet anbefales af vedkommende menighedsråd med et kvalificeret flertal på 2/3, samt
- 3) ved genansættelse i henhold til § 9 i lov om tjenstemandspension og § 12 i lov om tjenstemænd i staten, folkeskolen og folkekirken.

Opslagets indhold.

§ 6. Opslaget skal indeholde angivelse af

- 1) ansættelsesområde og tjenestested**)
- 2) stillingsbetegnelse,
- 3) lønramme og særlige tillæg, og
- 4) om der til stillingen er knyttet tjenestebolig.

§ 7. Opslaget skal indeholde angivelse af en frist, inden hvis udløb ansøgninger om stillingen skal være Kirkeministeriet eller, såfremt ansøgeren allerede er ansat i stilling i folkekirken, den nær-

*) Et mindretal kan ikke gå ind for ansættelse på prøve i præstestillinger, jf. afsn. 2.2.4., og kan derfor ikke tilslutte sig bestemmelsen.

**) Sammenhold hermed drøftelsen i afsn. 2.2.1.

mest foresatte myndighed i hænde. Ansøgningsfristen skal normalt være 3 uger, men kan af kirkeministeren nedsættes til 2 uger.

Stk. 2. Ansøgninger, som er indkommet efter ansøgningsfristens udløb, kan ikke tages i betragtning. Tilsvarende gælder, såfremt ansøgeren ikke opfylder uddannelseskra­vet.

Genopslag.

§ 8. Stillingen opslås på ny, hvis kirkeministeren skønner, at ingen af de ansøgere, der rettidigt har meldt sig til den opslåede stilling, er tilstrækkeligt egnet til stillingen, eller at man ved fornyet opslag kan fremskaffe ansøgning fra mere kvalificerede ansøgere.

Stk. 2. Genopslag skal indeholde oplysning om, at tidligere rettidigt indgivne ansøgninger vil blive taget i betragtning, medmindre de tilbagekaldes, eller ansøgeren er udnævnt i anden stilling.

Ikrafttrædelse.

§ 9. Cirkulæret træder i kraft den ...

Udkast til cirkulære om menighedsråds medvirken ved ansættelse i præstestillinger m.m.

I medfør af § 8, stk. 4, i lov om ansættelse i stillinger i folkekirken m.v. (ansættelsesloven) fastsættes følgende regler om menighedsråds medvirken ved ansættelse i præstestillinger i folkekirken:

Cirkulærets anvendelsesområde

§ 1. Reglerne i dette cirkulære finder anvendelse på stillinger som sognepræst bortset fra stillinger som sognepræst, der er forbundet med stilling som provst (herunder domprovst eller værnsprovst), jf. ansættelsesloven § 13.

Stk. 2. Reglerne i §§ 4-9 finder ikke anvendelse på præstestillinger, der helt eller overvejende er oprettet med henblik på betjening af institutioner eller grupper af personer, for hvilke der ikke er oprettet menighedsråd. På disse præstestillinger finder alene reglerne i §§ 2,3 samt 10-14 anvendelse, jf. ansættelseslovens § 7, stk. 3.

Stk. 3. Cirkulæret omfatter ikke præstestillinger for menigheder, for hvilke der er oprettet menighedsråd i henhold til menighedsrådslovens § 3, jf. ansættelseslovens § 7, stk. 4.

§ 2. Cirkulæret finder ikke anvendelse ved varig ansættelse efter prøveansættelse i samme stilling*).

§ 3. Ved ansættelser af 1 års varighed eller mere af hjælpepræster med en beskæftigelsesgrad mindst svarende til halvtidsbeskæftigelse finder bestemmelserne i dette cirkulære tilsvarende anvendelse.

Orienterende møde med biskoppen om ansøgningerne

§ 4. Efter udløbet af ansøgningsfristen sender Kirkeministeriet de indkomne ansøgninger til biskoppen, der videresender ansøgningerne til menighedsrådets formand. Skal flere menighedsråd medvirke ved ansættelsen, sendes de originale ansøgninger til formanden for hovedsognets menighedsråd og en kopi til de øvrige menighedsråds formænd. Samtidig berammer biskoppen et møde med menighedsrådet/menighedsrådene, der bør finde sted snarest muligt efter ansøgningernes fremsendelse.

Stk. 2. Efter modtagelsen af ansøgningerne giver menighedsrådets formand (menighedsrådenes formænd) straks de øvrige menighedsrådsmedlemmer lejlighed til at gennemse ansøgningerne.

Stk. 3. På det i stk. 1, sidste pkt., omtalte møde, der ledes af biskoppen, gennemgår biskoppen de indkomne ansøgninger, jf. ansættelseslovens § 9, og reglerne for stillingens besættelse.

§ 5. Såfremt et eller flere menighedsrådsmedlemmer anmoder derom, eller hvis biskoppen anser det for ønskeligt, afholdes der et yderligere orienterende møde, eventuelt i forbindelse med indstillingsmødet.

Indstillingsmødet

§ 6. Indstillingsmøde skal afholdes senest 6 uger efter, at formanden for menighedsrådet (formændene for menighedsrådene) har modtaget ansøgningerne. Denne frist kan forlænges af biskoppen, når særlige omstændigheder taler derfor.

*) Et mindretal, der ikke kan gå ind for prøveansættelse i præstestillinger, jf. afsn. 2.2.4., kan ikke tilslutte sig bestemmelsen

§ 7. Skal flere menighedsråd medvirke ved indstillingen, jf. ansættelseslovens § 8, stk. 1, afholdes indstillingsmødet som et fællesmøde for menighedsrådene. Fællesmødet ledes af formanden for hovedsognet. Består fællesmødet af menighedsråd fra flere pastorater, ledes mødet af formanden for den menighedsrådsreds, der har det største folketal.

Stk. 2. Stemmeafgivningen er skriftlig og hemmelig. Medvirker flere menighedsråd, og har kirkeministeren bestemt, at det af afstemningsresultatet skal fremgå, hvorledes stemmerne er faldet inden for hvert enkelt af menighedsrådene, jf. ansættelseslovens § 8, stk. 2, mærkes stemmesedlerne forinden udleveringen med vedkommende menighedsråds navn.

§ 8. Indstillingen skal omfatte de ansøgere, på hvilke der afgives stemmer ved første afstemning. Er der faldet stemmer på mere end 3 ansøgere, indstilles kun de 3 ansøgere, der har fået flest stemmer. Ved stemmelighed medtages dog alle, der efter stemmetal kan henregnes blandt disse.

Stk. 2. En ansøger, der ved første afstemning har fået over halvdelen af stemmerne, er dermed indstillet som nr. 1. Har ingen ansøger opnået dette stemmetal, foretages afstemning mellem de indstillede. Den ansøger, der ved denne afstemning opnår flest stemmer, indstilles som nr. 1. Har flere efter stemmetal adkomst til denne plads, indstilles de sideordnet.

Stk. 3. Derefter foretages ny afstemning mellem eventuelt øvrige ansøgere, som er omfattet af indstillingen. Den, der ved denne afstemning opnår flest stemmer, er dermed indstillet som nr. 2. Har flere efter stemmetal adkomst til denne plads, indstilles de sideordnet.

Stk. 4. Er der herefter fortsat en eller flere indstillede ansøgere tilbage, der ikke ved afstemningerne efter stk. 2-3 er udpeget som nr. 1 og 2, foretages ny afstemning om, hvem der skal indstilles som nr. 3. Sådant afstemning foretages, selvom der kun kan afgives stemme på én ansøger.

Stk. 5. Ved afslutningen af indstillingsmødet tilføres der menighedsrådets beslutningsprotokol en redegørelse for afstemningens resultater, og protokollatet underskrives af alle mødets deltagere. Umiddelbart efter mødets afslutning sender mødelederen sagens akter sammen med en udskrift af protokollatet til biskoppen gennem provsten.

Biskoppens indstilling

§ 9. Efter modtagelsen af protokollatet, jf. § 8, stk. 5, og provstens udtalelse afgiver biskoppen sin begrundede indstilling til kirkeministeren. Biskoppen skal herunder særligt ved ansættelse i præstestillinger i pastorater med flere præstestillinger udtale sig om, hvorvidt hensyntagen til mindretal i pastoratet er begrundet, jf. ansættelseslovens § 10, stk. 3.

Særlige præstestillinger

§ 10. Ansættelse i præstestillinger, der helt eller overvejende er oprettet med henblik på betjening af institutioner eller grupper af personer, for hvilke der ikke er oprettet menighedsråd, foretages af kirkeministeren efter indstilling fra biskoppen.

Stk. 2. Forinden biskoppen afgiver indstilling efter stk. 1, skal biskoppen gøre vedkommende institutions ledelse eller repræsentanter for den persongruppe, hvorom der er tale, bekendt med de ansøgninger, der er indkommet ved opslaget. For så vidt stillingen er oprettet som en sognepræste- eller hjælpepræstestilling i et pastorat, gøres ligeledes pastoratets menighedsråd bekendt med ansøgningerne. Samtidig berammes møder med henholdsvis institutionsledelse m.v. og menighedsrådet (menighedsrådene) til drøftelse af stillingens besættelse.

Stk. 3. Efter afholdelsen af de i stk. 2 omtalte møder afgiver institutionsledelsen m.v. og menighedsrådet (menighedsrådene) hver for sig skriftlige udtalelser til biskoppen om ansøgningerne. Biskoppen fremsender disse udtalelser til kirkeministeren tilligemed sin indstilling om ansættelse i stillingen.

Stk. 4. Kirkeministeren kan i det enkelte tilfælde, hvor forholdene taler for det, afvige fra den fremgangsmåde, der er fastsat i stk. 1-3.

Inhabilitet. Indkaldelse af stedfortræder

§ 11. Fødte medlemmer af menighedsrådet (menighedsrådene), d.v.s. præster (provst) og konstituerede præster samt valgte medlemmer, som er ansat under et af rådene, må ikke deltage i de i §§ 4-6

og § 10 omhandlede møder eller i for handlinger og møder iøvrigt vedrørende ansættelse i præstestilling i menighedsråds kredsen.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 er ikke til hinder for, at et menighedsråd kan orientere sig om de anskuelser, som menighedsråds kredsen's øvrige præster har med hensyn til den ledige stillings besættelse.

§ 12. Stedfortræder skal indkaldes for valgte medlemmer, der er udelukket fra at deltage i møder i forbindelse med præsteansættelse ved bestemmelsen i § 11, stk. 1, eller som iøvrigt er forhindret i at deltage i disse møder, jf. § 18, stk. 2, i lov om menighedsråd.

Særlige bestemmelser

§ 13. Såfremt formanden for et menighedsråd får forfald, varetager næstformanden de forpligtelser, der er tillagt formanden ved foranstående bestemmelser.

§ 14. Ansøgere, der af menighedsrådet (menighedsrådene) er anmodet om at prøveprædike eller bedt til en samtale, er berettiget til dækning af rejseudgifter efter de regler, der gælder for tjenestemænds tjenesterejser. Udgifterne afholdes af kirkekassen (præstegårdskassen).

Kirkeministeriet, den

Kirkeministeriets lovbekendtgørelse nr. 758 af 7. december 1987.

Bekendtgørelse af lov om menighedsråd

Herved bekendtgøres lov nr. 280 af 30. juni 1922 om menighedsråd, jf. lovbekendtgørelse nr. 136 af 15. april 1980, med de ændringer, der følger af lov nr. 212 af 25. maj 1983, lov nr. 616 af 21. december 1983, lov nr. 221 af 16. maj 1984 og lov nr. 645 af 19. december 1984.*)

Afsnit I

§§ 1-4. (Ophævet).

§ 5. Medlemmer af folkekirken er:

- 1) Personer, der er døbt i folkekirken.
- 2) Personer, der er døbt i et evangelisk-luthersk samfund uden for folkekirken, når de senere har sluttet sig til en menighed inden for denne. Er de døbt uden for riget, sker optagelse ved bosættelsen her i landet, medmindre de på den derom foreskrevne måde har anmeldt at ville stå uden for folkekirken.
- 3) Andre personer, som er døbt med den kristne dåb, og som enten efter bestemmelse af den eller dem, der har forældremyndigheden, opdrages i folkekirkens tro eller i en senere alder personligt har sluttet sig til en menighed i folkekirken.

Stk. 2. Nærmere regler for optagelse i og udtrædelse af folkekirken gives ved kongelig anordning.

Stk. 3. Medlemsforholdet ophører, når et medlem:

- 1) udtræder af folkekirken ved skriftlig anmeldelse på den ved kongelig anordning foreskrevne måde.
- 2) slutter sig til et trossamfund uden for folkekirkens orden eller på anden måde, såsom ved at lade sig gendøbe, stiller sig uden for denne.

Stk. 4. Børn under 15 år optages i og udmeldes af folkekirken på begæring af forældremyndighedens indehaver. For børn mellem 15 og 18 år kræves foruden barnets egen begæring samtykke fra forældremyndighedens indehaver.

§§ 6-13. (Ophævet).

Afsnit II

§ 14. (Ophævet).

§ 15, *stk. 1-5.* (Ophævet).

§ 15, *stk. 6.* Menighedsrådet kan ikke afgøre sager, der vedrører en kirkefunktionærs forhold, forinden den pågældende har haft lejlighed til at udtale sig i sagen.

§ 15, *stk. 7-9.* (Ophævet).

§§ 16-17. (Ophævet).

Afsnit III (Ophævet).

Afsnit IV

§ 33. Når et præsteembede bliver ledigt, skal det af Kirkeministeriet opslås med angivelse af, hvorledes det er aflønnet. Opslag skal foretages snarest muligt, men kan dog efter forud indhentet erklæring fra og forhandling med vedkommende menighedsråd udsættes, hvis særlige grunde taler derfor. Ansøgningsfristen skal som regel være 3 uger.

§ 34. Menighedsrådene medvirker efter §§ 39-42 ved besættelsen af alle præsteembeder med undtagelse af sognepræsteembederne ved Holmens og Garnisons kirker og Kastelskirken, alle i København, og domprovste- og provsteembeder. Ved besættelsen af domprovsteembeder finder reglerne i § 43 a anvendelse.

Stk. 2. Ved de embedsbesættelser, hvor menighedsråd ikke medvirker, indhentes biskoppens erklæring, forinden udnævnelse finder sted.

Stk. 3. For præsteembederne ved St. Petri kirke i København vedbliver fremdelse de denne menighed givne privilegier at gælde.

Stk. 4. Med hensyn til præsteembederne ved anstalter og stiftelser såvel som for særlige grupper af personer, for hvilke der ikke er oprettet menighedsråd, har det sit forblivende ved den hidtidige besættelses måde.

§§ 35-38. (Ophævet).

§ 39. Når et embede, ved hvis besættelse menighedsrådet har ret til at medvirke, er blevet ledigt, sender ministeriet snarest muligt efter ansøgningsfristens udløb alle de indkomne ansøgninger til vedkommende biskop. Biskoppen sender snarest muligt gennem provsten ansøgningerne til formanden for menighedsrådet eller, hvis sagen angår flere menighedsråd, til formanden for hovedsognets eller hovedkirkens menighedsråd, som derefter snarest giver de vedkommende adgang til at gennemgå ansøgningerne. Ved ansøgningernes fremsendelse træffer biskoppen foranstaltning til et møde af pastoratets menighedsråd mindst 3 og højst 4 uger, efter at ansøgningerne er kommet formanden i hænde. Biskoppen kan dog på menighedsrådets begæring indrømme ændringer i disse frister. Såfremt biskoppen måtte finde det ønskeligt, eller et eller flere menighedsrådsmedlemmer måtte fremsætte begæring derom, skal inden det i denne paragraf foreskrevne møde en orienterende forhandling mellem biskoppen og menighedsrådet finde sted.

§ 40. Ved det af biskoppen berammede møde, der ledes af biskoppen eller provsten på hans vegne, gennemgås ansøgningerne, men indstillingen til ministeriet foretages i et senere møde af menighedsrådet alene, der dog skal afholdes inden 48 timer efter det første mødes slutning. Afstemningen om, hvem der ønskes indstillet, og i hvilken orden de skal indstilles, sker på følgende måde:

Stk. 2. Afstemningen er skriftlig og hemmelig, og der må kun skrives én kandidats navn på hver stemmeseddel. Stemmeberettigede er kun de valgte medlemmer af menighedsrådet.

Stk. 3. Hvis der ved første afstemning falder stemmer på tre eller flere kandidater, indstilles altid de tre, som har flest stemmer. Er dette på grund af stemmelighed ikke afgjort, medtages i indstillingen alle de, som ved deres stemmetal har adkomst til de tre første pladser.

Stk. 4. Ved særskilt afstemning fastsættes den orden, hvori de således udpegede kandidater opføres på indstillingslisten, dog således, at den, der allerede ved første afstemning har fået over halvdelen af stemmerne, derved altid er indstillet som nr. 1.

Stk. 5. Er der ved første afstemning faldet stemmer på færre end tre, indstilles den eller de, på hvilke stemmerne er faldet, på samme måde, medens ny afstemning foretages om, hvem der yderligere skal indstilles.

Stk. 6. Ved slutningen af de ommeldte møder underskrives forhandlingsbogen af alle deltagerne i

møderne. Umiddelbart efter det mødes slutning, hvori afstemningen har fundet sted, tilstilles sagens akter tilligemed en udskrift af forhandlingsbogen biskoppen gennem provsten.

§ 41. Når ministeriet har modtaget mødets indstilling med biskoppens erklæring, har det frit valg med hensyn til, hvem af de indstillede det vil udnævne, dog at en ansøger, der ved første afstemning har fået alle de afgivne stemmer af ministeriet skal udnævnes.

Stk. 2. Ved besættelse i embeder ved kirker med flere præster skal ministeriet tage tilbørligt hensyn til mindretallene i menighedskredsen.

§ 42. Uanset bestemmelserne i §§ 39-41 kan et pastorats menighedsråd, når det mener, at der i menigheden er et udbredt ønske om at få en bestemt person beskikket til præst, inden 5 uger, efter at embedet er opslået ledigt, gennem biskoppen andrage ministeriet herom. Desuden skal et andragende om at få en bestemt person beskikket til præst indsendes af menighedsrådet til ministeriet, når der fra 20 pct. af de valgberettigede medlemmer af menigheden sker skriftlig henvendelse herom, inden det i § 39 omtalte indstillingsmøde er berammet. Finder ministeriet, at der intet er til hinder for, at vedkommende beskikkes, anmoder det biskoppen om at foranledige, at der snarest sammenkaldes et menighedsmøde for hele pastoratet, på hvilket spørgsmålet om pågældendes beskikkelse sættes til afstemning. Mødet ledes af biskoppen eller provsten på hans vegne, og afstemningen er skriftlig og hemmelig. Om mødet og afstemningens udfald indsender mødets leder beretning til ministeriet, der - hvis 2/3 af de på menighedsrådet afgivne stemmer slutter sig til det udtalte ønske - er berettiget til at udnævne den pågældende. Med biskoppens godkendelse kan menighedsrådet afholdes delt i flere møder, såfremt mangelen på tilstrækkelig rummeligt mødelokale efter biskoppens skøn gør dette ønskeligt. Det er dog en betingelse, at der højst bliver 24 timer mellem begyndelsestidspunktet for hvert af de således sammenhørende møder, der må anses for en enhed, og at det sikres, at personer, der har deltaget i afstemning ved et tidligere møde, ikke på ny afgiver stemme. Såfremt møderne afholdes samtidigt flere steder, kan biskoppen overdrage det til en anden end provsten at lede et eller flere af møderne på biskoppens vegne.

Stk. 2. Endvidere kan besættelsen af præsteembeder undtagelsesvis efter kirkeministerens bestemmelse ske uden iagttagelse af de i det foranstående fastsatte regler angående den formelle fremgangsmåde ved menighedsrådenes medvirken, opslag af embeder m.v., dersom to præster, der hver for sit vedkommende har været ansat i mere end 5 år i deres hidtidige embede, fremsætter ansøgning om gensidigt at indtræde i hinandens embede, og vedkommende menighedsråd derefter, med to trediedele af de af de valgte medlemmer afgivne stemmer på et særligt i den anledning inden for hvert af de to pastorater med mindst 10 dages varsel indkaldt møde, tiltræder det af præsterne fremsatte ønske.

Nærværende bestemmelse kan anvendes også i tilfælde, hvor den ene af præsterne er ansat under Dansk Kirke i Udlandet eller i en stilling under en anden kirkelig institution, der virker i tilknytning til folkekirken: i sidstnævnte tilfælde dog kun, såfremt der er meddelt vedkommende præst kongelig eller ministeriel stadfæstelse i stillingen. Tilslutning fra den myndighed inden for den pågældende institution, der er kompetent til at træffe bestemmelse om prøveansættelse, træder i så fald for denne stillings vedkommende i stedet for menighedsrådets tilslutning.

§ 43. Når 50 valgberettigede medlemmer af menigheden i et pastorat fremsætter begæring om, at en mand ansættes som andenpræst i pastoratet og godtgør, at den pågældende opfylder betingelserne for at blive præst i folkekirken og er villig til at modtage sådan ansættelse samt har erklæret sig enig i den løn, der af den nævnte kreds ydes ham, og tillige godtgør, at denne løn er sikret ham for mindst 5 år, kan ministeriet ansætte den pågældende som andenpræst i vedkommende pastorat. Sådan ansættelse af en andenpræst bør som regel ikke finde sted i det første år efter en ny præsteansættelse i pastoratet. Andenpræsten er med hensyn til det kirkelige arbejde i pastoratet og i sit forhold til sognepræsten ligestillet med en residerende kapellan. Ministeriet fastsætter regulativet for arbejdsforholdet mellem ham og sognepræsten på grundlag af et af biskoppen efter samråd med de pågældende præster og menighedsrådet udarbejdet forslag.

§ 43 a. Til domprovst kan kun udnævnes personer, der har bestået teologisk kandidateksamen fra et universitet her i landet, og som opfylder betingelserne for at blive ansat som præst i folkekirken.

Stk. 2. Ved ledighed i en stilling som domprovst sender ministeriet snarest muligt efter ansøgningsfristens udløb de indkomne ansøgninger til vedkommende biskop. På et møde med domsognets menighedsråd gennemgår biskoppen ansøgningerne. I et møde, der afholdes af menighedsrådet alene senest 3 uger efter det første møde, afgiver menighedsrådet en udtalelse om mindst 3 ansøgere opstillet i prioriteret rækkefølge.

Stk. 3. Biskoppen sender ansøgningerne og den afgivne udtalelse til Kirkeministeriet med sin egen udtalelse, ligeledes om mindst 3 ansøgere opstillet i prioriteret rækkefølge. Biskoppen er frit stillet med hensyn til, hvilke ansøgere han vil udtale sig om.

Stk. 4. Kirkeministeren afgør, hvilken ansøger der skal indstilles til kgl. udnævnelse. Kirkeministeren kan dog ikke indstille en ansøger, der ikke er omfattet af biskoppens udtalelse, før sagen har været forhandlet med biskoppen.

§§ 44-48. (Ophævet).

§ 49. Denne lov gælder ikke for Færøerne. Ved kgl. anordning kan loven efter forhandling med det færøske hjemmestyre sættes i kraft på øerne med de ændringer, som måtte være ønskelige af hensyn til de der gældende særlige forhold.

Lov nr. 212 af 25. maj 1983 indeholder i § 2 følgende bestemmelse:

§ 2. Loven træder i kraft ved bekendtgørelsen i Lovtidende og finder anvendelse ved besættelsen af stillinger, der opslås ledige efter lovens ikrafttræden.

Lov nr. 616 af 21. december 1983 indeholder i §§ 35 og 36 følgende bestemmelser:

§ 35. Loven finder første gang anvendelse ved de ordinære valg til menighedsråd i november 1984.

§ 36.1 lov om menighedsråd, jf. lovbekendtgørelse nr. 136 af 15. april 1980, ophæves med virkning fra det tidspunkt, der er nævnt i § 35, følgende bestemmelser: § 3, § 4, stk. 1-3, stk. 4, 1. pkt. stk. 5-6, stk. 7, 1., 2. og 4. pkt., og stk. 8, §§ 6-10, § 14, stk. 1, sidste pkt., og stk. 4, § 17 og §§ 44-48.

Lov nr. 221 af 16. maj 1984 indeholder i § 38 følgende bestemmelser:

§ 38. Loven træder i kraft den 1. december 1984. Bestemmelserne i § 5-9 og §§ 21-22 finder dog anvendelse på de konstituerende møder, der afholdes af de menighedsråd, der vælges ved det ordinære valg i 1984.

Stk. 2. Følgende lovbestemmelser ophæves:

1) Lov om menighedsråd, jf. lovbekendtgørelse nr. 136 af 15. april 1980, som ændret ved lov nr. 212 af 25. maj 1983, bortset fra § 5, § 13, stk. 1, 2. punktum, § 15, stk. 6, § 27, stk. 4, §§ 33-43 a og § 49. 2)-3) (Udelades).

Lov nr. 645 af 19. december 1984 indeholder i § 27 følgende bestemmelser:

§ 27. Loven træder i kraft den 1. januar 1986.

Stk. 2. (Udelades).

Stk. 3. Følgende bestemmelser ophæves:

1)-2) (Udelades).

- 3) § 13, stk. 1,2. pkt., og § 27, stk. 4, i den tidligere lov om menighedsråd, jf. lovbekendtgørelse nr. 136 af 15. april 1980.

Kirkeministeriet, den 7. december 1987

METTE MADSEN

/ Asger Jørgensen

*) Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 141 af 25. marts 1987 indeholder oplysning om de bestemmelser i den tidligere menighedsrådslov, der forbliver i kraft.

Kirkeministeriets cirkulære om internt opslag af provstestillinger i folkekirken

I medfør af § 40, stk. 2, i lov nr. 291 af 18. juni 1969 om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken, jf. samme lovs § 5, stk. 6, fastsættes for provstestillinger i folkekirken følgende:

Internt opslag.

§ 1. Ansættelse som provst sker efter internt opslag inden for vedkommende provsti efter de neden for fastsatte bestemmelser.

§ 2. Ved ledighed i en provstestilling foranlediger Kirkeministeriet, at stillingsopslaget snarest muligt bekendtgøres for de på opslagstidspunktet tjenestemandsansatte præster i provstiets sognemigheder. Opslaget bekendtgøres ikke på anden måde.

Stk. 2. Den stilling som præst, hvortil provstestillingen har været knyttet, opslås samtidig med provstestillingen med bemærkning om, at ansøgere til stillingen vil være berettiget til tillige at søge den ledige provstestilling.

Undtagelse fra internt opslag.

§ 3. Bestemmelserne om internt opslag finder ikke anvendelse på domprovstestillinger, på stillingen som Holmens provst og stillinger som værnprovster.

Opslagets indhold.

§ 4.1 opslaget anføres stillingens betegnelse samt den for stillingen gældende lønramme og størrelsen af eventuelle særlige tillæg.

Stk. 2.1 opslaget anføres endvidere, at den, der udnævnes, tillige skal varetage sin hidtidige stilling som præst i en sognemighed, samt at ansøgninger indsendes til Kirkeministeriet.

Ansøgningsfrist.

§ 5. Der fastsættes i opslaget en frist på mindst 3 uger, inden hvis udløb ansøgningen om stillingen skal være indgivet til Kirkeministeriet.

Stk. 2. Hvor ganske særlige forhold gør sig gældende, kan den i stk. 1 nævnte mindste frist afkortes.

Stk. 3. Kun præster i provstiet, der har søgt den opslåede stilling, vil kunne tages i betragtning ved stillingens besættelse, jf. dog § 2, stk. 2.

Fornyset opslag.

§ 6. Såfremt Kirkeministeriet skønner, at ingen af de ansøgere, der har meldt sig, er tilstrækkeligt egnet til stillingen, eller at man ved fornyet opslag kan fremskaffe ansøgning fra mere kvalificerede ansøgere, opslås stillingen på ny.

Stk. 2. Ved bedømmelsen af, hvem stillingen skal besættes med, kan alene rettidigt indgivne ansøgninger tages i betragtning. Finder Kirkeministeriet, at ansøgninger, der er indgivet for sent, bør tages i betragtning, skal stillingen opslås på ny.

Stk. 3. Ved fornyet opslag tilkendes det, at tidligere indgivne ansøgninger vil blive taget i betragtning, medmindre de er tilbagetaget.

Ikrafttrædelsesbestemmelse.

§ 7. Cirkulæret træder i kraft den 1. oktober 1979.

Ekstrakt af lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken.

Kap. 9. Særbestemmelser om folkekirken tjenestemænd.

§ 40. Bestemmelserne i § 11, § 12, stk. 1, og § 14, stk. 2, 1.pkt. gælder ikke for folkekirken tjenestemænd.

Stk. 2. For så vidt angår folkekirken tjenestemænd, fastsætter kirkeministeren de regler og træffer de afgørelser, der nævnes i § 5, stk. 6 og § 6, stk. 2.

Stk. 3. Kirkeministeren fastsætter, i hvilket omfang bestemmelsen i § 8, stk. 1, finder anvendelse i folkekirken.

Stk. 4. Bestemmelser i henhold til stk. 2 og 3 fastsættes efter forhandling med ministeren for statens lønnings- og pensionsvæsen.

§ 41. En tjenestemand i folkekirken har pligt til i stedet for eller i forbindelse med tjeneste i sin egen stilling at gøre midlertidig tjeneste i en stilling, der er sideordnet med eller højere end hans egen.

Stk. 2. Kirkeministeren kan bestemme, at en præst, der udnævnes til en anden stilling, og hvis hidtidige stilling på grund af beliggenheden vanskeligt kan bestrides ved nabopræster, skal forblive i denne stilling, indtil genbesættelse kan ske, dog højst i 6 måneder.

§ 42. En tjenestemand i folkekirken har pligt til at underkaste sig sådanne forandringer i hans tjenesteforretningers og ansættelsesområdets omfang og beskaffenhed, der ikke ændrer tjenestens karakter, og som ikke medfører, at stillingen ikke længere kan anses for passende for ham.

§ 43. Efter indstilling fra provst og biskop kan der meddeles en præst afsked med virkning efter § 32, såfremt der mellem præsten og menigheden gennem en årrække har bestået en dybtgående uoverensstemmelse, som betyder en væsentlig hindring for det kirkelige livs trivsel på det pågældende sted.

§ 44. Adgangen til at indbringe disciplinærsager for de gejstlige domstole berøres ikke af reglerne i denne lov.

Stk. 2. En præst, imod hvem disciplinær undersøgelse er indledt i medfør af § 20, har ret til at forlange undersøgelsen henvist til provsteretten, jf. herved bestemmelsen i lov om rettens pleje § 21, stk. 2.

Stk. 3. En tjenestemand, der er tiltalt for provsteretten, er berettiget til at møde med forsvarer ved retten. Såfremt han ikke selv antager en forsvarer, træffer retten bestemmelse om, hvorvidt en sådan skal beskikkes. Bestemmelsen i § 23 finder tilsvarende anvendelse.

Stk. 4. Ved anvendelsen af § 22, stk. 4, og §§ 23-24 sidestilles undersøgelse ved provsteret med tjenstligt forhør.

Aftale af 15. august 1975 om ansættelsesområder for varigt ansatte tjenestemænd og tjenestemænd ansat på prøve i staten, folkeskolen og folkekirken mellem Finansministeriet og C.O.II, A.C. og D.L.F.

§ 1. For tjenestemænd i staten er ansættelsesområdet vedkommende ministerium med tilhørende institutioner, jf. dog stk. 2 og 3.

Stk. 2. Ministerier, som med tilhørende institutioner er af betydelig størrelse, kan ved aftale opdeles i flere ansættelsesområder.

Stk. 3. For administrative tjenestemænd, der ved ansættelsen får tjenestested i hovedstadsområdet, jf. stk. 4, omfatter ansættelsesområdet desuden samtlige andre ministeriers departementer.

Stk. 4. Hovedstadsområdet anses som omfattende Københavns og Frederiksberg kommuner, Københavns amt samt Birkerød, Farum og Hørsholm kommuner.

§ 2. For tjenestemænd i folkeskolen er ansættelsesområdet kommunerne i amtsråds kredsen, herunder amtskommunen. For tjenestemænd i folkeskolen i Frederiksberg kommune er ansættelsesområdet dog kommunen.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 indebærer ingen ændring i reglen i § 11, stk. 2, i undervisningsministeriets cirkulære af 4. februar 1972 om folkeskolens specialundervisning af elever med adfærdsproblemer og psykiske lidelser (observationsundervisning).

Stk. 3. Overflytning af en tjenestemand i folkeskolen til tjeneste i en anden kommune eller et andet skoleforbund kan ikke finde sted, når det godtgøres, at der kan anvises tjenestemanden tilsvarende tjeneste inden for den kommune eller det skoleforbund, hvor tjenestemanden hidtil har gjort tjeneste.

§ 3. For tjenestemænd i folkekirken er ansættelsesområdet folkekirken. Stiftsøvrigheder og bispekontorer betragtes dog i henseende til nærværende aftale som institutioner under Kirkeministeriet, jf. § 1, stk. 1 og 3.

§ 4. Reglerne i §§ 1-3 kan ikke medføre nogen indskrænkning i bestående ansættelsesområder.

§ 5. Omflytninger af tjenestemænd i medfør af denne aftale bevirker ikke, at tjenestemanden skal have nyt ansættelsesbrev.

§ 6. For tjenestemænd, der er ansat eller udnævnt i anden stilling efter 1. juli 1969, har bestemmelsen i denne aftale virkning straks, når der ved ansættelsen eller udnævnelsen er taget forbehold om udvidelse af ansættelsesområdet.

Stk. 2. Såfremt der ikke er taget forbehold ved ansættelse eller udnævnelse i anden stilling efter 1. juli 1969 som nævnt i stk. 1, har aftalen virkning

- a) for statstjenestemænd fra tidspunktet for ansættelsen eller udnævnelsen, når denne sker 1. oktober 1975 eller derefter.
- b) for folkeskolens tjenestemænd, der ansættes eller udnævnes i anden stilling efter det tidspunkt, da § 27 i den gældende folkeskolelov (lovbekendtgørelse nr. 172 af 8. maj 1972) måtte blive ophævet.
- c) for folkekirkens tjenestemænd, der ansættes eller udnævnes i anden stilling efter det tidspunkt, der for de enkelte tjenestemandsgupper fastsættes af finansministeren.

Udkast til cirkulære om ansættelse på prøve i tjenestemandstillinger som præst og provst.*)

I henhold til § 6, stk. 3, i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken fastsættes følgende:

§ 1. Varig ansættelse i tjenestemandstilling som præst og provst i folkekirken kan kun finde sted efter forudgående ansættelse på prøve (tjenestemandslovens § 6).

Stk. 2. Varig ansættelse kan tidligst ske ved det fyldte 25. år.

§ 2. Prøveansættelsens varighed er 2 år, men kan dog fastsættes længere, såfremt det er nødvendigt for at opfylde kravet i § 1, stk. 2.

§ 3. Prøveansættelse kræves ikke ved ansættelse af præst eller provst, der på ansættelsestidspunktet er varigt ansat i anden stilling som præst eller provst.

Stk. 2. Ved ansættelse af præst eller provst, der på ansættelsestidspunktet er prøveansat i anden stilling som præst eller provst, fastsættes prøvetiden, således at den med tillæg af den hidtidige ansættelse udgør 2 år, jf. dog § 2, sammenholdt med § 1, stk. 2.

Stk. 3. Kirkeministeren kan bestemme, at prøveansættelse ikke skal finde sted ved umiddelbar overgang fra ansættelse som præst under Dansk Sømandskirke i fremmede Havne eller som præst i Sydslesvig under Dansk Kirke i Udlandet.

§ 4. Ved ansættelse af en person, der er ansat varigt i anden tjenestemandstilling end omtalt i § 3, foretages ansættelsen på prøve, såfremt tjenestemanden under prøveansættelsen kan opnå tjenestefrihed i sin hidtidige stilling.

§ 5. Kirkeministeren kan nedsætte prøvetiden efter § 2 til 1 år:

- 1) ved genansættelse af en person, der tidligere har været varigt ansat eller ansat på prøve som præst eller provst,
- 2) ved ansættelse af en person, der tidligere har været ansat som hjælpepræst, samt
- 3) ved ansættelse af en person, der hidtil har været ansat i en frivillig kirkelig organisation af betydning for folkekirken, samt
- 4) i de i § 4 omtalte tilfælde.

§ 6. Fravær på grund af værnepligtstjeneste, sygdom, tjenstudygtighed som følge af svangerskab eller barnefødsel - herunder tilstået tjenestefrihed i denne anledning - af tilsammen højst 60 dages varighed medfører ikke forlængelse af prøvetjenesten. Når sådanne fravær, enkeltvis eller sammenlagt, har varet ud over 60 dage, forlænges prøvetjenesten med 1 måned pr. påbegyndt 30 dages fravær ud over 60 dage.

Stk. 2. Såfremt der i medfør af tjenestemandslovens § 58, stk. 1, bevilges en på prøve ansat præst eller provst tjenestefrihed uden løn, forlænges prøvetjenesten tilsvarende.

Stk. 3. Såfremt der i medfør af tjenestemandslovens § 58, stk. 3, bevilges en på prøve ansat præst eller provst nedsat tjenestetid, medregnes denne fuldt ud i prøvetjenesten, såfremt den udgør 2/3 af fuld tjenestetid eller derover. I andre tilfælde forlænges prøvetjenestens varighed således, at den omregnet svarer til 2/3 tjeneste.

*) Et mindretal, der ikke kan gå ind for prøveansættelse i præstestillinger, jf. afsn. 2.2.4., kan derfor ikke tilslutte sig cirkulæret.

§ 7. Til konstatering af, om prøveansættelse i præstestilling forløber tilfredsstillende, afgiver præstens foresatte provst efter forløbet af 6 måneder indberetning om ansættelsesperiodens forløb til biskoppen, der derefter afgør, om ansættelsesforholdet kan fortsætte. Såfremt biskoppen anser en afbrydelse af ansættelsesforholdet for nødvendig, afgiver biskoppen motiveret indstilling herom til kirkeministeren, der træffer den endelige afgørelse.

Stk. 2. Senest 3 måneder før prøveansættelsens udløb træffer kirkeministeren afgørelse om, hvorvidt prøveansættelsen skal afløses af varig ansættelse, eller om afskedigelse skal ske. Afgørelsen træffes på grundlag af indstilling fra biskoppen. Indstillingen skal, såfremt varig ansættelse ikke anbefales, være begrundet.

Stk. 3. Kirkeministeren kan, såfremt den i stk. 2 omtalte indstilling fra biskoppen giver grundlag derfor, forlænge prøvetiden med indtil 1 år.

§ 8. Til konstatering af om prøveansættelse som provst forløber tilfredsstillende, afgiver biskoppen indberetning herom efter forløbet af 6 måneder af prøveansættelsesperioden og på ny inden 3 måneder før prøveansættelsens udløb. Kirkeministeren træffer afgørelse af, om ansættelsesforholdet skal fortsætte henholdsvis afløses af varig ansættelse.

§ 9. Cirkulæret træder i kraft....

3. Del

Betænkning afgivet af underudvalget vedrørende kirke- og kirkegårdsfunktionærer

Kapitel 1

Ansættelse og afskedigelse

1.1. *Tjenestemandstillinger*

1.1.1. Særbestemmelserne i tjenestemandslovens §§ 40-42

For tjenestemandstillinger som kirke- og kirkegårdsfunktionær gælder tjenestemandslovens regler, herunder særbestemmelserne i lovens §§ 40-42 for folkekirkens tjenestemænd.

Udvalget har drøftet, hvorvidt der er grundlag for at opretholde disse særlige bestemmelser for funktionærstillingernes vedkommende og er kommet til det resultat, at der ikke længere er grundlag herfor.

Man har herved lagt vægt på, at aftalen af 15. august 1975 mellem Finansministeriet og Tjenestemændenes Centralorganisationer om større ansættelsesområder er sat i kraft for funktionærstillingerne, jf. Kirkeministeriets cirkulære af 24. marts 1980 om nyt ansættelsesområde for tjenestemænd ved folkekirkens kirker og kirkegårde. Endvidere kan det konstateres, at der ikke i medfør af særbestemmelserne er fastsat regler, der i det væsentlige adskiller sig fra de for statens tjenestemænd gældende regler, hvorfor en lovmæssig tilpasning til disse findes naturligt for funktionærstillingernes vedkommende.

1.1.2. A *ansættelseskompetence*

Efter tjenestemandslovens § 3 udnævnes tjenestemænd enten af kongen eller af vedkommende minister, der dog ved bekendtgørelse helt eller delvis kan overlade udnævnelseskompetencen til andre.

I henhold til denne bestemmelse har kirkeministeren ved bekendtgørelse nr. 546 af 1. oktober 1973 bemyndiget menighedsrådene til at foretage ansættelse på prøve og varig ansættelse i de med Kirkeministeriets godkendelse oprettede tjenestemandstillinger som kirketjener, kordegn, organist, kirkegårdsleder og kirkegårdsassistent.

Der er i udvalget enighed om, at der ikke er noget sagligt belæg for at foreslå ændring af den ansættelseskompetence, der ved nævnte bekendtgørelse er givet til menighedsrådene. Tværtimod er det opfattelsen, at menighedsrådenes ansættelseskompetence er både hensigtsmæssig og naturlig i relation til rådernes ansvar for bestyrelse, drift og vedligeholdelse af kirker og kirkegårde. Jf. iøvrigt den foreslåede lovbestemmelse under pkt. 1.2.2.

1.1.3. *Afskedigelseskompetence*

Regler om afsked af tjenestemandsansatte kirke- og kirkegårdsfunk-

tionærer er fastsat i tjenestemandslovens kap. 5. og (for prøveansatte) kap. 6.

Efter tjenestemandslovens § 26, stk. 2 afskediges andre end de af kongen udnævnte tjenestemænd af den minister, under hvem de hører eller af den, han bemyndiger dertil. Dog kan uansøgt afsked af varigt ansatte tjenestemænd kun foretages af ministeren.

I overensstemmelse hermed er menighedsrådene i dag bemyndiget til at meddele afsked efter ansøgning fra varigt tjenestemandsansatte funktionærer, jf. § 15 i Kirkemini steriets cirkulære af 30. juni 1983 om fremgangsmåden ved ansættelse i stillinger som kirke- og kirkegårdsfunktionær med tjenestemandsvilkår eller tjenestemandslignende vilkår. Undtaget herfra er dog, at kirkeministeren bevilger afsked efter ansøgning fra en tjenestemand af helbredsårsager, jf. § 11, stk. 1, i Kirkeministeriets cirkulære af 30. maj 1980 om forhold i forbindelse med sygdoms forfald m.v. for de ved kirker og kirkegårde ansatte tjenestemænd.

Tjenestemænd, der er ansat på prøve afskediges af menighedsrådene, jf. Kirkeministeriets bekendtgørelse nr. 465 af 20. oktober 1972 om ansættelse som tjenestemænd på prøve i folkekirken med senere varig ansættelse for øje.

Der er i udvalget enighed om, at der ikke er grundlag for at foreslå ændring af de foran nævnte regler om afskedigelseskompetence, der anses for at være hensigtsmæssige.

1.2.

Ikke tjenestemandstillinger

1.2.1

Gældende regler

Siden 1970 har der ikke fandtes lovregler om ansættelses- og afskedigelsesbeføjelsen for ikke-tjenestemandsansatte kirke- og kirkegårdsfunktionærer. Den sidste lovbestemmelse herom var § 9 i den tidligere lov om kirkers bestyrelse, der sagde, at samtlige kirkebetjente ansættes og afskediges af menighedsrådet. § 9 indeholdt undtagelsesbestemmelse for København (alle disse særregler for København er siden ophævet) og for tjenestemandsansatte kirkebetjente.

Bestemmelsen blev ophævet ved lov nr. 260 af 4. juni 1970 om ændring af den kirkelige lovgivning som følge af ændringerne i landets kommunale inddeling. I bemærkningerne til lovforslaget blev det anført: «Reglerne i lovens § 9 afløses af bestemmelser, der fastsættes administrativt i henhold til § 32 i lov om folkekirkens lønningsvæsen m.m., jf. § 3 og 26 i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken».

I det cirkulære, som Kirkeministeriet udsendte om de gennemførte lovændringer hed det i pkt. 3, stk. 3: «De hidtidige bestemmelser om

ansættelse og afskedigelse af kirkefunktionærer finder indtil videre fortsat anvendelse, således at kirkefunktionærer ansættes og afskediges af menighedsrådet» (bortset fra tjenestemænd).

Administrativt er senere fastsat følgende bestemmelser:

- a) Ansættelse og afskedigelse af kirke- og kirkegårdsfunktionærer, der er ansat på tjenestemandslignende vilkår, foretages af menighedsrådene jf. § 2 og § 15 i Kirkeministeriets cirkulære af 30. juni 1983 om fremgangsmåden ved ansættelse i stillinger som kirke- og kirkegårdsfunktionær med tjenestemandsvilkår eller tjenestemandslignende vilkår.
- b) For så vidt angår uansøgt afskedigelse er der i medfør af § 45, stk. 2, i tjenestemandsløven indgået aftale om opsigelsesvarsler m.m. for kirke- og kirkegårdsfunktionærer, der er ansat på tjenestemandslignende vilkår, jf. Kirkeministeriets cirkulære af 28. december 1979. Efter aftalen tilkommer opsigelsesbeføjelsen menighedsrådet.
- c) For landsbygravere gælder tilsvarende regler som de under b) nævnte i §§ 18-22 i aftale om løn- og ansættelsesvilkår for stillinger som graver.
- d) Andre kirke- og kirkegårdsfunktionærer end de under a-c omtalte ansættes og afskediges af menighedsrådet, jf. afsn. 2.1, og afsn. 8, i Kirkeministeriets cirkulære af 20. december 1974 om løn- og ansættelsesvilkår for kirke- og kirkegårdsfunktionærer. Specielt for kirkesangere og landsbyorganister kan endvidere henvises til Kirkeministeriets cirkulære af 10. juli 1985 og for gravermedhjælpere til Kirkeministeriets cirkulære af 18. august 1983.

1.2.2. Udvalgets overvejelser og forslag

Der er i udvalget enighed om, at det vil være naturligt i en kommende ansættelseslov at lovfæste menighedsrådenes kompetence til at ansætte og afskedige kirke- og kirkegårdsfunktionærer. At det herved (fortsat) tillægges menighedsrådene at træffe beslutning om hvilke personer, der skal udføre de nødvendige arbejdsopgaver, har som tidligere nævnt nøje sammenhæng med menighedsrådenes ansvar for bestyrelse, drift og vedligeholdelse af kirker og kirkegårde.

Udvalget skal derfor foreslå, at der i en ansættelseslov optages følgende generelle bestemmelse om menighedsrådenes kompetence:

§ Ansættelse og afskedigelse i stillinger som kirke- og kirkegårdsfunktionær foretages af menighedsrådet i henhold til bestemmelser herom fastsat af kirkeministeren. Dog kan uansøgt afsked af varigt tjenestemandsansatte kirke- og kirkegårdsfunktionærer kun foretages af kirkeministeren, jf. § 26, stk. 2, i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken.

Et flertal (Niels Bach Nielsen, Kai Ole Bøggild, Ib Christensen, Egon Mortensen, Tove Schellerup og Gurli Vang) af underudvalgets med-

lemmer er dog af den opfattelse, at menighedsrådenes generelle afskedigelseskompetence bør modificeres for så vidt angår uansøgt afsked af tjenstemands lignende ansatte funktionærer. Man foreslår, at denne kompetence tillægges kirkeministeren ligesom for de tjenstemandsansatte.

Flertallet begrundet sit forslag med at man finder det naturligt, at der på dette punkt er ensartethed mellem de regler, der gælder for tjenstemandsansatte og ansatte på tjenstemandslignende vilkår. Endvidere er man af den opfattelse, at en sådan bestemmelse giver de tjenstemandslignende ansatte en højere grad af beskyttelse mod vilkårlige afskedigelser end de regler, der i dag findes i de aftaler, der er indgået med organisationerne.

Flertallet foreslår derfor, at 2. punktum i den foran foreslåede generelle bestemmelse formuleres sådan:

»Dog kan uansøgt afsked af varigt tjenstemandsansatte kirke- og kirkegårdsfunktionærer, jf. § 26, stk. 2, i lov om tjenstemænd i staten, folkeskolen og folkekirken, og af kirke- og kirkegårdsfunktionærer, der er ansat på tjenstemandslignende vilkår, kun foretages af kirkeministeren.

Et mindretal (Keld Danielsen, Henning Rasmussen og Finn Langaer Larsen) kan ikke støtte forslaget, som man finder er et u hensigtsmæssigt indgreb i menighedsrådenes bestående kompetence. Forslaget er udtryk for en centralisering, der er i klar modstrid med tidens bestræbelser på at øge menighedsrådenes selvbestemmelsesret. Den naturlige sammenhæng på dette punkt med tjenstemændenes regler holder ikke, bl.a. fordi der ikke for de tjenstemandslignende ansatte gælder tilsvarende ret restriktive regler om prøveansættelse som for tjenstemandsansatte.

Samtidig er det mindretallets opfattelse, at de bestående regler giver de ansatte en høj grad af beskyttelse mod vilkårlige afskedigelser. Reglerne tilsikrer den ansatte partshøring, organisationsintervenring og prøvelse af en afskedigelse ved et særligt nævn. Da reglerne stort set er identiske med de regler, der gælder for tjenstemandslignende ansatte i statens tjeneste samt reglerne i hovedaftaler gældende for statens overenskomstansatte, findes det ikke hensigtsmæssigt, at de tjenstemandslignende ansatte kirkefunktionærer opnår en særstilling gennem lovgivningen.

Kapitel 2

Løn- og ansættelsesvilkår m.v.

2.1. Kompetence til at fastsætte generelle bestemmelser m.v.

2.1.1. *Gældende regler*

De gældende regler findes i lov om folkekirkens lønningsvæsen m.m., jf. lovbekendtgørelse nr. 384 af 25. august 1980 § 32, *stk. 1* (kirkebetjeningens ordning), § 32, *stk. 2* (fastsættelse af løn- og ansættelsesvilkår) og § 32, *stk. 3* (fastsættelse af, i hvilke stillinger tjenestemandsansættelse finder sted).

2.1.2. *Udvalgets forslag*

Udvalget har ikke fundet anledning til at foreslå ændring af de nuværende kompetencebestemmelser, der foreslås videreført i en ny ansættelseslov ved følgende bestemmelser:

§ Løn- og ansættelsesvilkår for de i folkekirken ansatte personalegrupper fastsættes af finansministeren. Dog fastsættes løn- og ansættelsesvilkår for tjenestemandsansat personale og personale, der er ansat på tjenestemandslignende vilkår, i henhold til bestemmelserne i § 45-48 i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken.

§ Menighedsrådet træffer afgørelse om kirkebetjeningens ordning i henhold til bestemmelser herom fastsat af kirkeministeren.

Stk. 2. Kirkeministeren fastsætter efter forhandling med menighedsrådet og den faglige organisation, i hvilke stillinger tjenestemandsansættelse skal finde sted.

2.2. *Forhandlingsrettigheder*

2.2.1. *Gældende regler*

De gældende bestemmelser er indeholdt i lov om folkekirkens lønningsvæsen m.m., jf. lovbekendtgørelse nr. 384 af 25. august 1980 § 32, *stk. 6* (tjenestemandorganisationernes forhandlingsret) og (den tidligere) lov om menighedsråd, jf. lovbekendtgørelse nr. 758 af 7. december 1987 § 15, *stk. 6* (ansattes udtaleret).

2.2.2. *Udvalgets forslag*

Der er i udvalget enighed om, at de gældende bestemmelser bør videregøres gennem optagelse af følgende bestemmelse i ansættelsesloven:

§ De organisationer, der er nævnt i § 49 i lov om tjenestemænd i staten, folkeskolen og folkekirken, har forhandlingsret overfor alle vedkommende kirkelige myndigheder i spørgsmål vedrørende kirkefunktionærer, der er ansat som tjenestemænd eller på tjenestemandslignende vilkår.

Stk. 2. Menighedsrådet kan ikke afgøre sager, der vedrører en kirkefunktionærs forhold, forinden den pågældende har haft lejlighed til at udtale sig i sagen.

2.3 *Understøttelse*

2.3.1. *Gældende regler*

De gældende regler om tillæggelse af understøttelse til afgåede kirke- og kirkegårdsfunktionærer findes i § 32, *stk. 5* i lov om folkekirkens lønningsvæsen m.m., jf. lovbekendtgørelse nr. 384 af 25. august 1980.

2.3.2. *Udvalgets forslag*

Den gældende bestemmelse foreslås opretholdt i ansættelsesloven:

§ Kirkeministeren kan tillægge ansatte, der fratræder uden ret til pension, eller disses efterlevende ægtefæller, understøttelse, der beregnes efter de for ydelse af understøttelse til ikke pensionssikret personale i statens tjeneste gældende regler.

2.4. *Tjenesteboliger*

2.4.1. *Gældende regler*

I tjenestemandslovens § 14, *stk. 1* er det fastsat, at såfremt det af hensyn til udførelsen af tjenesteplichterne skønnes nødvendigt at knytte tjenestebolig til stillingen, har tjenestemanden pligt til at bebo denne, så længe han beklæder stillingen, og til herefter at fraflytte den. **Boligbidrag** fastsættes efter lovens § 14, *stk. 2.*, 2. pkt. ved aftale i henhold til § 45, jf. § 47.

Bestemmelsen i tjenestemandslovens § 14, *stk. 2.*, 1. pkt., hvorefter finansministeren fastsætter nærmere regler for tjenesteboliger gælder ifølge særbestemmelsen i lovens § 40, *stk. 1* ikke for folkekirkens tjenestemænd.

I konsekvens heraf er det for kirke- og kirkegårdsfunktionærer bestemt i § 32, *stk. 4* i lov om folkekirkens lønningsvæsen m.m., jf. lovbekendtgørelse nr. 384 af 25. august 1980, at kirkeministeren fastsætter nærmere regler om indretning, brug og vedligeholdelse af samt syn over tjenesteboliger for kirkefunktionærer, der er ansat som tjenestemænd eller på tjenestemandslignende vilkår.

Sådanne regler som forudsat i bestemmelsen er aldrig generelt fastsat af kirkeministeren.

I de tilfælde, hvor et menighedsråd råder over en bolig, der er knyttet til en funktionærstilling, fastsætter ministeriet som udgangspunkt boligbidraget efter de regler, der gælder for statens lejeboliger, hvorved

boligen betragtes som stillet til rådighed for den ansatte, uden at den er forpligtet til at bebo den. Begrundelsen herfor er, at grundlaget for etablering af en tjenestebolig, nemlig nødvendighed af hensyn til tjenestepligternes udførelse, og den deraf følgende pligt for den ansatte til at bebo den, ikke er til stede efter funktionærstillingernes generelle stillingsindhold.

2.4.2.

Udvalgets forslag

Udvalget er enig i, at der ikke for nogen funktionærstillinger vedkommende foreligger generelle tjenestepligter til hvis udførelse, det vil være nødvendigt, at der er knyttet en tjenestebolig med deraf afledt pligt for den ansatte til at bebo den. I konsekvens heraf finder man, at tjenesteboligbegrebet ikke kan anvendes for stillinger som kirke- og kirkegårdsfunktionær.

Man mener derfor ikke, at der er grundlag for at optage en bestemmelse i en ny ansættelseslov, der svarer til den foran nævnte bestemmelse i § 32, stk. 4 i lov om folkekirkens lønningsvæsen m.m.

Med hensyn til regler om brug, vedligeholdelse, syn over m.v. af boliger, som menighedsrådet stiller til rådighed for de ansatte, er det udvalgets opfattelse, at sådanne kan fastsættes af kirkeministeren efter lov nr. 645 af 19. december 1984 om folkekirkens økonomi § 21, stk. 1 om menighedsrådenes bestyrelse af kirkens og præsteembedernes faste ejendomme.